

URBANA ELEMENT

Stadsmöbler, placering och gestaltning för användaren

Urbana element - Stadsmöbler, placering och gestaltning för användaren

Urban elements - Urban furniture, allocation and design for the user

©Axel Bohlemark

e-post: axel.bohlemark@gmail.com

Handledare: Jitka Svensson, SLU, Landskapsarkitektur

Examinator: Tim Delshammar, SLU, Landskapsarkitektur

Opponent: Anna Jerleke

Omfattning: 30 hp

Nivå och fördjupning: A2E

Kurstitel: Examensarbete i landskapsarkitektur / Master Project in Landscape Architecture

Kurskod: EX0545

Program/utbildning: Landskapsarkitektprogrammet

Ämne: Landskapsarkitektur

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsmånad och -år: Oktober 2012

Serienamn: Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten, SLU

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Originalformat: A4

Foto och illustrationer: Axel Bohlemark om inget annat anges

Nyckelord: stadsmöbler, placering, användare, urbana element, gestaltning, design, landskapsarkitektur

Jag vill tacka:

Min handledare Jitka Svensson – för utmanande, professionella och ärliga råd, Niels de Bruin för kommentarer och råd och för ovärderlig hjälp Leonida Tanasic

Axel Bohlemark, 30 september 2012

SAMMANFATTNING

Detta arbete behandlar gestaltning och placering av stadsmöbler - i detta arbete kallade urbana element - utifrån användarens behov. Arbetet syftar till att undersöka vad det innebär att ta hänsyn till användaren, närmare bestämt åskådliggöra hur en sådan gestaltningsprocess kan se ut och undersöka om den kan ge riktlinjer för framtida arbete i liknande projekt. Arbetet baseras på teorier om placering och om olika användargrupperns fysiska bruk av det urbana rummet. Teorin konkretiseras i Hässleholms stadskärna och det arbete som åskådliggörs är framställandet av en placeringsplan och en gestaltning av urbana element. Resultatet baserar sig på en syntes av teori och analyser och blir till en serie urbana element som försöker uppmuntra till socialt umgänge och aktivitet. Slutsatserna av arbetet kring vilka diskussion förs är att det är problematiskt att gestalta med hänsyn tagen till specifika användargrupper. Däremot är arbetet med elementens placering betydelsefullt och det är placering som kan skapa förutsättningar för dess användning. Det finns ett värde i att göra analyser och sammanfatta dem i konceptplaner för att närma sig ett mer användaranpassat resultat. De urbana elementen bör inte väljas och placeras utifrån en färdig gestaltning,

snarare bör val av urbana element och placeringskoncept bearbetas tidigt i processen och löpa parallellt med den under hela projektet.

ABSTRACT

process and continue developing during all the process.

This work treats design and placement of urban furniture - in this work called urban elements - from a user perspective. The work aim to analyze what it means to take consideration to the user, specifically illustrate how such design process might look like and whether it can provide guidelines for future work on similar projects.

The work is based on theories about the location and the different user groups' physical use of urban space. The theory concretizes in the city centre of Hässleholm with a placement plan and a design of urban elements. The designed urban elements, aims to enhance activity and social activity. The conclusions of the work, which is discussed is that it is problematic to design with consideration to specific user groups. On the contrary the work with the placement of the urban elements significant and can create the prerequisites for its use. There is a value in working with analyzes and resume them in concept plans, in order to approach a more user adapted result. The urban elements should not be choosed from without an already finished site design, the selection and the placement of the urban elements should preferably be processed early in the design

URBANA ELEMENT

Innehållsförteckning

BAKGRUND	1-4	Användargrupper	18	Konceptplan	40
Syfte	2	Barn	18	Zoner i arbetsområdet	40
Avgränsning	2	Ungdomar	18	Användning	42
Metod	2	Vuxna	20	Mikroklimat	44
Definition av urbana element	4	Pensionärer	22	Placering sittelement	46
				Placering urbana element	48
TEORI	5-22	URBANA ELEMENT I HÄSSLEHOLM	23-70	Gestaltning	50
Urbana element	6	Arkitekttävlingen	24	Gestaltningsskriterier	50
Sittelement	7	Analys	26	Serie 1	51
Uppsamlingsselement	9	Hässleholm	27	Serie 2	54
Angränsningselement	10	Stråkanalys	29	Hässleholmsserien	59
Planteringselement	11	Rörelseanalys	29	Placering av hässleholmsserien	62
Informationselement	11	Trafikanalys	30		
Byggnadselement	12	Cykelvägar	30	DISKUSSION	71-75
Bordselement	12	Räddningsvägar	31		
Krav på urbana element	13	Entréer	31	KÄLLOR	77-79
Gestaltning av urbana element	13	Målpunktsanalys	32	BILAGOR	81-101
Placering av urbana element	14	Kvällsaktiviteter	32	Bilaga 1: Live & Direct	83
Placering av sittelement	14	Åldersfördelning	33	Bilaga 2: Produktblad	89
Placering av andra element	16	Vindklimat	34		
Tillgänglighet	17	Sol- och skugganalys	35		
		Analys av arbetsområdet	37		

URBANA ELEMENT

Bakgrund

Urbana element identifierar staden, genom dem kan vi känna och känna igen städer. De kan definieras som en viktig del av stadens identitet. Utformningen av urbana element som svarar på behoven och är anpassade till stadsrummet är en uppgift som kräver engagemang. Det är viktigt att ha en förståelse de urbana elementens placering och innebörd.

Innan jag började studera till landskapsarkitekt arbetade jag som bygg- inrednings- och möbelsnickare samt möbeldesigner. En naturlig koppling därifrån till landskapsarkitekturen blir att arbeta med urbana element.

Det intressanta med urbana element är att de, utöver att kunna ge staden en identitet, även påverkar hur människor i staden upplever den. Om man utgår ifrån att en del av upplevelsen bygger på hur man använder staden så är det intressant att titta på vilka användarna är och hur vi kan möta deras behov.

FRÅGESTÄLLNING OCH SYFTE

Utifrån tanken att stadsrummet används på olika sätt av olika grupper samt att kraven på elementen och placeringen varierar utifrån användaren ställde jag mig frågan; Hur skulle en placering och gestaltning

av de urbana elementen kunna se ut med hänsyn till användaren.

Syftet med arbetet är att undersöka vad det innebär att ta hänsyn till användaren i arbetet med gestaltning och placering av urbana element. Närmare bestämt åskådliggöra hur en sådan gestaltningsprocess kan se ut och undersöka om den kan ge riktlinjer för framtida arbete med urbana element.

AVGRÄNSNING

Grundstommen i arbetet är en gestaltning och placering av urbana element för stadskärnan i Hässleholm. Valet av Hässleholm som arbetsområde beror på att jag arbetade med området i en projekttävling för White arkitekter.

Vad gäller syftet att åskådliggöra hur en gestaltningsprocess kan se ut, görs inte anspråk på att frambringa en optimal gestaltning på urbana element. Snarare utgör ett exempel på hur urbana element kan gestaltas och placeras utifrån ett användarperspektiv, med andra ord hänsyn taget till vilka man tänker sig kommer att använda staden och hur.

Vad gäller att undersöka om arbetet kan ge riktlinjer för framtiden avses den kunskap

jag kan få genom att prova ett arbetssätt. Ett arbetssätt som kan fungera som inspiration eller kunskapskälla för liknande projekt.

Då sittplatserna utgör den vanligaste stadsmöbeln kommer huvudfokus att ligga på dessa. Belysningsselement kommer inte att beröras då det ses som ett ämne för sig.

Den här studien har ingen miljöpsykologisk eller socialantropologisk ansats. Den här studien har en gestaltande ansats och litteratur valet är gjort för att underbygga koncepten användare, urbana element, placering och gestaltning.

METOD

Det inledande arbetet utgjordes av en teoristudie där jag satte mig in i den problematik och de kunskapsområden som jag hade användning för i det fortsatta analys- och gestaltningsarbetet. Jag studerade vilka olika urbana element som finns på marknaden genom möbelproducenters kataloger. Jag studerade Hässleholms utvecklingsprogram för att få en bild av stadens vision inför omgestaltningen av stadskärnan. Besök på platsen gjordes för att inventera och analysera den, samt för att jag skulle få en egen

uppfattning av området. Genom lämpliga analyser skapade jag en grund för ett placeringskoncept för att kunna gå vidare med gestaltningen av de urbana elementen. Här arbetade jag fram olika idéer och koncept. Gestaltningsarbetet omfattades av skissarbete som ledde fram till förslagen.

DEFINITION AV URBANA ELEMENT

Vi kan betrakta som urbana element hela serien av element som ingår i det urbana landskapet, alla element som finns på gatuplan, under jord och i luftrummet. Dessa element används för att spela, sitta, slänga skräp, belysa ett område, informera, skydda från regnet, vänta på bussen, skicka ett brev, praktisera gymnastik, eller helt enkelt sitta och dricka ett glas utomhus. I allmänhet talar vi om element som är installerade i det offentliga rummet med ett gemensamt mål för allmänheten: att vara användbara. I samtliga fall påverkar de urbana elementen ordningen i urbana miljöer, användarens komfort och livskvalitet. De utgör även en väsentlig del av stadens utsmyckning.

Urbana element är en lämpligare benämning på stadens möblering, eller som det heter på engelska, urban furniture (Serra, 2000), detta för att Urbana element tydligare beskriver dess funktion. De är element som används, fyller olika behov och är integrerade i stadsbilden.

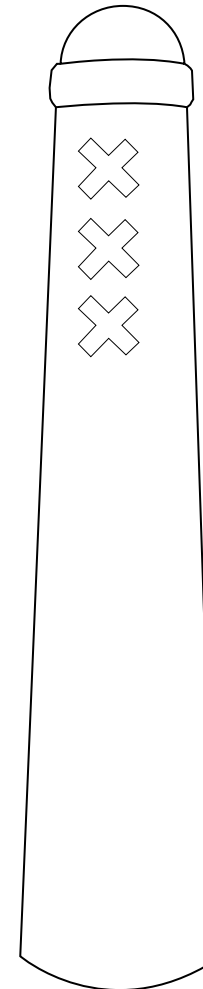
I Nationalencyklopedin (2012) står det att urban är något som har att göra med stadens sätt att fungera. Begreppet urbanitet (av latin: urbanus, "relaterat till staden") syftar på människors interaktion i det offentliga rummet i staden.

Element betyder enligt samma källa enskilda delar som tillsammans med andra (likartade) delar bildar en helhet.

Tillsammans kan urbana element betyda delar som får staden att fungera. Jag håller med Serra om att urbana element är ett betydligt bättre samlingsnamn för alla de element i staden som har en klar tydlig funktion och som bidrar till att inreda det urbana rummet.

Enligt Serra (2000) bidrar de urbana elementen till att definiera det offentliga rummet som just offentligt och separerar det tydligt från det privata. Serra menar också att det egentligen är de urbana elementen som gör att man lätt kan identifiera en stad, till exempel Amsterdams pollare, Londons telefonkiosker, Malmös gröna färg, New Yorks papperskorgar etc. Dessa är element som skapar en helhet i sina städer.

Exempel på urbant element som identitetsskapare, pollare, Amsterdam, Holland

URBANA ELEMENT

Teori

URBANA ELEMENT

Urbana element utgör en del i skapandet av identitet för staden. En väl genomtänkt strategi när det gäller valet av bänkar, papperskorgar, cykelställ m.m. ger identiteten tydlighet och höjer upplevelsen (Dovey, 2010). Detta är något som flera städer har tagit tillvara på och utvecklat stadsmiljöprogram. Malmö stad har tagit fram ett program för stadsmöblerna där man understryker hur elementen ska se ut och vilken färg de ska ha för att skapa ett så enhetligt intryck som möjligt och bidra till att förstärka Malmös identitet (Malmös utemöbler, 2009).

Möbler som är genomtänkta både vad gäller komfort och utformning skänker staden arkitektoniska skulpturer även när de inte används (Serra, 2000).

Stadens sammanhållande gestaltning beror helt på hur många typer av utemöbler som används. I olika stadsmiljöprogram som Malmö (2009), Södertälje (2010), Linköping (2008) framgår det att antalet bör vara begränsat, men utformningen ska kunna variera från en miljö till en annan. Placeringen av stadens möbler ska förstärka rumsbildningen.

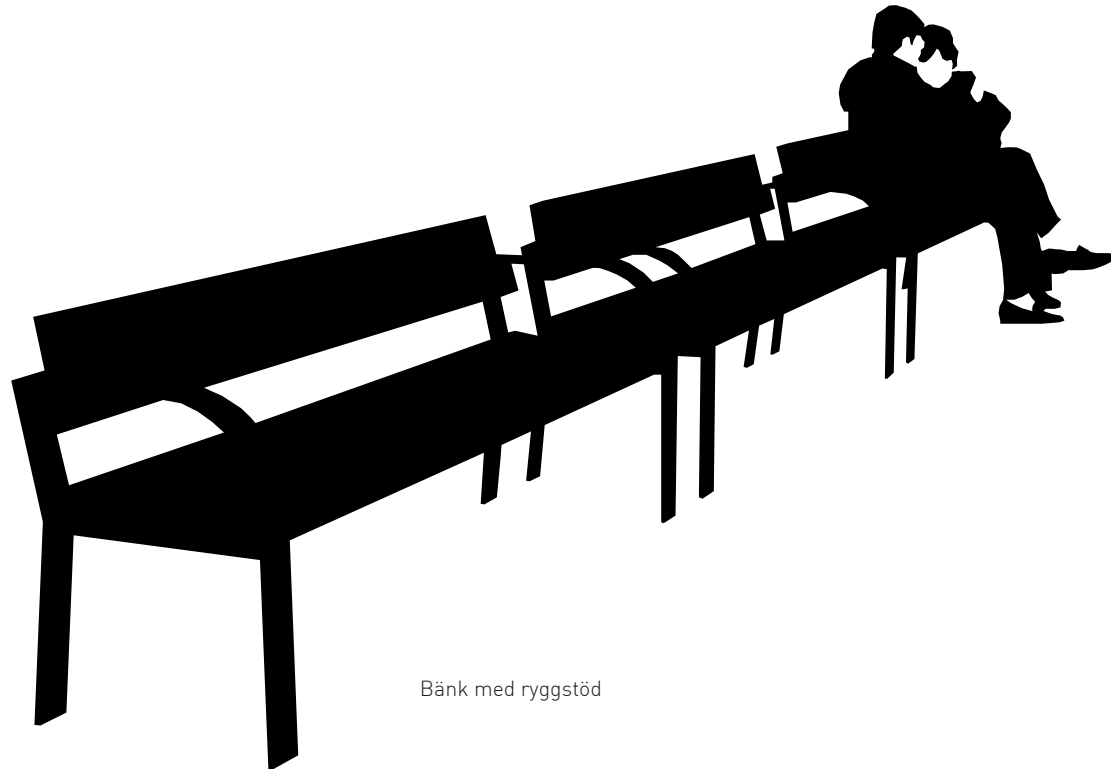

Diagram över uppdelningen av urbana element

SITTELEMENT

Sittplatsen identifieras som ett typiskt urbant element och är det viktigaste elementet i urbana miljöer. Enligt Main (2011) handlar möblering av stadsrummet till stor del om att skapa optimala platser att sitta på, planera möbleringen efter sittplatserna och därifrån lägga till element. Det finns en stor mängd olika former av sittplatser. I den här gruppen ingår bänkar, banketter och stolar, varav bänken med ryggstöd är den vanligaste i olika stadsmiljöer och den mest representerade i möbelproducenternas kataloger. Oftast används bänkar med rygg- och armstöd vilket gör att sittplatserna blir tillgängligare genom att det underlättar för personer med rörelsehinder att sitta på och blir enklare att komma upp ur (Malmös utemöbler, 2009). I ALM (Boverket 2005) står det att sitthöjden på soffor och bänkar bör vara 45-50 cm. det är ett mått som är fungerande för en större allmänhet. Armstödet ska ha en höjd på 70 centimeter. Armstödet bör ha en främre kant som kan greppas, vidare bör armstödet sträcka sig utanför sittplatsens framkant. Två faktorer är särskilt viktiga enligt Zimmerman (2010), att sittelementet inte samlar vatten och att den är stabil.

- Bänk med ryggstöd är komfortabelt under längre perioder. Speciellt viktigt är

Bänk med ryggstöd

att ta hänsyn till vid placeringen av bänkar med ryggstöd vart bänken är riktad, vilka vyer som erbjuds (Main, 2010). Bänkar utan ryggstöd går att använda flexibelt och ger möjligheten att sitta och titta i valfri riktning. Erfarenheter visar att dessa bänkar inte är bekväma att sitta på under längre perioder.

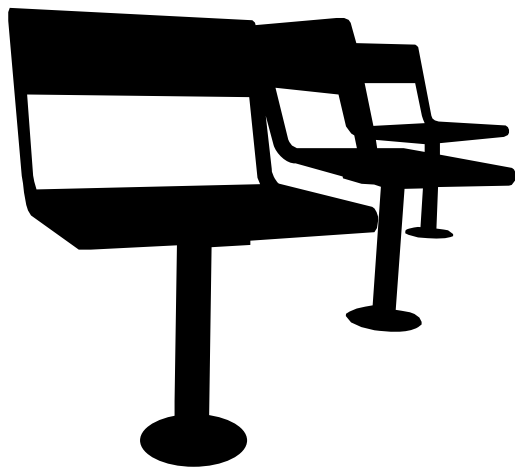
- Dubbelsidiga bänkar ger möjligheten att välja riktning, men då måste det finnas något att observera i bägge riktningarna

(Gehl, 2010). Fördelen med dubbelsidiga bänkar är att det går att få in många sittplatser på en liten yta.

- Stolar är sittplatser för en person och förekommer oftast i grupper. En stol ger möjligheten att sitta själv. Stolar har ett estetiskt värde i sig kan jag tycka, men de är utrymmeskrävande. Det förekommer stolar i det offentliga rummet som är möjliga att flytta och det görs sådana försök att införliva lösa urbana element på

olika platser i världen. På den här typen av urbana element spelar vikten en stor roll. Förmodligen kommer användaren att flytta på stolen till just sitt för stunden önskade läge, vilket betyder att stolen inte får vara för tung så att alla användargrupper kan flytta på den. Å andra sidan bör stolen ha en viss tyngd så att inte stolarna flyttas ifrån den miljö som de är tänkta för. Main (2011) rekommenderar att en bra vikt för en sådan stol bör vara mellan 7 och 8 kilo.

- Alternativa sittplatser är till exempel sittplatserna, som låga murar, trappor etc, på dessa ställs inte samma krav på tillgänglighet. Dessa alternativa sittplatser

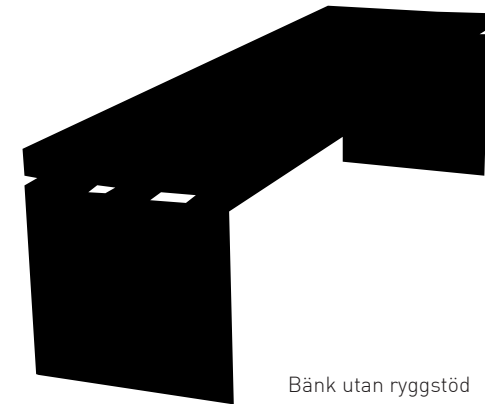

Stolar

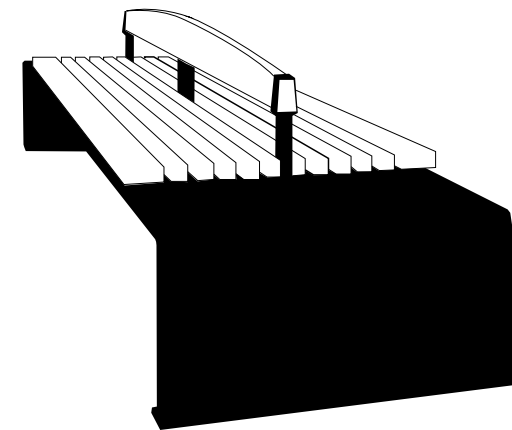
fyller en viktig funktion i stadsrummet. Gehl (2010) menar att alternativa sittplatser är speciellt funktionella vid stora evenemang, när behovet av många sittplatser är stort. Ett stort antal alternativa sittplatser fungerar även när det är lite människor i omlopp i en stad. Enligt Gehl (2010) kan tomma bänkar ge intrycket av att platsen är övergiven.

Alternativ sittplats

Bänk utan ryggstöd

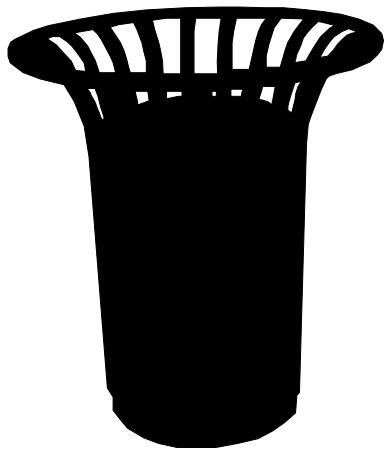
Dubbelsidig bänk med ryggstöd

UPPSAMLINGSELEMENT

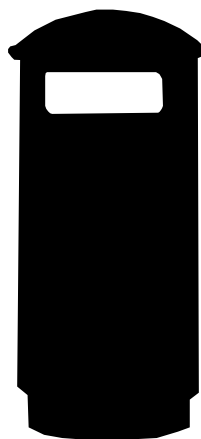
De element som är till för uppsamling av skräp är papperskorgar, askkoppar och hundlatrintunnor. Dessa är liksom bänkar en viktig del av stadens utrustning då de skapar förutsättningar för en ren stad. De är oftast placerade synligt för att fylla sin funktion och då bör det ställas höga krav på gestaltningen. Vid valet av uppsamlingselement är det ett krav i stadsmiljöprogrammen (Borås, 2008. Lidköping, 2010. Linköping, 2008. Luleå, 2004. Malmö, 2009. Södertälje, 2010) att de tål slitage och funktionella då de kommer att vara utsatta för påfrestningar under många år.

- Papperskorgar bör vara utformade så att de är inbjudande och lätt att slänga skräp i. Ska man följa de olika stadsmiljöprogrammen (Malmö, 2009. Södertälje, 2010. Linköping, 2008) är det viktigt att papperskorgarna är ergonomiskt riktiga och lätta att tömma ur driftssynpunkt. Den praktiska driften, till exempel tömning eller tvättning, är en viktig aspekt, därför bör papperskorgar och latriner vara lätta att hantera. De flesta papperskorgar har en täckande ovandel för att hindra fåglar att komma åt innehållet. Utbudet av papperskorgar varierar stort från olika tillverkare, likaså storleken. De olika storlekarna är anpassade till olika soppsäcksmått.

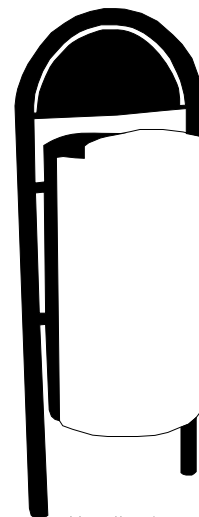
- Askkoppar bör ha en gestaltning som signalerar tydligt vad den är till för anser jag. Det finns modeller av askkoppar som är inkorporerade i papperskorgar och askkoppar som placeras fritt. Enligt riktlinjer från stadsmiljöprogrammen (Malmö, 2009. Södertälje, 2010) ska askkoppar tillverkas i ett icke brännbart material.

Soptunna

Soptunna

Hundlatrintunna

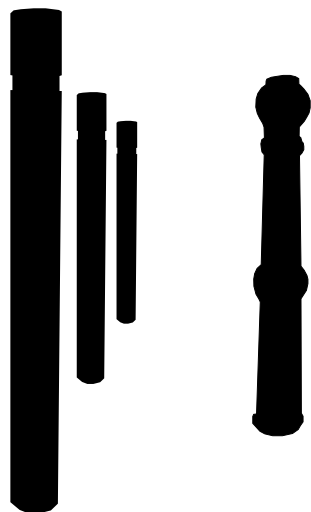

Askkopp

AVGRÄNSNINGSELEMENT

Dessa element är så utbredda i staden att de kan ha en enhetlig effekt på staden [Serra, 2000]. Funktionen är att definiera rörelsemönster och att skydda.

- Pollare används för att till exempel markera begränsningar eller betona entréer. Pollare används för att tydliggöra var olika trafikantgrupper hör hemma och placeras utifrån detta koncept. I tillverkarnas kataloger är höjden ca 90 centimeter vilket är en riktlinje. Avståndet mellan pollarna avgör vilken funktion de ska ha. Pollare kan vara gestaltade så att de utgör en alternativ sittplats och bör då vara lägre.
- Stamskydd används för att ge träden stöd och för att skydda stammarna, speciellt

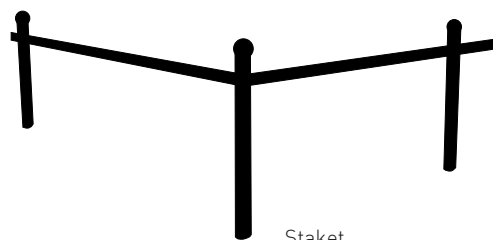
Pollare

yngre nyplanterade träd.

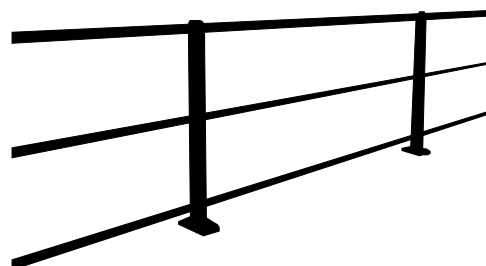
- Låga staket användas som avgränsning för att skydda planteringsytor och rabatter.
- Räcken används först och främst av säkerhetsskäl.

PARKERINGSELEMENT

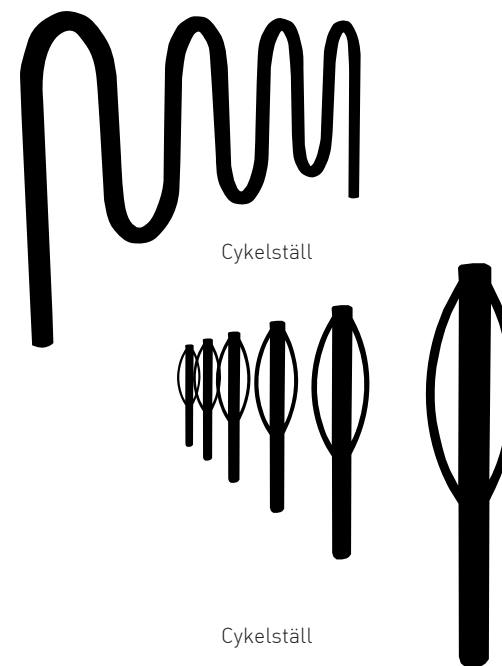
- Cykelställ bör vara bekväma, se inbjudande ut och ha en stabil konstruktion. Avståndet för parkerade cyklar bör vara 70 cm. Det skall vara lätt att parkera cykeln och finnas möjlighet att låsa fast ram eller cykelhjul enligt olika stadsmiljöprogram [Malmö, 2009, Borås, 2008]. Cykelparkeringarna drar ofta till sig fler cyklar än de är dimensionerade för, därför anser jag att de bör ges tillräckligt med utrymme.

Staket

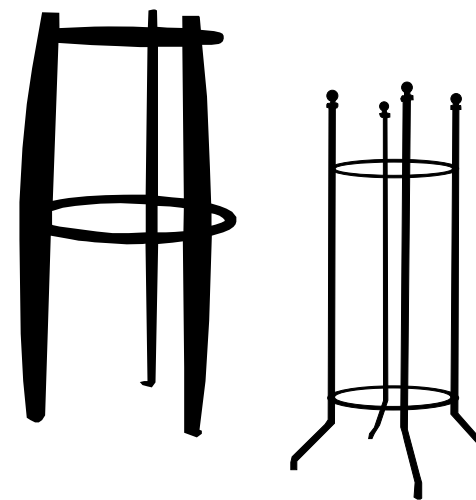

Staket

Cykelställ

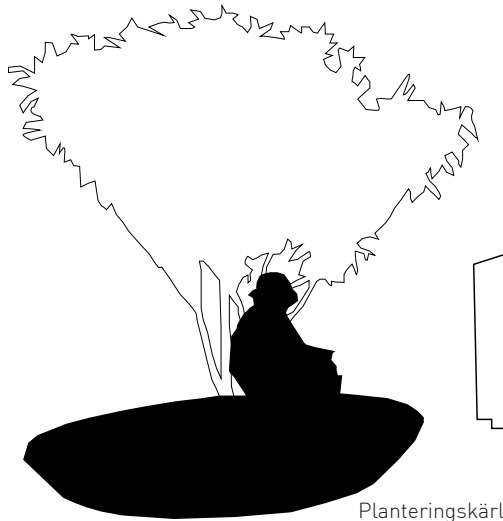
Cykelställ

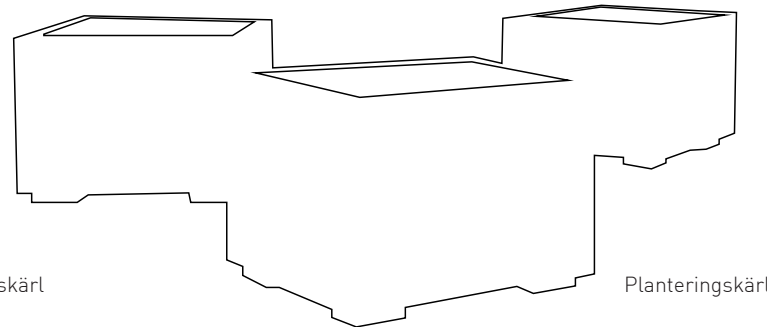
Stamskydd

PLANTERINGSELEMENT

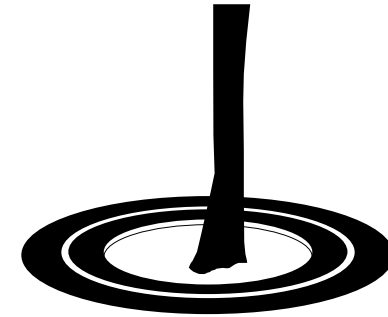
- Planteringskärar ramar dels in växtligheten men har ett estetiskt värde i sig själva. Blomsterurnor används som dekoration med blomsterutsmyckningar på platser där det inte är möjligt eller praktiskt att plantera på marken. Blomsterurnor kan vara gestaltade så att de kan användas som alternativa sittplatser. Vattenhanteringen är speciellt viktig i blomsterurnor då det pendlar fort mellan blött och torrt. Balansen går exempelvis att uppnå genom att välja adekvata substrat och genom dräneringen.
- Trädgaller används för att skydda jorden

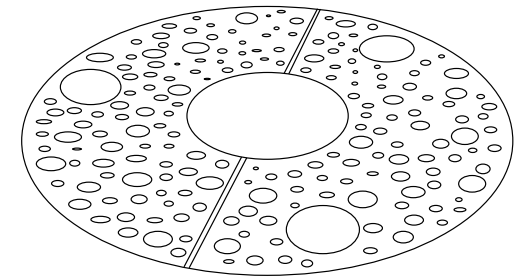
Planteringskär

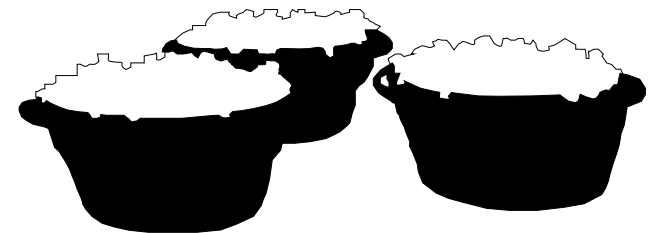
Planteringskär

Trädgaller

Trädgaller

Planteringskär

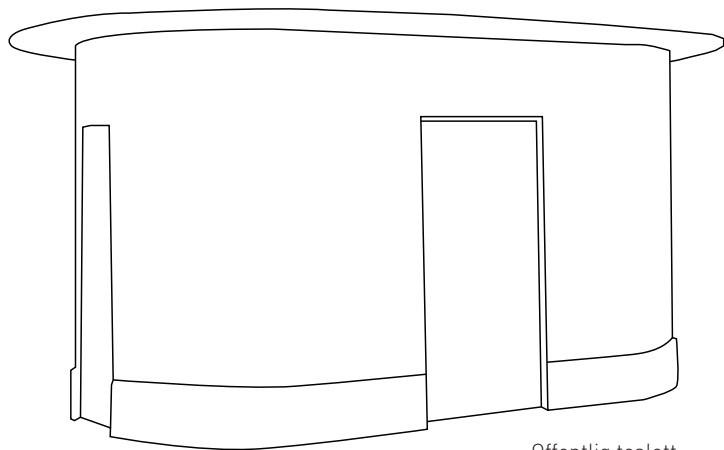
från att bli kompakt och gångtrafikanterna skyddas från att snubbla på nivåskillnaden mellan jorden och markbeläggningen. Trädgaller har öppningar för att vatten och syre ska kunna tränga ner i jorden. Viktigt är enligt stadsmiljöprogrammen (Linköping, 2008, Södertälje, 2010) att dessa öppningar inte är för stora så att käppar, klackar, rullstols- och barnvagnshjul fastnar.

INFORMATIONSELEMENT

Informationselement ska ha en utformning som syns men inte sticker ut för mycket. Det är budskapet som är viktigt. Vissa visar vägen, andra ger fördjupad information om platser eller företeelser. Ytterligare andra är kopplade till en funktion t.ex. parkeringsautomater

BYGGNADSELEMENT

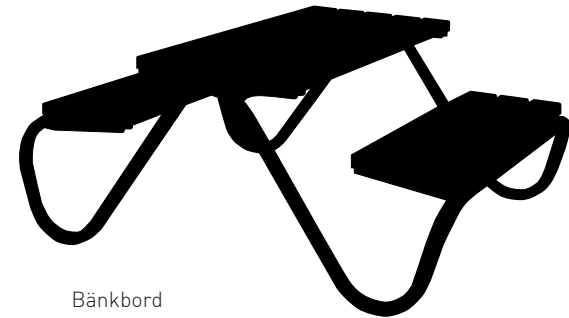
Med byggnadselement syftas till de mindre fasta byggnader som återfinns i urban miljö. Det är oftast kiosker, tekniska byggnader och offentliga toaletter samt tillfälliga byggnader som matvagnar, marknadsstånd och bodar för försäljning. Gator och torg ska i möjligaste mån hållas öppna. De är tänkta som öppna platser och ska inte belamras med många mindre byggnader. Innan en sådan byggnad placeras ska funktion och behov utredas enligt stadsmiljöprogrammen (Malmö, 2009. Linköping, 2008). Vid placering bör hänsyn tas till omkringliggande miljö, rörelsemönster och behov.

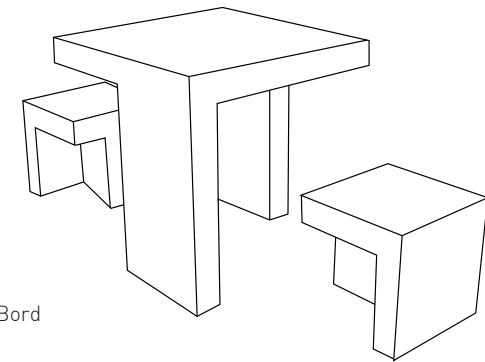
Offentlig toalett

BORDSELEMENT

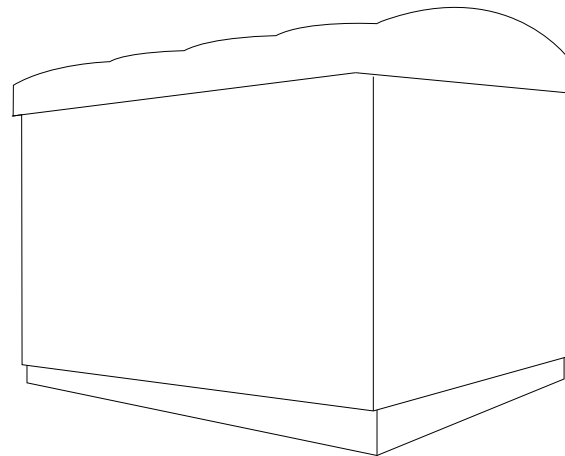
Sittplatser med bord är inte särskilt förekommande i den urbana miljön. En plats med ett bord ger fler möjligheter att sitta ner och äta, studera etc. Normalhöjden hos tillverkarna på ett bord i offentlig utemiljö är 70-75 centimeter. Det finns bord i de flesta material, former och storlekar.

Bänkbord

Bord

Teknisk byggnad

KRAV PÅ URBANA ELEMENT

Många kommuner har väl utarbetade möbleringsprogram inom sina stadsmiljöprogram (Borås, 2008. Lidköping, 2010. Linköping, 2008. Luleå, 2004. Malmö, 2009. Södertälje, 2010). Programmen ger riktlinjer för val av det offentliga rummets möbler. Genom att styra valen garanteras en mer enhetlig möblering av den offentliga miljön med krav på säkerhet, hållbarhet, design och att renovering av vandaliserad utrustning lättare skall kunna tas om hand.

I stadsmiljöprogrammen föreskrivs ofta några standardfärger som ska användas på de urbana elementen. Detta ger ett enhetligt uttryck. Det finns också andra faktorer som styr kommunernas val av urbana element. Det kan vara elementens förvaringsmöjligheter. Vissa urbana element som planterings- och sittelement tas in under vintern och då krävs det att dessa är lämpade för effektiv och minimalt utrymmeskrävande förvaring. En annan aspekt som kan styra valet av urbana element är hur de fästs i marken. Vissa element bultas fast i marken och erbjuder möjligheten att flytta elementen till skillnad från element som är fastgjutna.

De element som ingår i den offentliga miljön måste uppfylla särskilda krav på säkerhet. Det är alltid fastighetsägaren som bär det juridiska ansvaret vid olycksfall

enligt skadeståndslagen (Boverket, 2005). I den offentliga miljön står kommunen som fastighetsägare och bär således det yttersta ansvaret vid olycksfall.

Plan och bygglagen 3 (PBL) Kap 15,17 samt 18 §§§ handlar om att se över offentliga platser så att inte betydande olägenheter för användaren uppstår. Här framkommer en hel del bör krav, men få skall. PBL ställer krav på underhåll och skötsel av alla offentliga ytor.

I Boverkets byggregler (BBR-1, 2012) finns allmänna råd för att förhindra olycksfall. Det här betyder att det är oftast upp till kommunen att garantera kvaliteten på de urbana elementen. Min åsikt är att då fastighetsägaren inte har något ansvar om det urbana elementet används på ett annat sätt än det de är tänkta för, beställer fastighetsägaren element som inte lämnar utrymme för tvivel.

GESTALTNING AV URBANA ELEMENT

Det finns två huvudfaktorer som styr designen av de urbana elementen, först och främst måste de konceptuella idéerna etableras, för det andra är omsorgen för de frågor som rör det urbana landskapet och användaren. Vid gestaltning av urbana element för en specifik plats bör konceptet bygga på att återge platsens karaktär, platsens sammanhang, vilket kan återges direkt genom materialvalet, formen, mönstret, färgen, texturen eller skalan. Det

betyder att elementen återspeglar platsens själ "genius loci". Detaljen eller elementen uttrycker tydligt konceptet som formar det större landskapet. Det urbana elementet förstärker uttrycket (Kirkwood, 1999).

Att hitta ett unikt gestaltungsuttryck med de urbana elementen kan göras enligt Kirkwood (1999), med gestaltningar som har en kontrasterande form, eller med material, texturer och färger som återkommer.

Zimmerman (2010) menar att en lyckad gestaltning av urbana element till stor del bygger på följande faktorer:

- kommer designen att fungera för det som den var tänkt för, t ex hålla vatten, ge skugga, klara vikten och rörelsen av användarna.
- kommer de strukturella egenskaperna att förändras över tid?
- Kommer gestaltningen att klara vädrets makter, inkluderat extrem kyla och värme, vind, vatten, salt, is?
- Kommer de urbana elementen att fungera gemensamt med sin omgivning och som intensifierar och upprätthåller de övergripande konceptuella idéerna?

PLACERING AV URBANA ELEMENT

Placeringen av urbana element har stor betydelse för hur den urbana miljön och elementen kommer att användas. Grundläggande för placeringen av urbana element är att undersöka vilken typ av miljö som ska möbleras och vem som kommer att uppehålla sig där. Det kan vara platser som har väldigt olika förutsättningar som en park, en huvudgata, ett bostadsområde etc (Main, 2010).

Det kan vara olika grupper som använder just den specifika platsen till exempel barn, ungdomar, pensionärer, stora grupper, resenärer. Det kan vara stora skillnader på hur olika sociala, kulturella och demografiska grupper använder det urbana rummet och vilka förväntningar de har. Att svara på de funktionella och estetiska förväntningar olika grupper har på de urbana elementen kan höja det emotionella värdet på platsen menar (Main, 2010).

En plats kan användas på andra sätt än det den var gestaltad för. Det finns oändligt många aktiviteter som kan ske till vardags i en urban miljö. Jag anser att en urban miljö aldrig får bli låst till ett ändamål utan att platsen ska erbjuda användaren möjlighet att göra det användaren vill just för tillfället

oavsett om det är, observera, sola, samlas etc. Det är klart att vissa aktiviteter kan vara motsägelsefulla, till exempel vila och skateboardåkning. Även om vissa aktiviteter verkar motsägelsefulla, menar Main (2010) att dessa går att kombinera med en genomtänkt placering av de urbana elementen. Han menar att det är viktigt med analyser av vilka användare kommer att använda platsen och hur kan de tänkas använda den. Gehl (2010) menar att aktiviteter fungerar som attraktion, där det sker någonting, dit lockas man.

De viktigaste faktorerna för att en plats kommer att användas är att det sker någonting där, att det finns en anledning att vara där (Gehl, 2010) och att platsen erbjuder ett bra klimat (Main 2010). Vissa platser används enbart under dagtid, andra platser är som gjorda för att njuta av solnedgången eller nattlivet. Det finns klimatfaktorer som påverkar starkt användarens välbefinnande på en plats. Det kan vara solläge, vilka platser är vindskyddade, skydd mot regn, buller, lukter, skugga. Just solen och skuggan avgör i hög grad hur mycket en sittplats kommer att användas menar Main (2010). Detta gäller inte placeringen av andra urbana element som soptunnor, som likaväl kommer att användas.

Det är främst urbana miljöer som är

trafikavskilda som används menar Gehl (2010). Ett torg eller en gata har alltid mer eller mindre gynnsamma lägen, det kan vara soliga hörn, vindstilla platser, det kan vara en plats där man kan få lugn och ro eller en plats där man kan beskåda livet på gatan. Dessa platser menar Main (2010) är särskilt viktiga att finna och att använda rätt.

Main (2010) har utvecklat en modell med sju grundläggande steg för att optimera kvaliteten och användbarheten av de urbana elementen.

- Bestämma hur många sittplatser som kommer att behövas
- Identifiera schematiskt de bästa sittmöjligheterna
- skapa en hierarki, struktur, skala och en ram för sitt- och ståplatser
- Lokalisera sitt- och ståplatsernas mikroklimat
- Garantera tillgängligheten
- Lägga till andra urbana element

PLACERING AV SITTELEMENT

Jan Gehl (1991) rekommenderar som en tumregel att det ska finnas 20-30 sittplatser i regelbundna intervaller, till exempel var 100 meter på en huvudgata. För de centrala delarna av en större stad rekommenderar Gehl 10 sittplatser per 1000 invånare. Enligt Gehl (2010) så har utbudet av sittplatser direkt att göra med längden på uppehållet

på en plats, vilket betyder att ju fler sittplatser, desto fler människor i rörelse i det urbana rummet.

Genom placering invid ett viktigt rörelsestråk eller vid en viktig målpunkt ökar chanserna för att platsen ska bli välbesökt. På gator och stråk behövs naturligtvis sittplatser som kan fungera som mötespunkter och för vila. Fasta bänkar placeras ut längs med gatan eller i grupp i en möbleringszon. På torg och öppna platser behövs ett större antal bänkar, då dessa områden är skapade för möten. Bänkarna placeras där det är ett bra klimat som kan erbjuda sol eller skugga, gärna vindstilla (Main, 2010). I parker har elementen två funktioner anser jag, det ena är naturligtvis att de fyller sittfunktioner och det andra är att de förstärker rörelsestråkens struktur. Bänkarna bör placeras längs gångar, eller på platser i parken med översikt, eller där omgivningen är tilltalande.

Enligt miljöpsykologiska studier (Gehl, 2010) finns det två sätt att placera sittplatser. Det ena sättet är att placera sittplatserna så att användarna ser varandra, en så kallad sociopetal placering (se fig. 1). En sådan placering uppmuntrar samling, kommunikation och interaktion.

Det andra sättet är sociofugal placering (se fig. 2.1-2.2), användaren orienteras bort från varandra och en individuell isolering skapas. Main (2010) menar att de som arbetar med gestaltning och placering av urbana element kan influera mängden interaktion i rummet genom hur rummet programmeras med de urbana elementen. Den sociofugala placeringen av sittelementen ger användaren större möjlighet att delta i stadslivet genom att beskåda, enligt Gehl (1996) älskar människan att observera. Sittplatser som ger någon form av utsikt mot omgivningarna används till en högre grad än sittplatser som inte har ger möjligheten att observera andra människor. När inte sittplatser är riktade mot olika aktiviteter, kommer de inte att användas eller så kommer de att användas på ett icke traditionellt sätt. De bästa platserna för

att observera andra och för att observera aktiviteter hittar man oftast framför entréer, trottoarer, kaféer, fontäner och framför platser där barn leker.

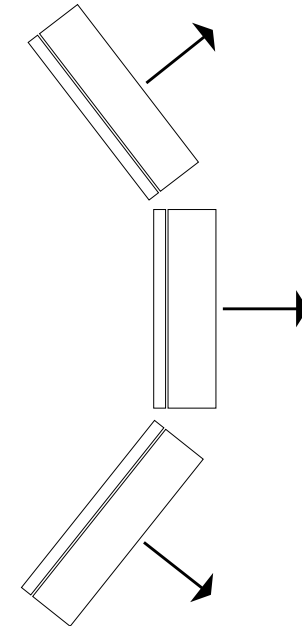

Fig. 2.1. Exempel på sociofugal placering

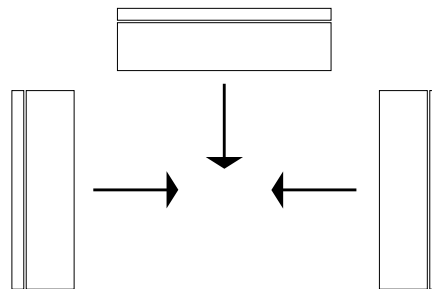

Fig. 1. Exempel på sociopetal placering

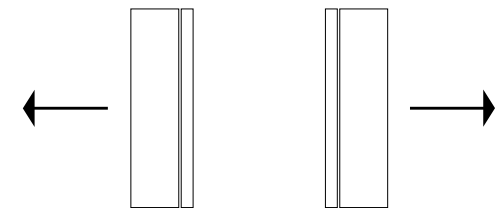

Fig. 2.2. Exempel på sociofugal placering

En annan faktor som måste tas i beaktande är användarens preferenser när det gäller skyddade lägen. Det är viktigaste är att sittplatsen känns trygg och att det finns översikt över platsen enligt Gehl (2010). En häck eller mur ger sittplatsen skydd bakom ryggen. Sittplatser utmed fasader (se fig. 3), i nischer, längst ut på bänken och andra tydliga platser är i högre grad använda än platser som är oskyddade, eller flytande mitt i ett urbant rum (se fig. 4).

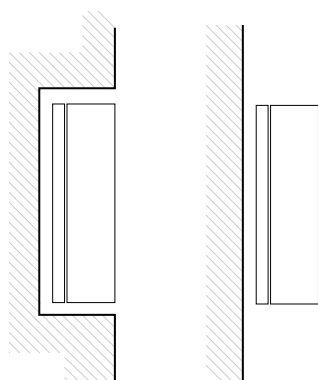

Fig. 3. Exempel på skyddad placering

Fig. 4. Exempel placering mitt i ett rum

PLACERING AV ANDRA URBANA ELEMENT

Uppsamlingselement bör i första hand placeras strategiskt där aktiviteter sker som genererar skräp, exempelvis vid logiska platser som vid matförsäljare och rökplatser. På platser som fungerar som transitionsplatser som entréer till byggnader, parkeringsplatser, busshållplatser och liknande. Som en regel bör det finnas en plats att slänga skräp i varje hörn vid gatukorsningar och möjligtvis en i mitten av varje kvarter (Main, 2010). Då papperskorgar kan sprida odörer anser jag att de placeras på behörigt avstånd från bänkar eller sittplatser. På gator och stråk placeras papperskorgar ut på regelbundet avstånd efter människors rörelsemönster. På torg, platser och i park där människor samlas finns det ett större behov av papperskorgar. Papperskorgarna placeras vid rörelsestråk och mötesplatser. Askkoppar placeras i regel vid välfrekventerade platser som gångstråk och platser där man uppehåller sig som busshållplatser eller mötesplatser.

Avgränsningselement i form av pollare används för att avgränsa olika trafikklaser från varandra och för att skydda gångtrafikanter. De placeras utmed gator. De kan även placeras så att de fungerar som rumsbildare.

Parkeringsselementen för cyklar är nära sammanhängande och bör vara integrerade med gångtrafiken enligt stadsmiljöprogrammen. Cykelparkeringarna måste ligga så nära målpunkterna som möjligt, men ändå inte störa gång- cykel- och biltrafik. Cykelparkeringarna kan placeras på tvärgatorna till gågatorna, Placeringen får inte inkräkta på vistelseutrymmen och gångstråk, men det viktiga är att placeringen ingår i en helhetslösning för varje område och passas in i stadsbilden. Cykelställen går att integrera med murar, räcken eller annan markutrustning. I vissa fall placeras cykelställen under tak. För att tillgodose god framkomlighet för gående måste det fria utrymmet bakom en parkerad cykel vara minst 1,5 m. Cykelställen skall placeras så att synskadade inte av misstag kan hamna bland uppställda cyklar (Malmö utemöbler, 2009). Detta gäller placeringen av alla urbana element.

Planteringselement används också i vissa fall som trafik hinder, för att avgränsa och definiera rumslighet, de placeras då så att de förstärker rumsbildningen, att jämför med avgränsningselement som pollare till exempel. Stadsmiljöprogrammen rekommenderar att planteringselement placeras så att bevattningsfordon kan komma till.

TILLGÄNGLIGHET

Tillgänglighetsaspekten är viktig att ha i åtanke vid planeringen av placeringen av urbana element. Det gäller tillgänglighet för personer, trafik och räddningstrafik

I Boverkets föreskrifter om användbarhet och tillgänglighet på allmänna platser, ALM 2 (Boverket 2011) står det att sittplatser som kan användas av personer med begränsad rörlighet skall placeras nära gångstråk och viktiga destinationer. Det ska även finnas plats för en rullstol vid sidan av sittplatsen. Allmänna rekommendationer är att sittplatser bör finnas, till exempel, på torg, vid hållplatser, på perronger, vid trappor och med jämna mellanrum längs gångvägar och i parker. Vid placering är det särskilt viktigt att gångytor ska utformas så att personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga kan ta sig fram och så att personer med rullstol kan förflytta sig utan hjälp (ALM 7 §, 2011). Detta betyder att urbana element inte får placeras så att de blir ett hinder. Ett allmänt råd är gångvägar bör vara 2,00 meter breda eller vara minst 1,80 meter breda och ha vändzoner med jämna mellanrum, När det gäller avskärmningselement är Boverket (2011) allmänna råd att öppningar bör vara minst 0,90 meter breda.

När det gäller Räddningstjänstens krav varierar de för varje stad. Vid placering av

urbana element bör en studie i vilka vägar som används för uttryckning och utrymning göras, likaså vilka krav Räddningstjänsten har gällande placering.

Det är den som är huvudman eller ägare för en allmän plats, eller ett område, som ansvarar för att kraven uppfylls.

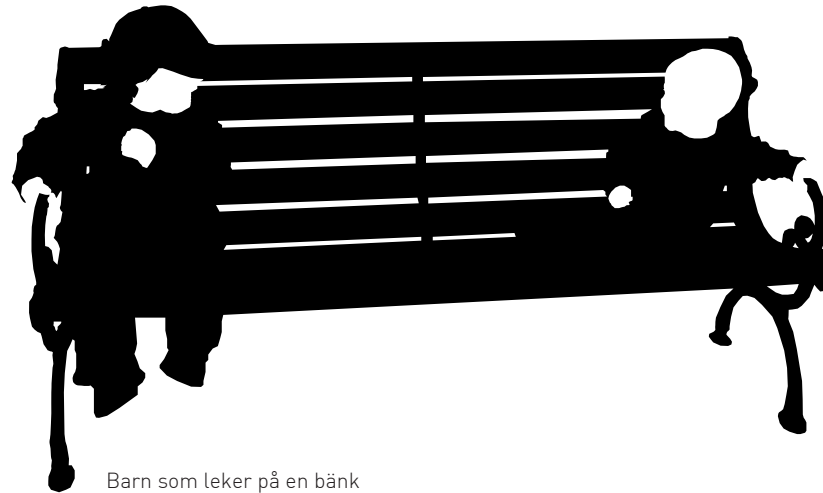
ANVÄNDARGRUPPER

Jag har valt att definiera användargrupper utifrån en åldersfördelning, vilken är den formen av kategorisering som används mest. En mer kategorisk fördelning av användargrupper som använder urbana element och det urbana rummet är svårt att arbeta med och att beskriva. En sådan indelning skulle kunna ta hänsyn till kultur, kön, etnicitet etc. Inom varje åldersgrupp har jag försökt definiera ytterligare olika undergrupper utifrån hur jag tänker mig att de typiskt kan använda det urbana rummet.

BARN

Barn behöver en utvecklande utemiljö, en miljö som uppmuntrar att ge uttryck för fantasi, nyfikenhet och upptäckarlust enligt (Lenninger, 2008). Det handlar främst om att skapa en utemiljö som är trygg, och ger utrymme för utforskarlusten. En sådan miljö uppmuntrar barnen att ge uttryck för sin fantasi. Enligt Lenninger (2008) bör barn ha tillgång till rörelsefrihet i staden, staden bör erbjuda barnen tillgängliga mötesplatser och en skala som är anpassad barnen.

Platser där barn rör sig är där deras föräldrar tar dem, eller på "vuxna platser" som Lenninger uttrycker det. De rör sig på platser nära hemmet och på lekplatser som är skapade för barn och trygga platser där

Barn som leker på en bänk

de kan röra sig fritt.

Den äldre gruppen barn, som har börjat på högstadiet (åldern 12-15) är cirka 10 % av sin fritid i det offentliga rummet eller i offentliga lokaler i staden (Lieberg, 2003). Den äldre gruppen barn börjar utforska staden på egen hand och är till stor del hänvisade till det offentliga rummet.

UNGDOMAR

Ungdomarna är de flitigaste användarna av stadsrummet. En studie som Gehl och Gemzøe gjort i Odense, Danmark (1996) visar att under helger, kvällar och sommarmånaderna står ungdomarna för 35 % av besökarna i stadens centrum. Ungdomarna bemötts ofta av restriktioner och oflexibla ytor.

Enligt Lieberg (2003) kan man särskilja fyra olika beteenden och aktiviteter kopplat till ungdomarnas stadsliv. Dessa är:

- Häng - En spontan och tillsynesvis planlös rörelse.
- Vännerna - ungdomar samlas på en plats för att konversera, iaktta och testa varandras egenskaper, kompetens och personligheter. Ungdomar har ett behov av platser som uppmuntrar socialt umgänge.
- Möten
- Äventyret - ungdomar söker spänning och upplevelse. Detta sökande efter spänning väcker även en kreativitet hos ungdomarna menar Lieberg (2003). Ungdomar söker sig till platser som uppmuntrar till aktivitet

Fysiskt använder ungdomar staden på ett kreativt sätt. Ofta används spontana

Alternativa sittplatser för ungdomar

sittplatser som murar, fönstersprång, statyer eller liknande som sittplatser. Detta visar på att ungdomar själva laddar olika platser med mening och ger dem funktioner som de anser passar för stunden (Lieberg, 2003).

Ungdomar är särskilt utsatta för vädrets makter. Det umgås gärna och har få platser där de kan söka skydd för regn, driften att umgås på fritiden gör att de söker skydd under tak.

De platser som är i störst behov av

stadsmöbler är där ungdomar rör sig eller uppehåller sig. Det kan vara fritidsgårdar, föreningslokaler, kaféer etc.

Att det finns ett samlingsnamn på gruppen ungdomar innebär inte att det finns det finns en homogen grupp. Ungdomar sätt att använda staden beror till väldigt stor del vilken livsstil de har, och vilken social klass de tillhör. Ungdomar från medelklassen rör sig i större radie än ungdomar från arbetarklassen (Lieberg, 2003).

Ur ett genusperspektiv menar Lieberg

(2003) att killar är mer intensiva användare av öppna samlingsplatser som gator och torg, medan tjejer oftare går på kafé.

Enligt Lieberg är det till stor del köpmiljöernas placering som styr hur ungdomar rör sig och orienterar sig i staden. Dessa rörelsemönster är avgörande för vilka platser som är lämpliga att vidareutveckla som ungdomsplatser då ungdomar representerar en stark konsumentgrupp (Gemzøe, 1996).

VUXNA

Gruppen vuxna omfattar alla i åldrarna 19 till 64. Då det är lite som har skrivits om den här gruppen ur ett användarperspektiv är det mina erfarenheter som ligger till grund för dessa påståenden. Den här gruppen är svårast att definiera på grund av åldersspannet, det går helt enkelt inte att jämföra en kvinna i 20 års åldern med en man som strax kommer att gå i pension. De använder staden på väldigt olika sätt. För att förstå hur gruppen vuxna använder det offentliga rummet måste de olika undergrupperna studeras.

Stora undergrupper är:

- Barnföräldrar är en grupp som rör sig ensamma eller i grupper. Barnföräldrar ägnar sig åt aktiviteter som promenader, uteserveringar, besökande av lekplatser etc. De använder staden under hela dagen.
- Arbetslösa disponerar mycket tid och använder staden under dygnets alla timmar. Sättet de använder det urbana rummet kan vara för att uträtta ärenden, njuta av fint väder och för socialt umgänge.
- Missbrukare är en grupp som tar stor plats i den offentliga miljön. Missbrukare använder i stort sett samma platser som är i deras besittning större delen av dygnet. Deras närvaro skapar i regel otrygghet, platserna de använder är ofta nedskräpade.

Alternativ användning av ett trappräcke

- Arbetare, gruppen arbetare använder staden under lunchen för att äta, ta en promenad eller sitta ner och njuta av solen. De timmar de inte arbetar, främst under helger och eftermiddagar, använder de det urbana rummet för att handla, socialt umgänge och besöka olika tillställningar.
- Studerande använder staden under dygnets alla timmar. Studerande ägnar sig åt aktiviteter som promenerande, uteserveringar, socialt umgänge och besöka olika tillställningar.

Promenader är den vanligaste aktiviteten bland vuxna, vilka ofta även har starka sociala inslag. Att ta med en vän och gå ut och gå eller gå ensam och på köpet få korta kontakter med de människor man möter längs vägen är vanligt (Gehl, 2010). Detta sker naturligtvis i betydligt större utsträckning på våren och sommaren då människor börjar vistas ute under längre tider.

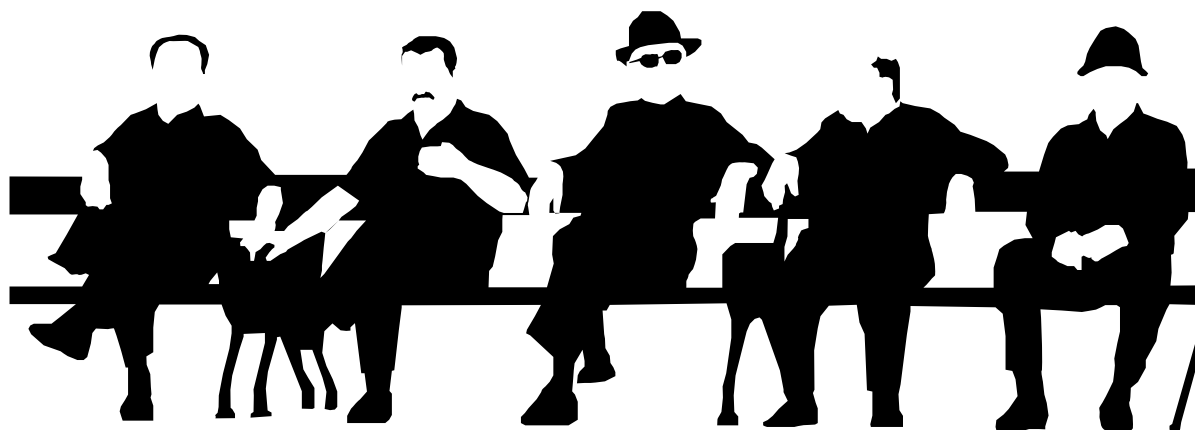
Barnföräldrar

Missbrukare

PENSIONÄRER

Pensionärerna är en stadigt växande grupp, idag är det 18.7% pensionärer i Sverige enligt statistiska centralbyrån (2011). Studier som gjorts angående hur pensionärer använder det offentliga rummet riktar sig till största delen på tillgänglighets aspekter och gruppen pensionärer likställs ofta med funktionshindrade. Det finns en stor grupp pensionärer som är fysiskt aktiva och använder stadsrummet flitigt. Pensionärer är en grupp som ofta har god hälsa och stort intresse för staden och för livet i staden. De har framförallt mycket tid till att odla det intresset menar Gehl och Gemzøe i *bedre byrum* (1991). Miljöer som karakteriseras av överskådlighet, trängsel och dålig framkomlighet ger problem för de äldre menar Gehl och Gemzøe. De menar också att intervallen mellan bra och bekväma sittplatser är viktigt för att kunna vila och beskåda stadslivet. Gehl (2010) menar att för gamla och funktionshindrade är det viktigt att det finns gott om sittplatser i staden. En bra sittplats är relativt hög och har armstöd som sticker ut utanför själva sittytan. Sittplatserna bör vara jämnt fördelade i staden och det bör finnas möjlighet att välja mellan sol och skugga.

Manliga pensionärer på en bänk

URBANA ELEMENT

Hässleholm

ARKITEKTTÄVLINGEN

Arbetet med placering och gestaltning av urbana element utgår från Hässleholms stadskärna. Att utgå från en plats som kommer att förändras kändes motiverat. Utvecklingsprogrammet har fungerat som inspiration till gestaltningen och placeringen.

I Hässleholms utvecklingsprogram (2011) kan vi läsa att Hässleholm stad vill utveckla stadens centrum med målet är att öka stadens attraktionskraft. Genom en omgestaltning av stadskärnan med start 2012 med en mellanlandning år 2014 då staden fyller etthundra år och fram till 2020 ska Hässleholm nå de mål de satt upp i utvecklingsprogrammet.

Utvecklingsprogrammets intentioner sammanfattas genom förslag på hur Hässleholms stadskärna kan komma att se ut i den programförklaring som tagits fram i dialog med allmänhet, handel och fastighetsägare.

Sammanfattning av huvuddragen i utvecklingsprogrammets förslag: Hässleholms stadskärna byggs om till en mötesplats och arena för upplevelser och det synliga stadslivet. Första Avenyen, Stortorget och norra Frykholmsgatan får en ny vacker och sinnlig gestaltning, med

spännande och lekfulla inslag som lockar till vistelse även på kvällstid och året om. Det blir mer grönska och fler sittplatser i soliga lägen.

För att genomföra programmet beslutade Hässleholm om att genomföra en arkitekttävling för ombyggnaden av stadskärnan, främst Första Avenyen, Stortorget och norr Frykholmsgatan. Syftet var att hitta och utveckla Hässleholms härlighetsvärden och skapa en stadsmiljö som stimulerar alla sinnen med målet att staden lockar fler promenerande, cyklande, resande. Man ville främja livet i staden, aktiviteterna och handeln.

Målet med omgestaltningen var att stärka sin image av kaxighet och att sticka ut som en ung, kreativ stad i Öresundregionen (kommunens egna ord). Detta åstadkoms genom att med nya inslag använda och utveckla stadens och bygdens karaktär, men samtidigt bevara de traditionella kvaliteterna i en fungerande stadskärna. Gestaltungsförslaget ska ha hittat balansen mellan å ena sidan - sparsmakad enkelhet och tidlöshet - och å andra sidan - det spektakulära.

Områden tävlingen skulle behandla:

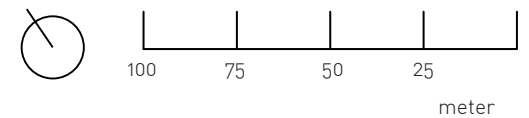
- Den övergripande organisationen av stadens olika funktioner och rum
- Hantering och hänsyn till befintliga värden som huvudaxeln, siktlinjer,

skulpturer.

- Flexibla ytor för olika aktiviteter, t.ex. dans, modevisningar, musik, utställningar, försäljning, start och mål för tävlingar.
- Utformning och placering av eventuella paviljonger/ hus/ väderskydd/ tak
- Nivåhantering och markbeläggning.
- Integrerad tillgänglighets anpassning mellan gata och publika lokaler.
- Placering och gestaltning av torghandel.
- Upplevelsevärden hela dygnet, veckan och året.
- Belysning/ ljusdesign/ ljussättning
- Flera uppmuntrande och lekfulla miljöer för barn och vuxna.
- Möbler och sittplatser
- Skyltning/ flaggning/ installationer som skiftar över året och visar stadens aktiviteter.
- Fler lekplatser, små lekplatser i gåendemiljön och mer vattenlek.
- Ungdomar önskar bland annat fler bänkar, plats för aktiviteter, platser för att hänga och en stadskärna med mer ungdomlig karaktär.

Tävlingsområdet som det såg ut 2012.
Tävlingsområdet är 16 520 m².

ANALYSER

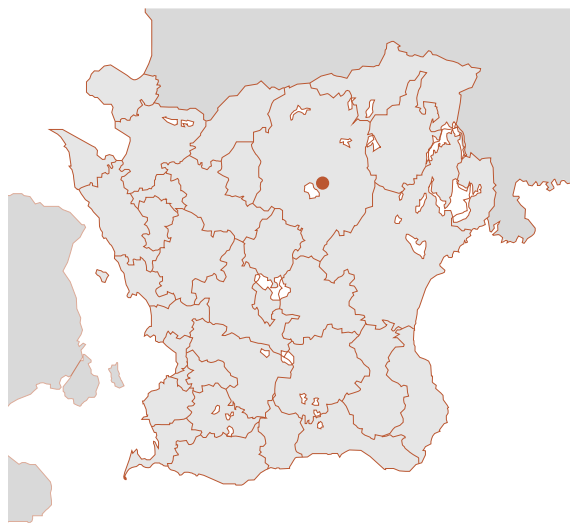
Grundläggande information som behövs för att arbeta med placeringen av urbana element är ingående analyser av platsen och vem det är som kommer att använda den, vad kommer att användaren att vilja göra där och var vill användaren helst vara. En del analyser är gjorda utifrån White arkitekters förslag till omgestaltningen, då det är det jag baserar min placering på. Jag besvarar dessa frågor med följande analyser av tävlingsområdet som jag nu benämner arbetsområdet:

- En studie av Hässleholm stad för att förstå vad det är som har påverkar staden idag och historiskt.
- Analyser av rörelser i och runt arbetsområdet. Jag analyserar hur trafiken ser ut, viktiga stråk och hur många som rör sig inom arbetsområdet på en dag. Även cykel- och räddningsvägar studeras. Analyserna om olika målpunkter för olika grupper av användare och analysen över kvällsaktiviteterna ingår i rörelseanalyserna. De visar på hur olika användare rör sig i rummet och hur rörelsen ser ut under kvällstid.
- För att förstå hur fastigheterna och deras fasader påverkar arbetsområdet gör jag en sammanställning om var alla entréer finns.

- En analys av hur åldersfördelningen ser ut i Hässleholm har gjorts. Detta för att se ifall det är någon användargrupp som kräver mer hänsyn vid arbetet med placeringen och valet av urbana element.
- För att hitta de platser inom arbetsområdet med bra klimat under olika tider på dygnet och året har Klimatanalyser av sol, skugga och vindar gjorts
- Som en del i förståelsen av hur Hässleholm fungerar idag har en studie av arbetsområdet och de befintliga urbana elementen gjorts. Detta för att se ifall det är någon plats som är väl använd och för att se vilka brister som finns idag.

HÄSSLEHOLM

Hässleholm är en stad i nordöstra Skåne. Staden växte fram ur det stationssamhälle som uppfördes omkring 1860. 1914 fick Hässleholm stadsrättigheter och var då en av Sveriges minsta städer. Till ytan är Hässleholm kommun den största i Skåne, i hela kommunen bor det 50 136 invånare och i Hässleholm stad 18 500 enligt statistiska centralbyrån (2011-09-30). Tillväxten i Hässleholm är ca 1 %.

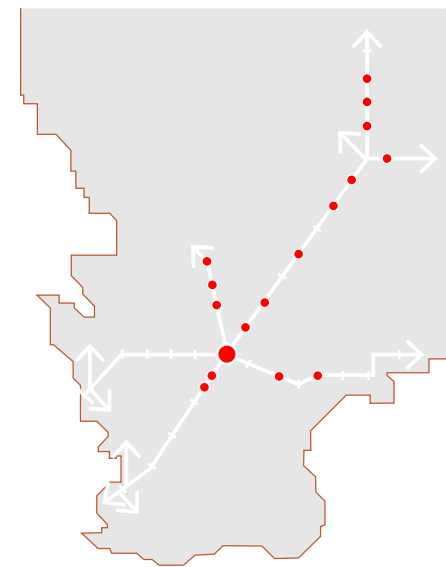
Hässleholm i Skåne

Rutnätstaden

Med hjälp av arkitekt Adolf V Edelsvärds teoretiska idealplan skapades en rutnätsstad. Intill järnvägsstationen byggdes centrum upp på östra sidan av bangården. Stationen och kyrkan som byggdes samtidigt är förbundna med en bred första aveny. Den parallella andra och tredje avenyn korsas av ömsom breda ömsom smala bakgator så att långsträckta kvarter bildas. Efter andra världskriget började staden att förtätas och växa på höjden. Under 60 och 70-talen revs flera 1800-tals byggnader. Gårdarna inuti bostadskvarteren har blivit mindre med färre träd, i många fall används de huvudsakligen till bilparkering. Modern bebyggelse från efterkrigstiden dominerar i stadsbilden idag (utvecklingsprogrammet, 2011).

Idag är staden en viktig järnvägsknutpunkt med flera avgångar i timmen. Tågpendlingen vid Hässleholms resecentrum förväntas mer än fördubblas på tio år från dagens 9 000 resor per dag till 21 000 per dag år 2020. Restiden har med citytunnelns öppnande i Malmö har minskat mellan Hässleholm, Lund och Kastrup. (utvecklingsprogrammet, 2011).

Huvudlinjer i järnvägsnätet kopplade till Hässleholm

Sedan 1940 har militärregementena satt en tydlig prägel på staden. Under början av 2000 talet lades militärregementen ner och området används idag till bostäder, kontor, vandrarhem och industrier på Garnisonen. (utvecklingsprogrammet, 2011).

Militärregementen
i Hässleholm

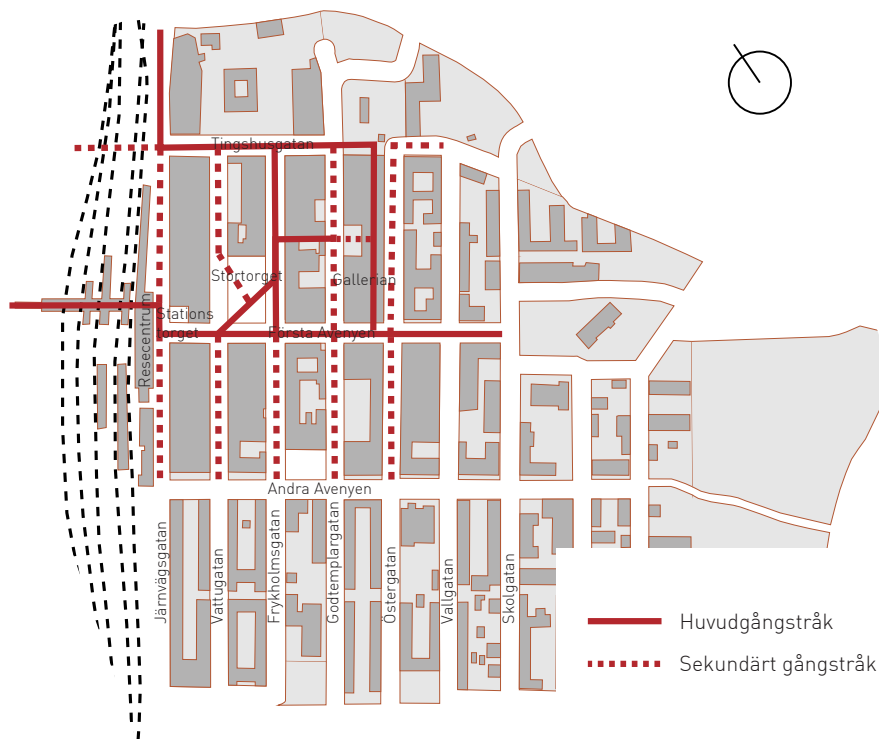
I samband med nedläggningen av militärgarnisonerna gjordes en kraftsamling inom kommunen kring Vision Hässleholm, Uppleva Lära, Leva Arbeta. Visionen har gett en bas att stå på när det gäller nya satsningar i stadskärnan och på kulturevenemang. Exempel på nya satsningar är Kunskapsbyn Norra station, Glashuset med restaurang och konferenslokal intill resecentrum och Hässleholms kulturhus mitt emot järnvägsstationen på den östra sidan. Kulturhuset är den fjärde mest besökta platsen i Skåne med över 600 000 besökare.

Stora evenemang som äger rum i Hässleholm är framförallt festivalen Siesta!, som äger rum under månadsskiftet maj-juni. Festivalen håller till på regementsområdet och delvis i stadskärnan. Den besöks årligen av 10 000 besökare. Nästan samtidigt äger Power meet rum, som är en motorträff inriktad på bilentusiaster. De senaste åren har staden besökts av 10 000 bilentusiaster och ca 3000 bilar. Under augusti sker den stora sommarfesten i stadskärnan, Festivaldax som pågår under tre dagar. Festivaldax ordnas av kommunen, Hesslecity gruppen som representerar Hässleholms företagare och Hässleholms krögare. Sedan 2003 har Europaforum Hässleholm ägt rum under april. Europaforum har över 1 000 besökare varje år (www.hassleholm.se)

Flera stora evenemang och festivaler i Hässleholm

STRÅKANALYS

I utvecklingsprogrammet (2011) går det att utläsa att de gator i centrum som har flest personer i rörelse och därmed mest stadsliv är som förväntat Första Avenyen och gågatan på den norra delen av Frykholmshgatan. Utmed dessa gator finns gott om butiker och service. Båda gatorna är gågator som är väl anpassade för fotgängare. Även inne i gallerian rör det sig mycket folk, liksom Tingshusgatan och den nordligaste delen av Järnvägsgatan.

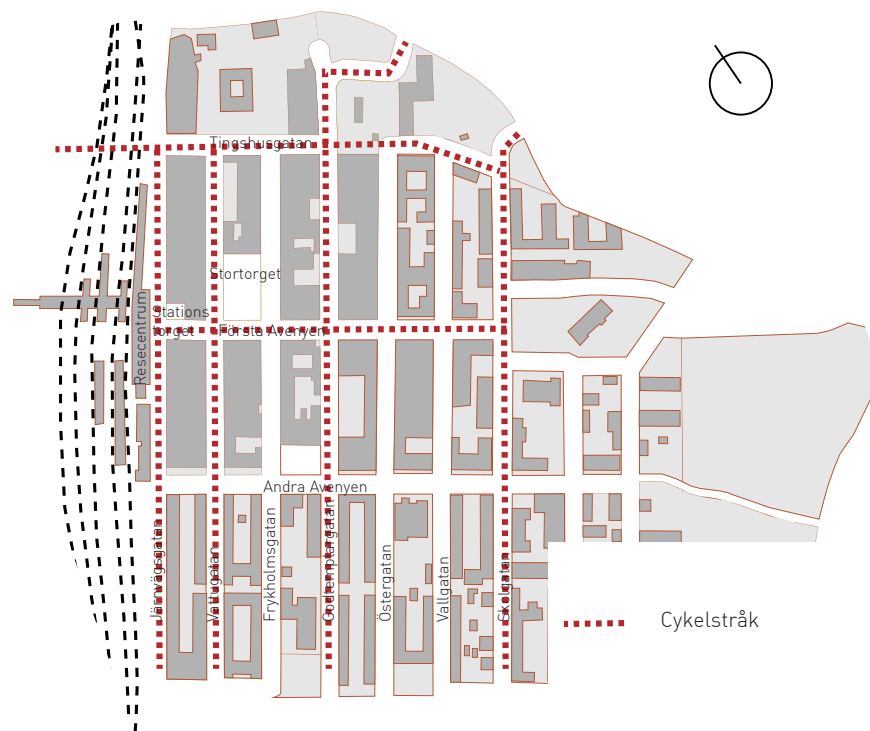
RÖRELSEANALYS

Analysen visar rörelseströmmar i arbetsområdet under en vardag i februari (utvecklingsprogrammet, 2011). Arbetsområdet mäter en rektangel på 200 x 400 meter. Det tar endast 2-3 minuter att gå igenom hela centrum vilket är ett mycket bekvämt gångavstånd. Längs dessa stråk behövs det möbleras med element som uppmuntrar att interagera med staden mer. Enligt Gehl (2010) så har utbudet av sittplatser direkt att göra med längden på uppehållet på en plats, vilket betyder att ju fler sittplatser, desto fler människor i rörelse i det urbana rummet. Vid tillfälliga möten bör det finnas sittplatser och utrymmen för att stanna till en stund utan att vara i vägen eller känna sig obekväm.

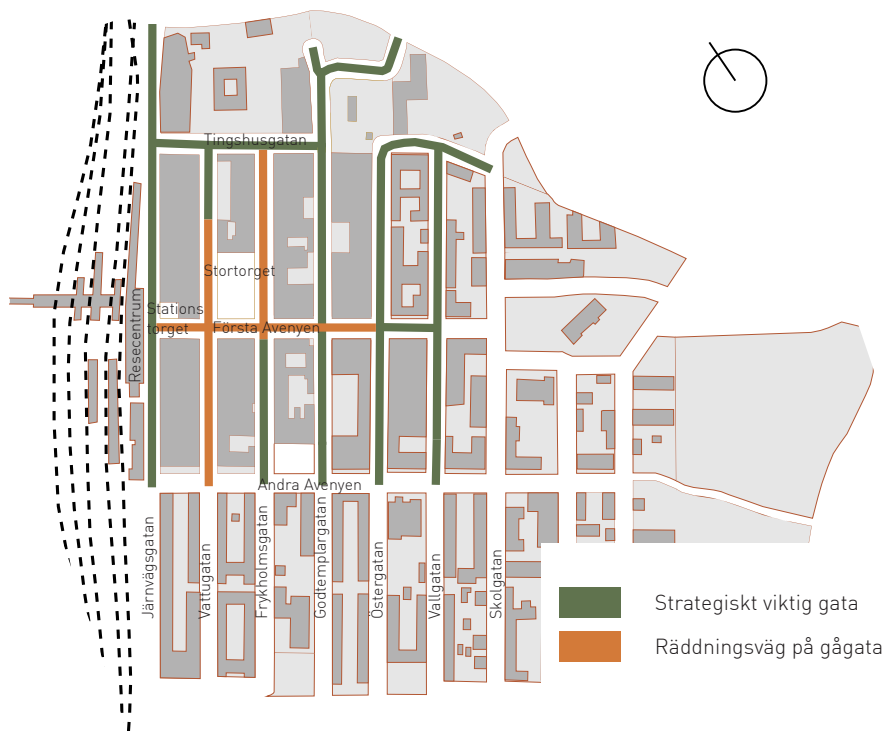
TRAFIKANALYS

Idag trafikeras större delen av arbetsområdet. Analysen visar på White arkitekters förslag till reglering av trafiken till förmån för fotgängarna. Anledningen till detta är att jag kommer att utgå ifrån deras förslag i min placering. De korta avstånden och att det finns goda parkeringsmöjligheter nära stadskärnan gör det möjligt ha en helt bilfri zon.

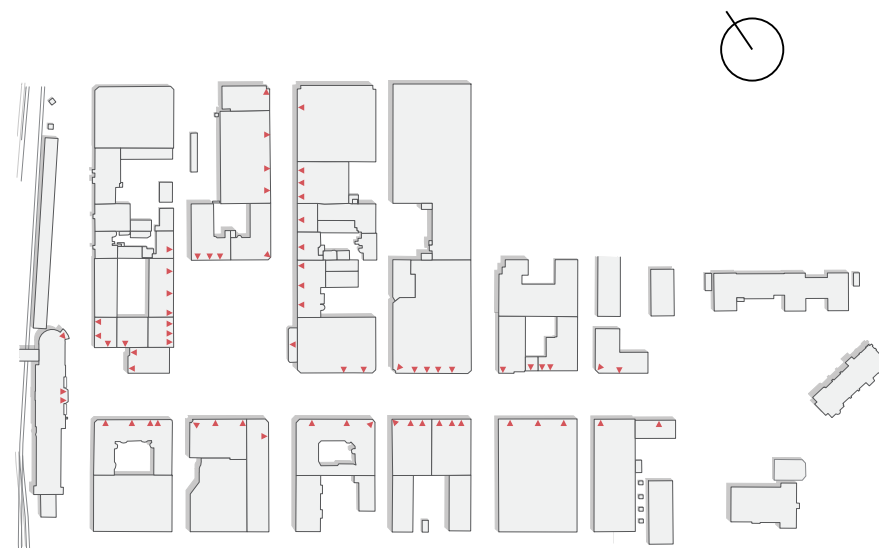
CYKELSTRÅK

White arkitekter föreslår i deras förslag att en cykelväg ska gå igenom hela Första Avenyen. Cykelstråket kommer inte att gå på en separat cykelbana på gågatorna, utan delar utrymmet med gångtrafikanter. På trafikerade vägar markeras cykelstråken.

RÄDDNINGSVÄGAR

Räddningsvägarna kommer att gå på samma gator i arbetsområdet som innan den föreslagna omgestaltningen. Skillnaden blir att nu kommer flera räddningsvägar att gå på gånggator.

ENTRÉER I ARBETSOMRÅDE

Längs med fasaderna inom arbetsområdet är det relativt tätt mellan entréer till fastigheterna. Detta skapar en levande stad där det hela tiden händer någonting. De element som ska ingå i arbetsområdet bör placeras så att de inte utgör ett hinder för gående och varutransporter. Slutsatsen blir att en öppen zon lämnas mellan elementen och fasaderna.

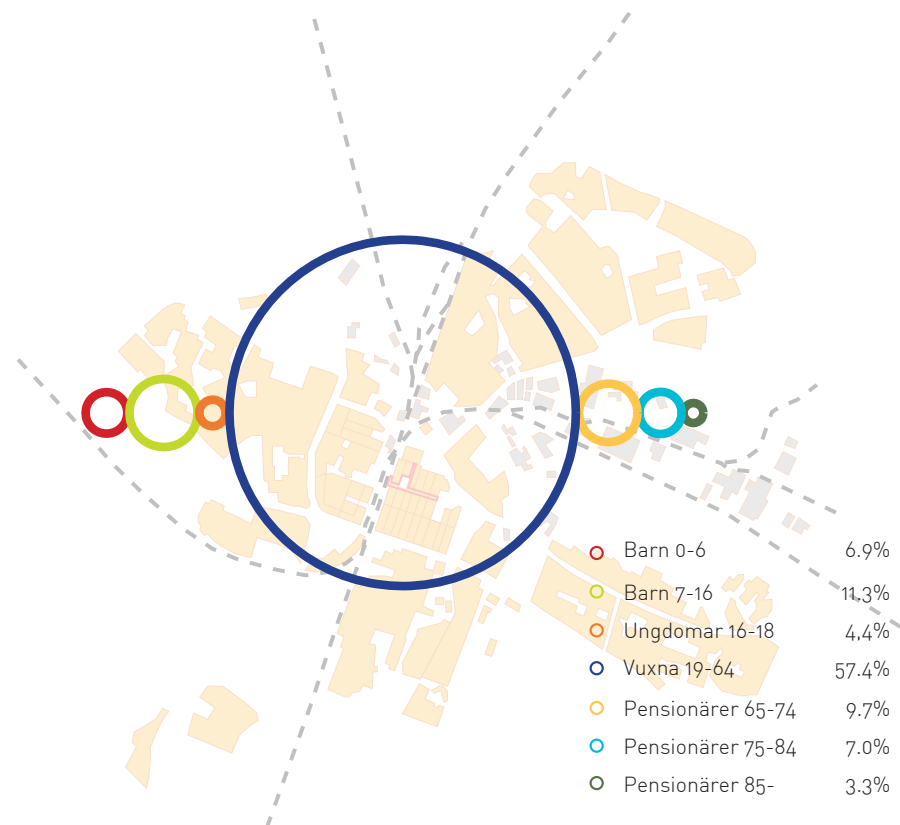
MÅLPUNKTSANALYS

De huvudsakliga målpunkterna för olika grupper enligt Utvecklingsprogrammet (2011) visar hur grupperna använder och hur de rör sig i stadsrummet. Analysen visar var Hässleholm skulle kunna göra åtgärder i stadsrummet för att ge dessa grupper en maximal behållning av staden. Det går att läsa av analysen att de flesta målpunkterna i arbetsområdet är under tak, vilket har meteorologiska förklaringar och att det finns en brist på väderskyddade platser utomhus. De målpunkter utomhus som är välfrekventerade är främst besökta av ungdomar. Dessa målpunkter är stadshustrappan, trappan vid Tingshusbacken, bänken vid Stationstorget och runt fontänen vid Stortorget.

KVÄLLSAKTIVITETER

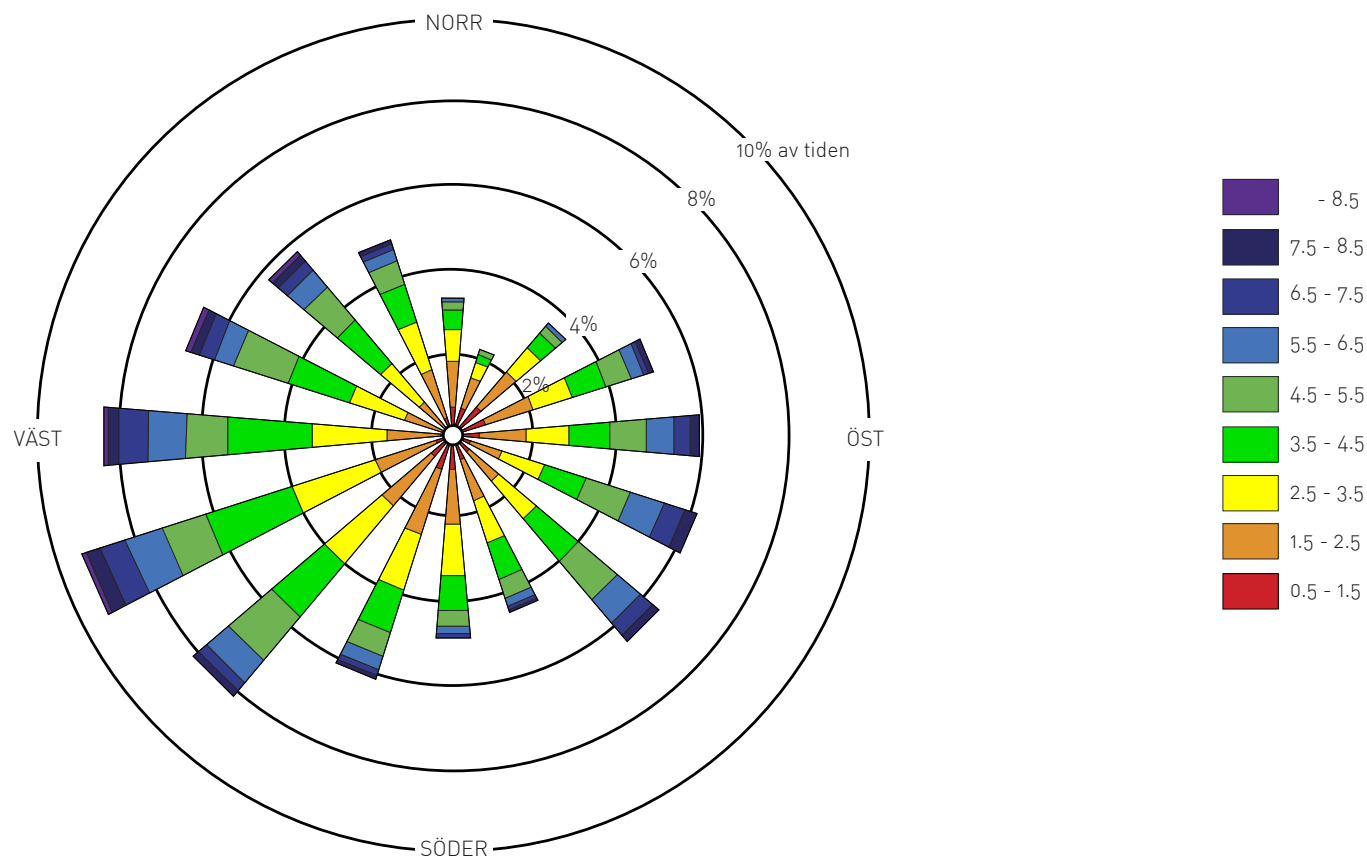
Hässleholms kvällsaktiviteter är koncentrerade inom arbetsområdet (Utvecklingsprogrammet, 2011). De aktiviteter som staden bjuder på är i första hand restaurang- bar och kaféverksamheter. Kulturhuset erbjuder biograf och vid vissa tillfällen evenemang under kvällstid. Under större delen av året sker kvällsaktiviteterna inomhus vilket ger en ödlig känsla i stadskärnan. Under sommarhalvåret finns det flera uteserveringar längs med Första Avenyen. Det råder en brist på spontana mötesplatser under kvällen. De platser som finns består av bänkar som inte ger möjlighet att träffas i större grupper.

Åldersfördelning i Hässleholm

ÅLDERSGRUPPER

I Hässleholm stad lever det 18500 invånare (enligt SCB 2010-12-31). Åldersfördelningen visar att den är lik andra städer i Sverige av samma storleksordning. Könsfördelningen är jämn (SCB, 2010).

VINDKLIMAT

Det har inte gjorts några meteorologiska mätningar i arbetsområdet. Vinddatan gäller för Hässleholm stad och kommer från Naturvårdsprogram för Hässleholms kommun (2005) och från SMHI (2012).

Hässleholm ligger i norra halvklotets västvindsbälte. Vilket betyder att under vintertid varierar vindriktningen från varma och fuktiga västliga vindar till kalla och torra östliga vindar. De högsta vindhastigheterna uppmäts oftast under perioden september - mars, då vindstyrkan kan

nå stormstyrka (högre än 24,5 m/s). Starka vindar inträffar normalt inte speciellt ofta (Naturvårdsprogram för Hässleholms kommun, 2005).

Det går att utläsa att arbetsområdet är relativt skyddad från de dominerande vindarna, vilka blockeras av byggnaderna.

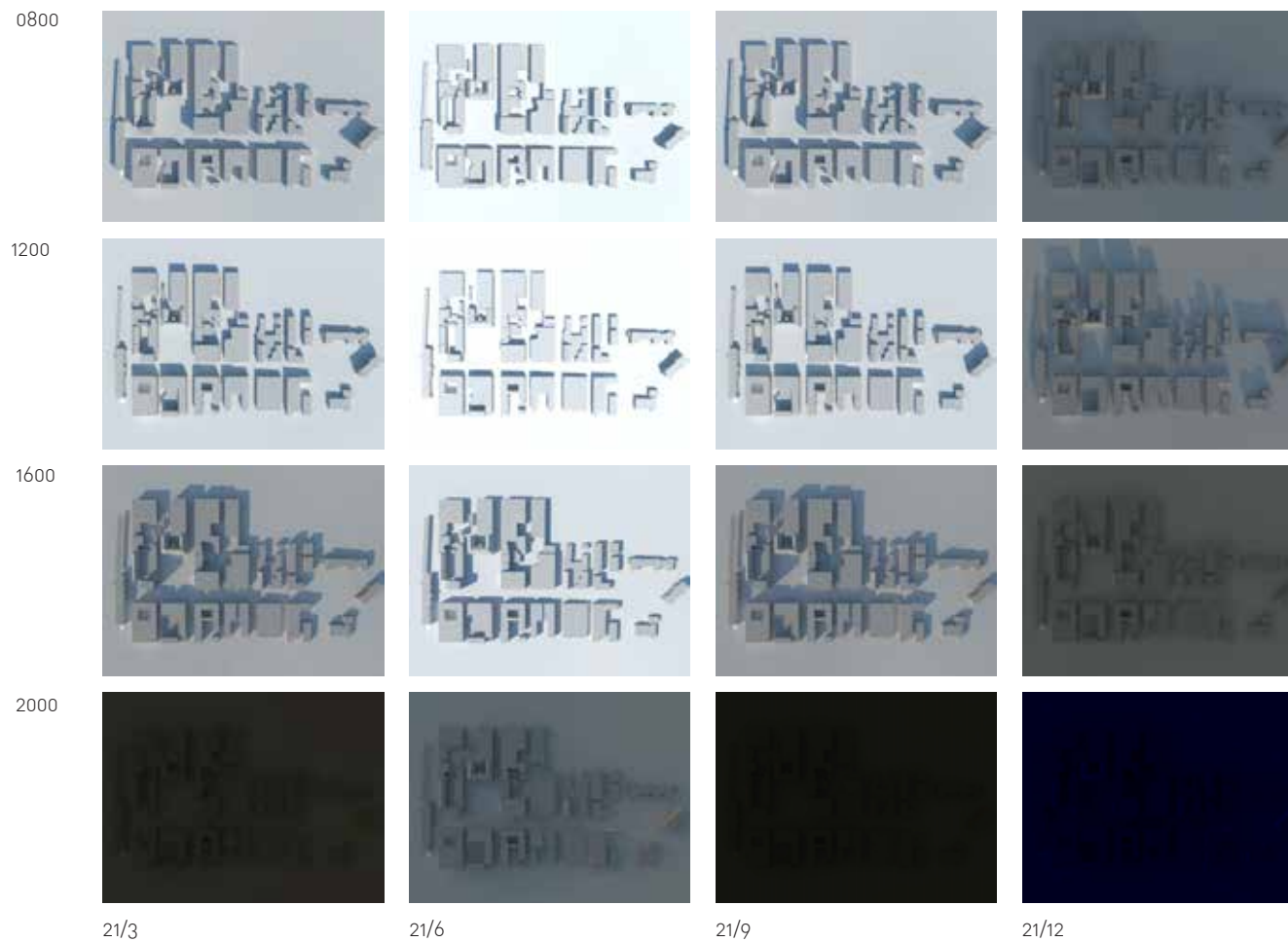

SOL- OCH SKUGGANALYS

Arbetsområdet har flera platser som kan räknas som soliga lägen. Stortorget, Nytorget och Fisketorget är gaturum med stor potential att samla folklivet under varma soliga dagar vår sommar och höst. Första Avenyen har sol främst på de fasader som tittar söderut, i övrigt skuggar byggnaderna gatan. En annan viktig gågata i östra centrum, Frykholmsgatan, upplevs snarare som skuggig.

Järnvägs-gatan, med det öppna landskapet vid tågstationen framför sig är en solig plats större delen av året. Andra Avenyen har låga byggnaderna söderut och hela gatan, tillsammans med Fisketorget är en solig plats.

Enligt SMHI:s klimatdata (2012) har Hässleholm i genomsnitt 1500 soltimmar om året och 240 soltimmar under juni. Jämförelsevis med Malmö som har 1800 respektive 260 timmar.

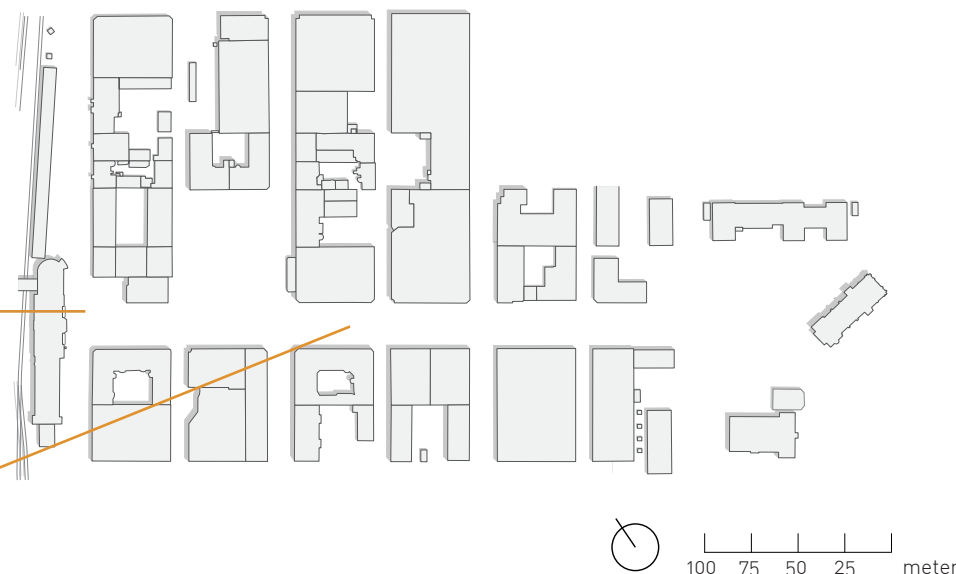
Sol- och skuggstudie

ANALYS AV ARBETSOMRÅDET OCH DE BEFINTLIGA URBANA ELEMENTEN

- Resecentrum

Framför resecentrumet finns några välplacerade papperskorgar och några mindre informationsskyltar. Här finns inga sittplatser. Längs med fasaden finns det upphöjda planteringar.

- Första Avenyen

Första Avenyen kan delas in i tre delar, den nedre som går från resecentrum fram till Frykholmsgatan, den mellersta som går ifrån Frykholmsgatan till Östergatan och den övre delen som går fram till Skolgatan. De tre olika delarna har väldigt olika karaktär.

Den första delen av Första Avenyen, möter de som kommer ut från resecentrum, här finns Stationstorget. Stationstorget är väl möblerat med en sittmur i L form med ryggstöd av smidesjärn. Sittmuren ramar in torgplatsen väl. Det mest dominerande elementet på torgplatsen

är skulpturen i form av ett tåg i rostfritt stål. Skulpturen vilar på en sockel av svart marmor. Sockeln är en välfungerande alternativ sittplats. Sammanlagt finns det ca 30 sittplatser på Stationstorget. Övrig möblering är belysningsstolpar och papperskorgar. Avenyens nedre del är kantad av skogslind (*Tilia cordata*) utan trädgaller eller trädskydd, planteringskärl, belysningsstolpar, papperskorgar och två busshållplatser.

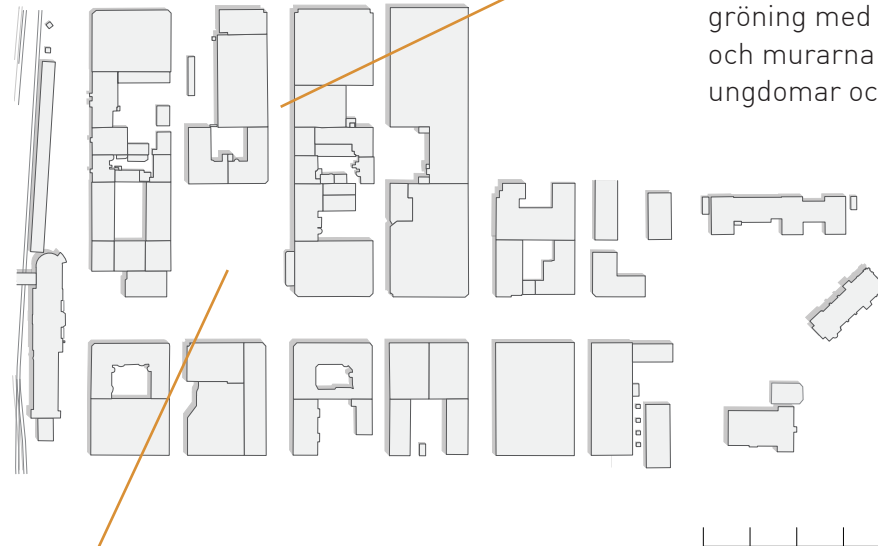
Den mellersta delen fungerar som gågata som kantas av bänkar, cykelställ, belysningsstolpar, papperskorgar och en trädrad på Avenyens södra sida. Här

finns även uppvärmd bänk. I Mittendelen finns två skulpturer som vilar på stora granitsocklar. Den nedre fungerar väl som en alternativ sittplats och den övre har inbyggda sittplatser med ryggstöd. På sommarhalvåret möbleras den mellersta delen av Avenyen med upphöjda uteserveringar, vilket ger ett rörigt intryck. I den övre delen återkommer trafiken och trädraderna på bägge sidor av gatan. Här finns planteringskärl, belysningsstolpar och papperskorgar. I övrigt känns denna del bortkopplad från de nedre delarna av Första Avenyen.

- Frykholmsgatan

Längs Frykholmsgatan finns upphöjda planteringar, trädplanteringar, papperskorgar och belysningsstolpar, också här finns skulpturer. De upphöjda planteringarna fungerar även som alternativa sittplatser.

Längst upp på Frykholmsgatan ligger Tingshusbacken. Här finns en liten gröning med några bänkar. Stentrappan och murarna utgör en välbesökt plats av ungdomar och studenter.

- Stortorget

Stortorget är stadens mest centrala plats. Torget kantas av turkisk trädhassel (*Corylus columna*) vilka ramar in torget. Möbleringen på torget består av klassiska bänkar med ryggstöd och dubbelsidiga bänkar, papperskorgar, belysningsstolpar och cykelställ. Det finns även ett 20 tal alternativa sittplatser på upphöjda planteringsytor och runt vattenfontänen. De flesta sittplatserna är placerade på torgets södra del, vilken skuggas större delen av dagen av byggnaderna. På den norra delen av torget, som har sol i stort sett hela dagen finns det tre bänkar.

KONCEPTPLAN

Genom de analyser som gjorts av arbetsområdet finns det en grund för arbetet med placeringen av de urbana elementen. Det första steget i detta arbete blir att utveckla en konceptplan. Konceptplanen utvecklas i fem steg vilket hjälper att identifiera schematiskt placeringen av sittelement och andra urbana element i arbetsområdet:

- En indelning av arbetsområdet utifrån de olika rummens karaktärer
- Vilka kommer att använda det urbana rummet? En konklusion av de analyserna av Hässleholm står till grund för hur de olika urbana rummen förväntas användas.
- Lokalisera de olika mikroklimaten i arbetsområdet genom en sammanfattning av klimatanalyserna
- Hur många sittplatser behövs och var kommer de att placeras.
- Slutligen lägger jag till övriga urbana element som uppsamlings-, avgränsnings-, parkerings-, informations-, byggnads och bordselement.

Jag utgår till viss del från White arkitekters förslag på omgestaltningen av stadskärnan i konceptplanen. De delar jag utgår från är trädens placering och upphöjning av

Stortorget och Första Avenyen. Hela White arkitekters förslag går att läsa i kapitel Urbana element, bilagor, Bilaga 1

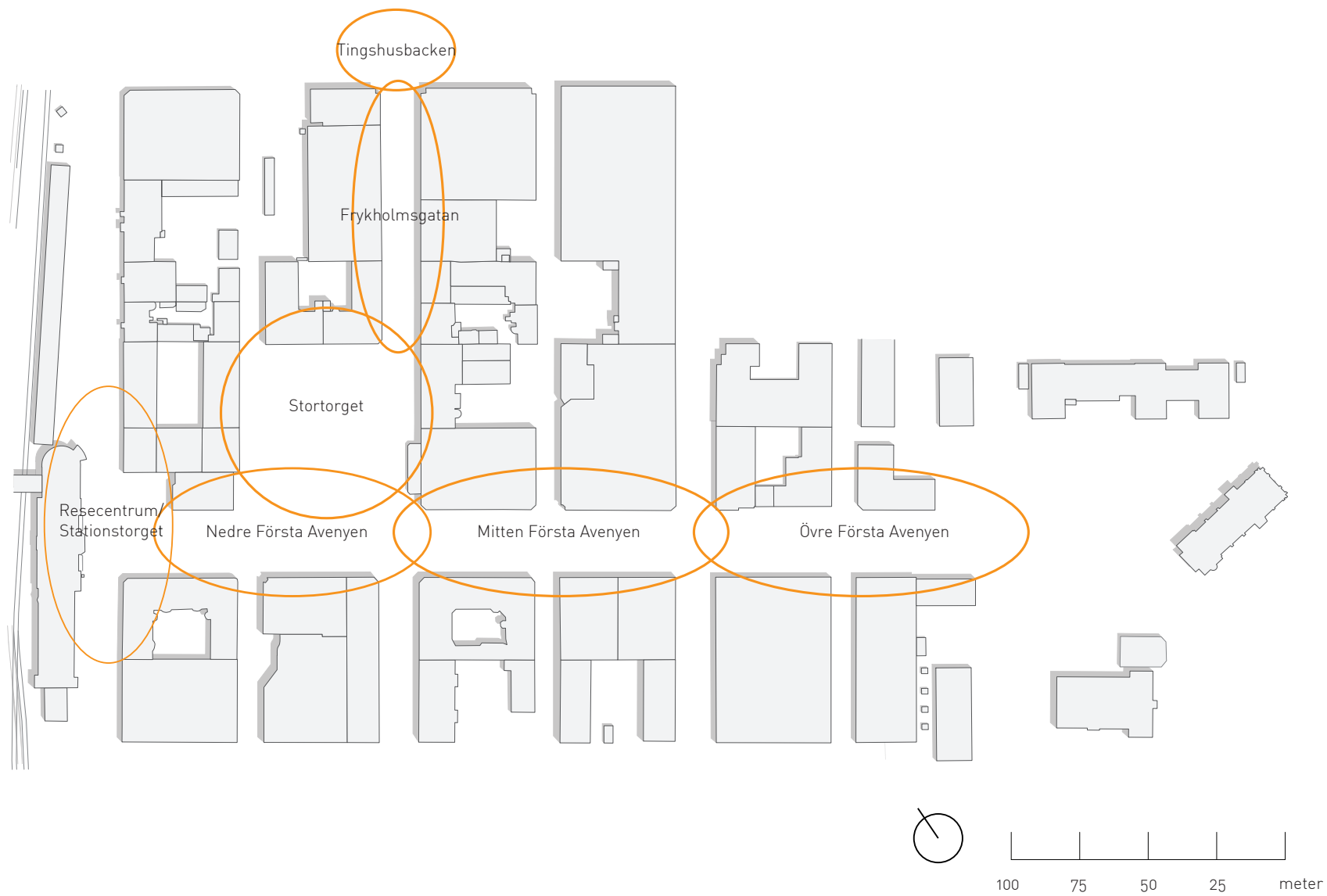
RUM I ARBETSOMRÅDET

Jag definierar sju olika urbana rum i arbetsområdet med olika karaktärer;

- Resecentrum och Stationstorget
Järnvägsgatan är trafikerad och sätter tydligt sin prägel på rummet vid resecentrum. Trottoaren framför resecentrum är så smal att den inte går att utnyttja. Stationstorget fungerar som Entré till stadskärnan, väntrum och mötesplats. Platsen fungerar som en entré till Hässleholm och här sker evenemang.
  - Nedre delen av Första Avenyen är bilfri och blir en del av Stortorget fast med en stråkkaraktär.
  - Mitten delen av Första Avenyen domineras av restauranger, uteserveringar och butiker. Rummet har en livlig
  - Övre delen av Första Avenyen
Olika religiösa inriktningar har kyrkor här och tillsammans med Hässleholmskyrkan dominerar de det urbana rummet. Avsaknaden av butiker och restauranger gör den övre delen till en lugnare zon.
  - Stortorget har mycket rörelse i alla riktningarna. Längs med fasaderna finns det butiker och restauranger. När det är marknad dominerar den torgytan som i

övrigt står tom.

- Frykholmsgatan har karaktären av butiksgata och genomfartsgata.
- Tingshusbacken har utblick ner över Frykholmsgatan och står i kontakt med grönområdet runt det gamla tingshuset.

ZONER I ARBETSOMRÅDET

ANVÄNDNING

Stråk- och rörelseanalysen visar mig var de viktiga stråken går i arbetsområdet och hur många som rör sig i dem. Genom att studera målpunktsanalysen kan jag utläsa vilka olika användargrupper som kommer att uppehålla sig i de olika rummen och göra mig en idé om vilka aktiviteter som äger rum. Detsamma gäller kvällsaktivitetsanalysen, ur den kan jag utläsa hur rörelsen sker på kvällstid och helger. Målet är att hitta ett samspel med övriga aktiviteter och rörelsemönster i staden för att uppmuntra den sociala aktiviteten. Utifrån det perspektivet framträder de kvalitéer som bör förstärkas i arbetsområdet och vilka förutsättningar jag har att skapa rum med nya kvalitéer.

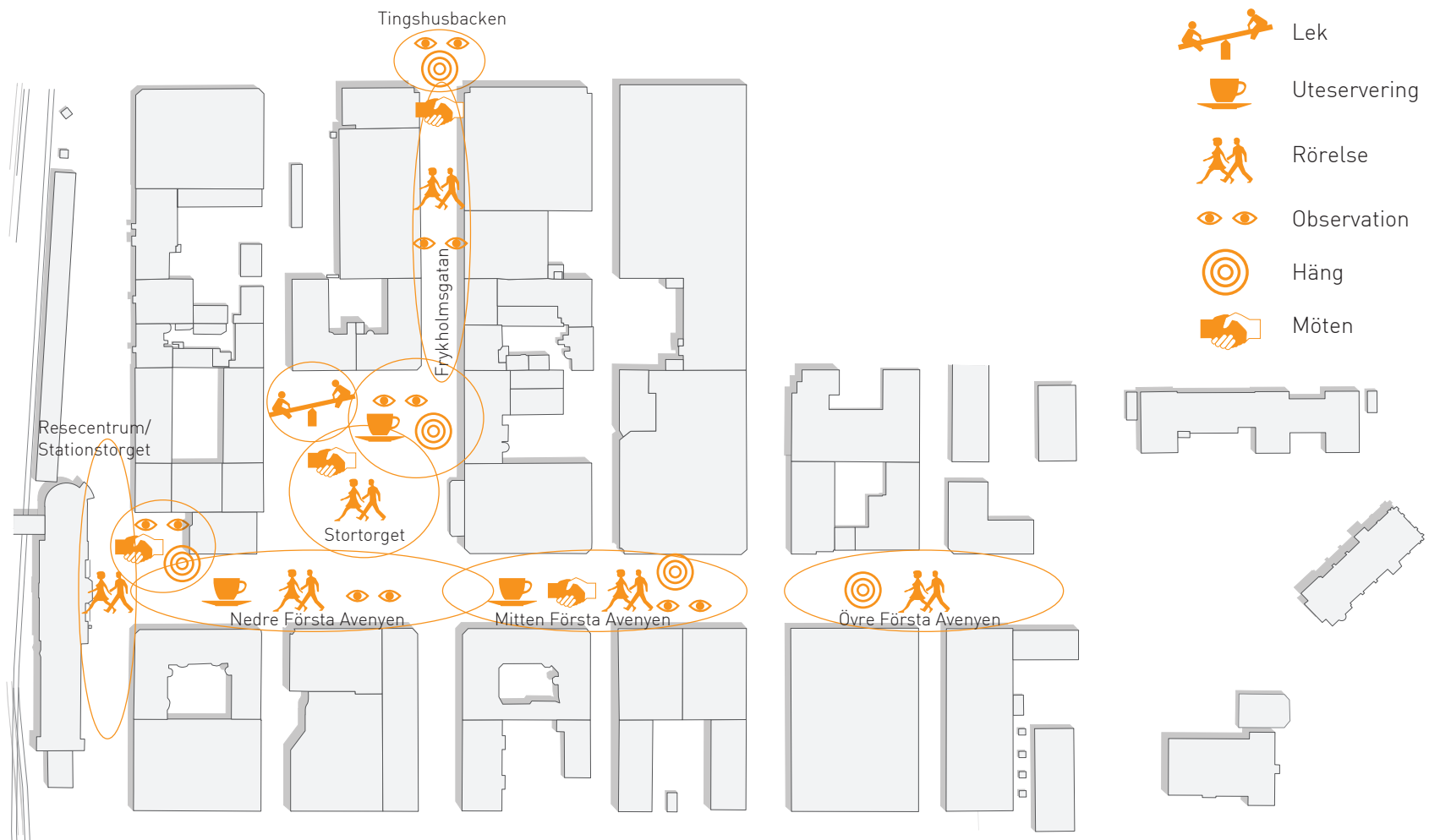
- Resecentrum och Stationstorget
Här är det alltid aktivitet, större delen av dygnet vilket kommer att locka olika grupper av användare. Den främsta gruppen kommer att vara resenärer ur olika åldersgrupper som inväntar ett tåg, buss eller ett möte.
Stationstorget utgör en observationspunkt, Här passerar det mycket folk. Den platsen kommer att användas större delen av dygnet av resenärer. En annan stor grupp som är potentiella användare är pensionärer som vill ha en vila, kontempera stadslivet, på väg till och från

Senioren. Kvällstid är det en given plats för ungdomar, här sker det saker, möten sker då det är en knutpunkt. Torget utgör ett skyddat rum där ungdomar känner att de kan hänga och vara ifred.

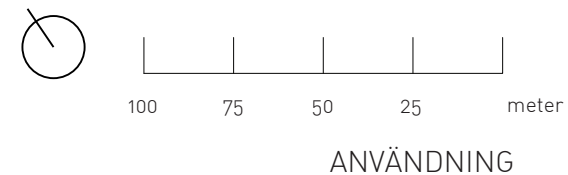
- Den nedre delen av Första Avenyen används av alla grupper av användare, och då främst av folk som passerar.
- Mitten delen av Första Avenyen
Kommer att användas på olika sätt under större delen av dygnet. Här passerar det dagligen mycket människor från alla olika användargrupper, en bra plats för möten och för den som vill ha ett socialt liv.
- Den övre delen av Första Avenyen. Här passerar inte lika många människor som resten av Första Avenyen.
- Stortorget har mycket rörelse i alla riktningarna. Det används dagligen av missbrukare och handlande på torget. Vid fint väder är de befintliga sittplatserna väl använda av pensionärer och barnfamiljer. På Stortorget kan möten ske och det är som alla olika användargrupper kan hänga på.
- Frykholmsgatan Alla olika användargrupper använder gatan men få uppehåller sig här. Längst upp på Frykholmsgatan där den möter

Tingshusgatan kan en bra plats för möten och allmänt häng vara.

- Tingshusbacken är en nod där mycket studenter och ungdomar rör sig. Här hänger man och möten sker.

Konceptplanen användning visar var och vilka aktiviteter kan äga rum i arbetsområdet.

MIKROKLIMAT

Efter att ha studerat hur användaren rör sig och använder stadsrummet är det läge att studera vilka platser som har ett gynnsamt klimatläge. Det handlar om platser som har sol på olika tider på dygnet och som har ett bra vindklimat. De analyser som studerats är solplatser och vindklimat.

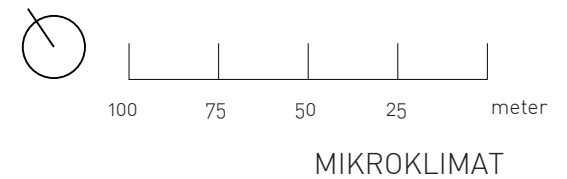
- Resecentrum och Stationstorget har sol i stort sett hela dagen året runt. Stationstorget är skyddat mot de östliga och sydöstliga vindarna. De dominerande vindarna från väst och sydväst blockeras till viss mån av stationsbyggnaden. Under soliga dagar har Stationstorget potential att bli en plats där man uppehåller sig under längre tid.
- Den nedre delen av Första Avenyen har till större delen skugga och kan vara en behaglig plats att uppehålla sig på varma dagar.
- Mitten delen av Första Avenyen har sol på den norr fasaden nästan hela året. Den södra delen befinner sig i skugga i princip hela året. De östliga vindarna letar sig ner för Avenyen.
- Den övre delen av Första Avenyen har samma klimat som den mellersta, dock lite mer sol då de södra byggnaderna är lägre.

- Stortorget har sol i stort sett hela dagen året runt. Speciellt soligt är det nordliga hörnet mot Frykholmsgatan. De dominerande vindarna från väst och sydväst blockeras sveper tämligen fritt över torget. Någon form av vindskydd kan vara aktuellt.
- Frykholmsgatan är i skugga större delen av dagen tack vare de höga byggnaderna.
- Tingshusbacken har sol större delen av dagen, är dock inte vindskyddat.

Planen visar vilka platser i arbetsrummet som har ett soligt läge. Den visar även skuggiga platser och var det möjligtvis behövs skyddas från de dominerande vindarna.

PLACERING SITTELEMENT

En vanlig dag rör det sig mellan 5000 och 10 000 personer inom arbetsområdet. I dagsläget finns det 210 sittplatser, varav 75 är alternativa sittplatser på trappsteg, murar, socklar till skulpturer etc. I Hässleholm bor det 18 500 vilket innebär att de skulle det behövas enligt redovisad teori 185 sittplatser i arbetsområdet, vilket verkar rimligt. Hässleholm, som vill profilera sig som en plats där det ständigt sker saker och stora evenemang sker regelbundet i arbetsområdet kommer det att behövas fler sittplatser. För att Hässleholm ska kunna erbjuda en härlig stad att vara i och ett centrum användaren gärna uppehåller sig i bör antalet reguljära sittplatser vara 250. Antalet alternativa sittplatser bör vara ungefär samma antal för att bemöta större folksamlingars behov. Det här verkar vara ett rimligt tal som kommer att vara vägledande i placerings- och gestaltungsprocessen. Analyserna har varit vägledande i placeringen av sittelementen, särskilt de olika rörelseanalyserna. Hänsyn har tagits till räddningsvägarna.

Jag utgår här från delar av White arkitekters förslag. Jag arbetar med de alternativa sittplatserna vid upphöjningen på Stortorget västliga och sydliga del. Terrasseringen av den mellersta delen av Första Avenyen ger också alternativa

sittplatser och trädens placering.

- Resecentrum och Stationstorget
Framför Resecentrum finns det inte mycket plats för sittelement. På sidorna av den gamla huvudentrén kan ett sittelement placeras på vardera sida. Norr om huvudentrén kan tre sittelement placeras för väntande på kollektivtrafiken. Vid Stationstorget behövs det flera sittplatser då det är en plats som kommer att användas av många.

- Den nedre delen av Första Avenyen
Behöver flera sittelement som erbjuder vila och uppehålle för de som passerar. Sittelementen placeras med fördel i två rader i Avenyens riktning. Dels för att de förstärker stråket och dels för att så kan en av raderna erbjuda sol eller skugga för användaren.

- Mitten delen av Första Avenyen kommer att domineras av uteserveringar som har en självklar plats på den norra sidan. För att erbjuda sittmöjligheter placeras sittelement på den södra sidan.

- Den övre delen av Första Avenyen
Sittelement placeras mellan träden. Här kan användaren välja mellan sol och skugga.

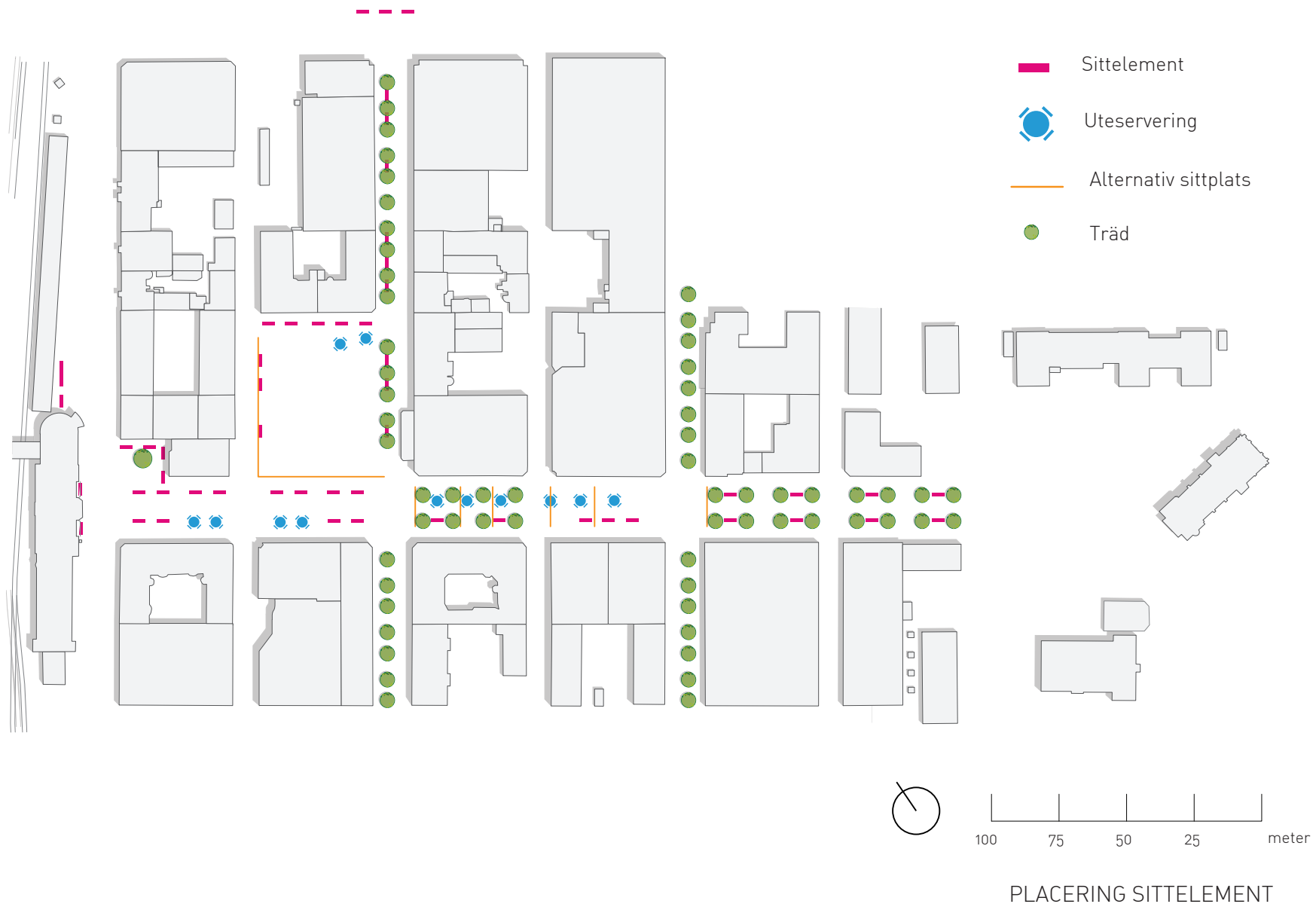
- Stortorget

Runt Stortorget placeras sittelement som ramar in torget och lämnar fri passage längs med fasaderna. I det nordostliga hörnet lämnas plats för uteserveringar.

- På Frykholmogatan placeras sittelement mellan träden.

- Tingshusbacken

Här placeras sittelement. Trappan som används av ungdomar fungerar som en alternativ sittplats.

PLACERING ÖVRIGA URBANA ELEMENT

När användningen av det urbana rummet, de olika klimatzonerna är lokaliserade och sittelementen har fått sin plats är det dags att göra en konceptplan för de övriga urbana element som uppsamlings-, avgränsnings-, parkerings-, informations-, byggnads- och bordselement.

- Resecentrum och Stationstorget

Vid resecentrum behövs det uppsamlingselement så som askkoppar och sopptunnor vid de bägge entréerna. På den norra sidan kommer det att placeras ett stort antal parkeringselement för cyklar. Med tanke på att tågpendlingen vid Hässleholms resecentrum förväntas bli 21 000 per dag år 2020 kommer det att vara många som cyklar till resecentrum. Ca 100 platser är rimligt på den här sidan av resecentrum. Vid Stationstorget placeras uppsamlingsselement. Längs med Järnvägsgatan placeras avgränsningselement för att skydda gångtrafikanter och för att markera.

- Den nedre delen av Första Avenyen
Här placeras uppsamlingsselement mellan sittelementen. Närmast resecentrum placeras parkeringselement för cyklar.

- På mitten delen och den övre delen av Första Avenyen placeras uppsamlings- och

parkeringsselement mellan träden på den södra sidan. Den norra delen lämnas fri för uteserveringar på mitten delen. Här placeras även någon form av lekelement.

- Stortorget

Här placeras uppsamlingsselement vid varje hörn då den största rörelsen sker diagonalt över torget. Parkeringsselement placeras mellan träden på Stortorgets östra sida. På torgets nordliga hörn placeras en mindre lekplats. Den här platsen trafikeras inte och föräldrar har uppsyn.

- Frykholmsgatan

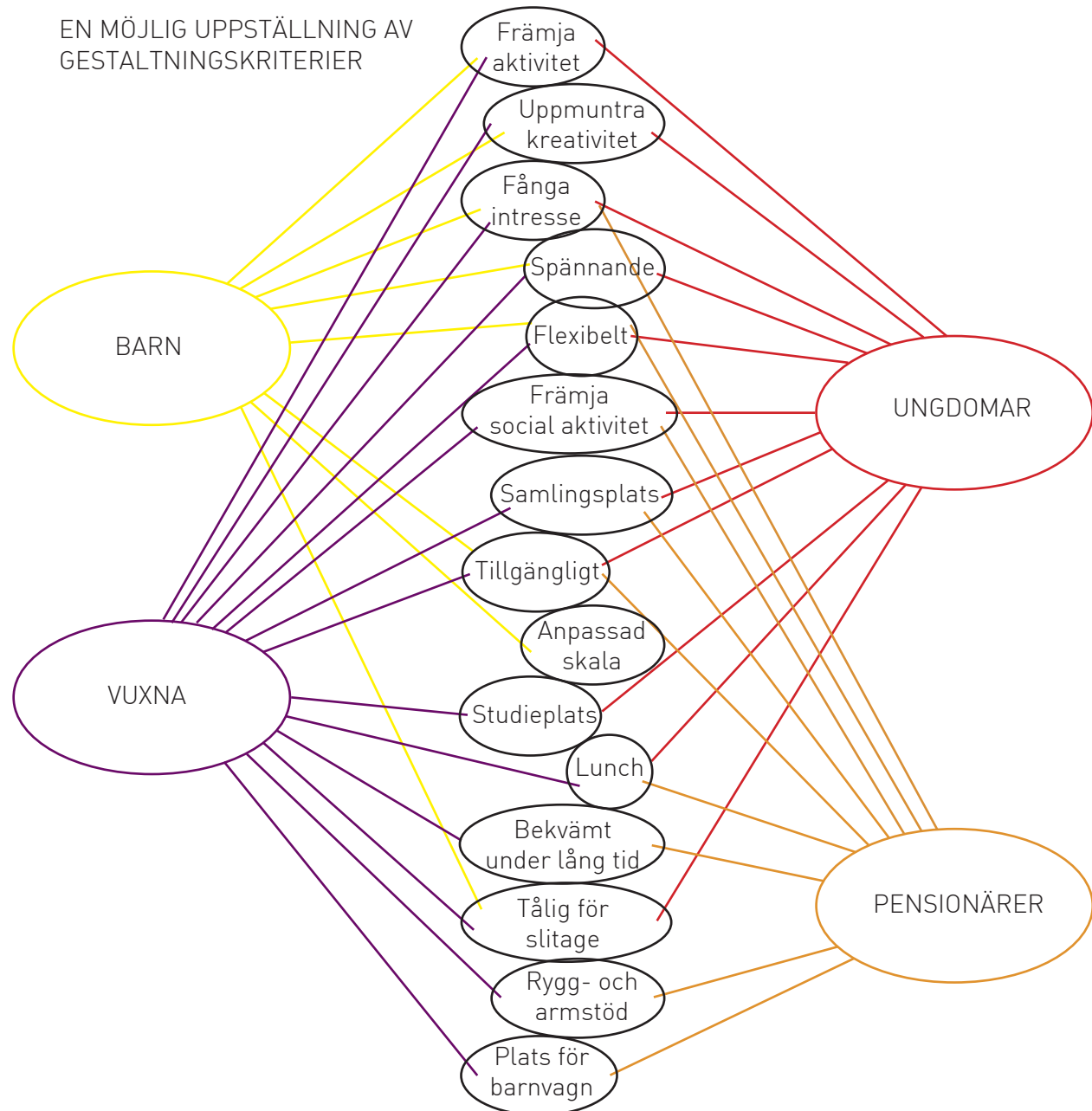
Uppsamlings- och parkeringselement placeras mellan träden på Frykholmsgatans västra sida.

- Tingshusbacken
Här placeras en stor grupp parkeringselement för cyklar. Härifrån är det gångavstånd till hela stadskärnan. Ett uppsamlingsselement placeras vid sittelementen.

GESTALTNING

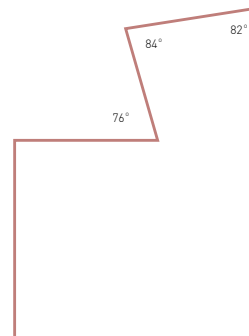
Uppgiften att gestalta urbana element har som huvudmål att skapa något som är attraktivt och funktionellt. I det här fallet, där fokus ligger på att skapa en serie element, och då främst sittelement, som har som huvudsyfte att tillfredsställa i första hand användarens behov och i andra hand att vara anpassade till Hässleholms stadskärnas nya gestaltning och att ge Hässleholm en serie unika urbana element. Kriterierna som jag ställer på funktionerna och gestaltningen av de urbana elementen för Hässleholm är baserade på de krav jag anser att de huvudgrupper av användare har på urbana element. Att svara på alla kriterier är inte målet med gestaltningen av de urbana elementen. Eller att skapa ett element för en specifik användargrupp. Målet är att skapa en serie som fungerar för alla användargrupper och som svarar på kriterierna i den utsträckning det är möjligt att kombinera dem eller att ge dem en fysisk form.

SERIE 1

Arbetet med den första serien började parallellt med White arkitekters konceptfas för projektet, som inte hade någon gestaltning, det fanns ingen form eller materialitet att förhålla sig till. Grunden till gestaltningen var ett experiment med att svara på och kombinera de behov användaren har av urbana element. En viktig del av konceptet var att elementen ska fylla flera funktioner.

Konceptet är hämtat ifrån Hässleholms kulturhus. Taket har en intressant vinkel som jag ville återkoppla till. Färgen jag arbetade med är hämtad från dess fasad. En färg som återkommer på flera fasader i staden.

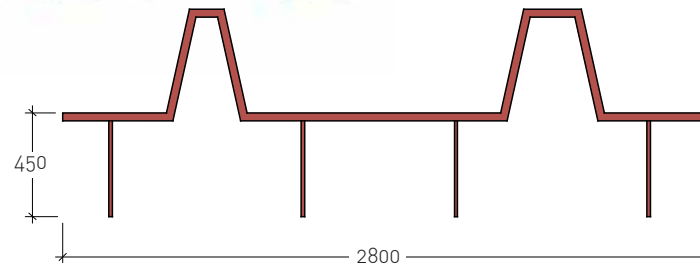

Varianter på serie 1, den sociala bänken

Serie 1, den sociala bänken

Principsektion den sociala bänken
Mått i mm.

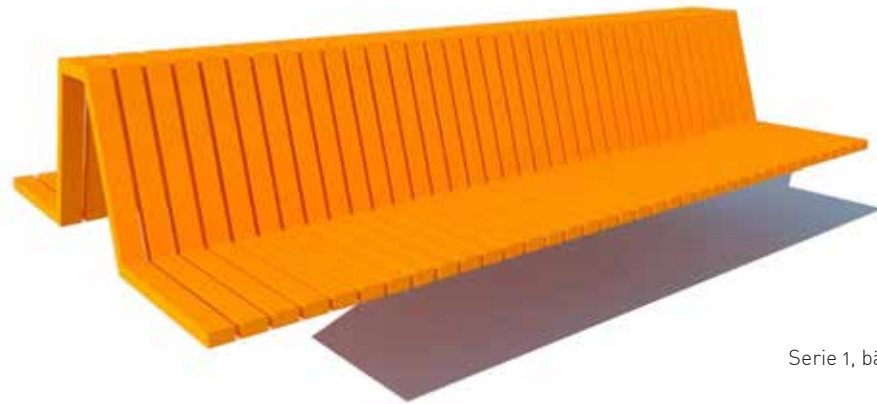

Den sociala bänken erbjuder valmöjligheter, användaren kan sitta tillbakalutad, mitt emot varandra, på platåerna, en ensam användare kan sitta på bänken utan att interagera med andra. Bänken erbjuder också möjligheten att välja var man vill titta. En tanke med formen, förutom att återkoppla till vinkeln på kulturhusets tak, var att erbjuda en lekfullhet. Idén är att inspirera barn att leka under bänken.

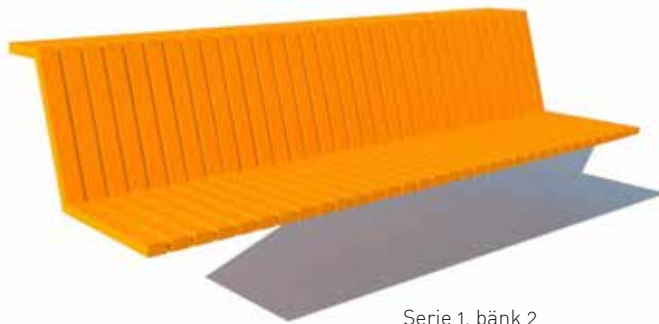
Bänk 2 med den mer klassiska gestaltningen erbjuder även den en lekfullhet och valfrihet att välja hur man vill sitta. Antingen på bänkytan och använda ryggstödet eller använda platån. Jag är medveten om att oavsett gestaltningen så kommer ungdomar antagligen att använda bänken som det passar dem för tillfället. Därför väljer jag att gestalta utifrån hur de egentligen använder elementen. Platån har även funktionen som avlastningsyta. Användaren kan välja att ställa sin väska där. I skissarbete fokuserade jag på sittytan och valde att arbeta med benen till bänken i det fall jag skulle arbeta vidare med konceptet.

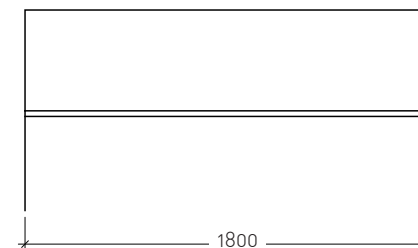
Serie 1, bänk 2

Serie 1, bänk 2

Serie 1, bänk 2

Principsektion bänk 2
Mått i mm.

Kompletterande element som utvecklades var avgränsningselement som planteringsskydd och pollare. Här kombineras elementen med alternativa sittplatser.

Soptunnan erbjuder också den en sittplats, kanske inte så bekväm, men under större evenemang är det möjligt att även den formen av sittplats uppskattas.

Serie 1 - Planteringsskydd

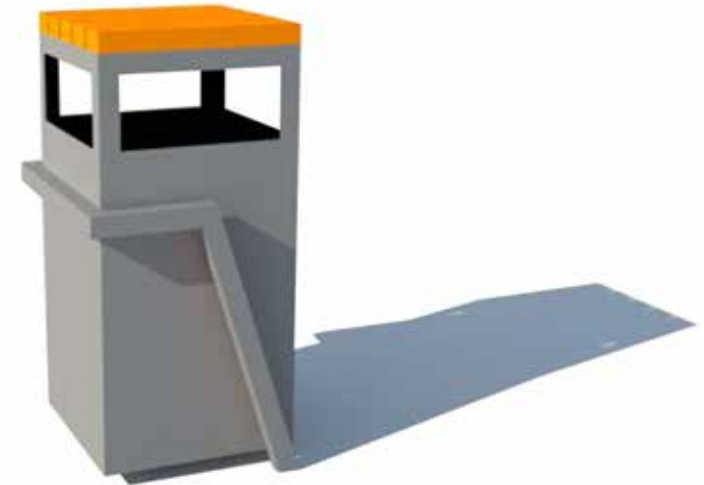
Serie 1 - Pollare

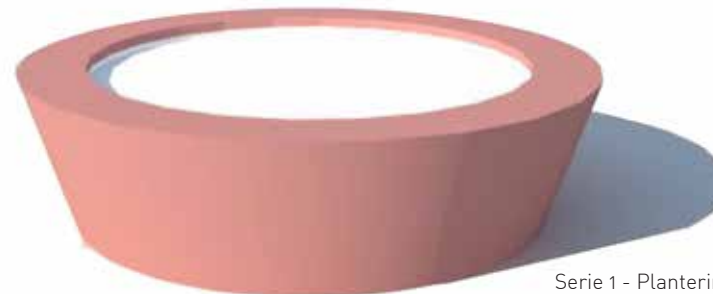
Serie 1 - Cykelställ

Serie 1 - Murbänk

Serie 1 - Soptunna

Serie 1 - Planteringskärl

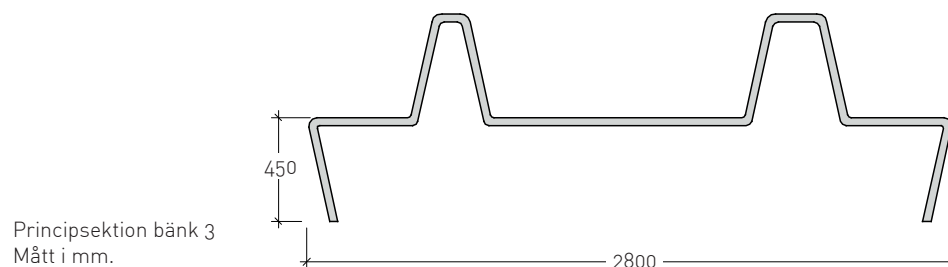
I serien utvecklades ett sittelement som går att placera längs med en mur eller vägg. Elementet har kvar vinkeln från kulturhuset

SERIE 2

När jag påbörjade arbetet med serie 2 hade det parallella arbetet med Hässleholms tävlingen kommit långt. Det fanns en materialitet och en form att förhålla sig till från Multistrukturen på Stortorget. Teamet uppskattade arbetet med vinkeln från kulturhuset och lekfullheten i elementen och vi beslutade att fortsätta arbeta med den. I den här serien utvecklade jag konceptet och ville införliva det omöjliga. Det omöjliga är en lek med det lekfulla och det kaxiga, ledord i tävlingsprogrammet för omgestaltningen av Hässleholms stadskärna. Med hjälp av en ingenjör fick jag uträkningar på hållfastheten för att kunna ge känslan av omöjligt. Ett viktigt koncept för den här serien är rörkonstruktionen. Elementen skulle ge intrycket av att de kommer upp ur marken på ett ställe och ner på ett annat. Inga fästanordningar skulle synas. På så sätt vill jag skapa en starkare känsla av att de urbana elementen hänger ihop.

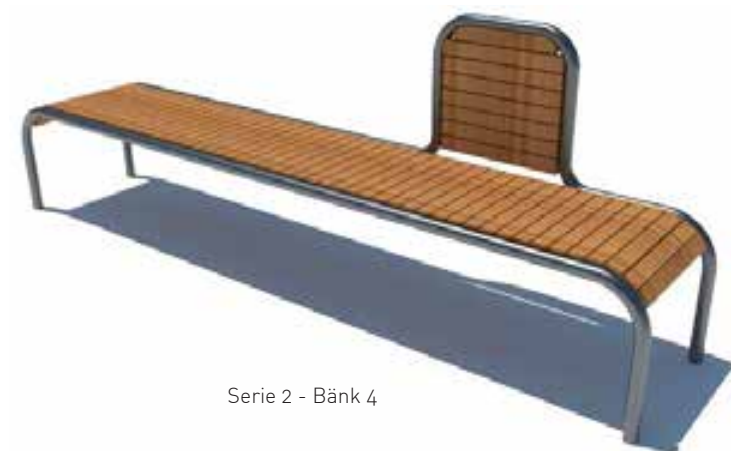
Serie 2 - Bänk 3

Principsektion bänk 3
Mått i mm.

Det första sittelementet jag arbetade med var Bänk 3 som är en variant av bänk 1. Den här gången med en bestämd materialitet och ett lekfullare grepp: det omöjliga, den bärande rörkonstruktionen ge intrycket av att inte kunna klara av större viktbelastningar. Jag inspirerades av lekplatselement och översatte den inspirationen genom att färgsätta den bärande strukturen.

Bänk 4 är en vidareutveckling av föregående koncept. Här provade jag rundare former för att ge elementen ett mjukare intryck och för att närma mig mer formen på Multistrukturen, en skulptur som enligt White arkitekters förslag skulle placeras på Stortorget.

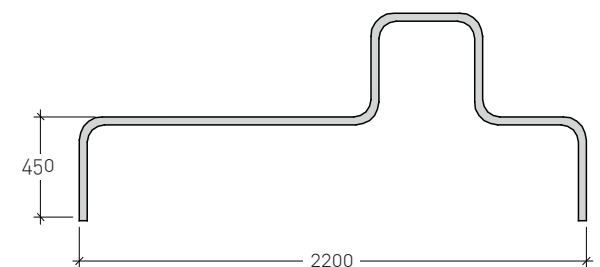
Serie 2 - Bänk 4

Serie 2 - Bänk 4

Serie 2 - Bänk 4

Principsektion bänk 4
Mått i mm.

Bänk 5 är ett sittelement där jag försökte framhäva det omöjliga. Genom en kraftig rörkonstruktion och ett fundament håller strukturen utan att vaja. Det här konceptet vidareutvecklades i tre varianter. Ett med ryggstöd, en bänk utan ryggstöd som förstärker känslan av trampolin. Den tredje varianten erbjuder större valfrihet, den uppstickande delen går att använda som ryggstöd, som bord eller för att sitta på.

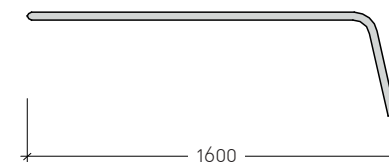
Serie 2 - Bänk 5

Serie 2 - Bänk 5

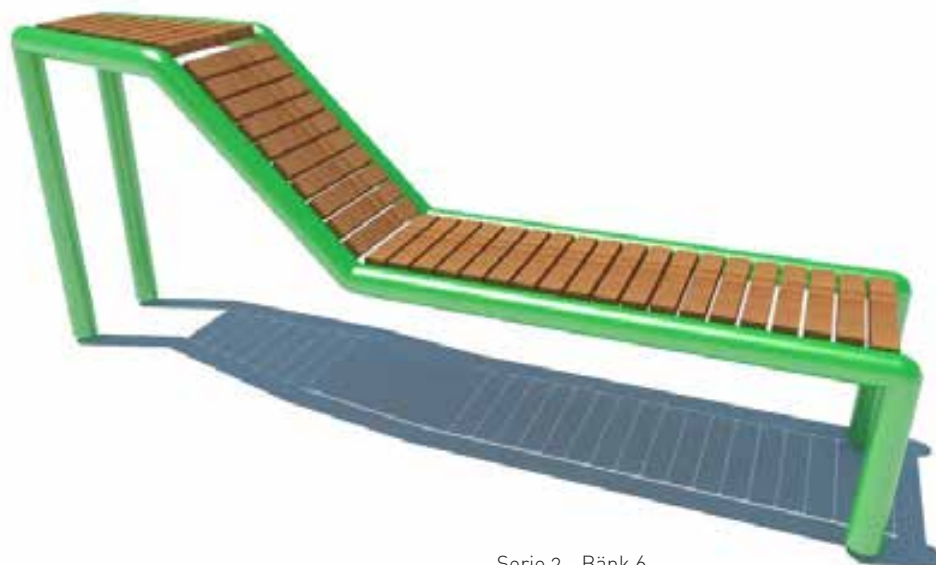

Serie 2 - Bänk 5

Principsektion bänk 5
Mått i mm.

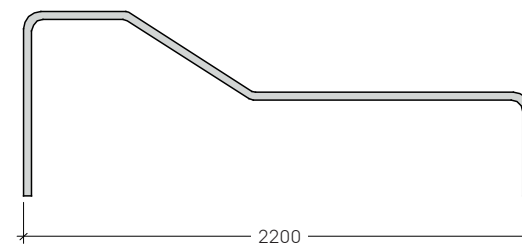
Med bänk 6 arbetar jag mer med lekfullheten och bekvämligheten. Jag försöker skapa ett sittelement som erbjuder många olika sittmöjligheter, där till och med att ligga ner är ett alternativ

Serie 2 - Bänk 6

Serie 2 - Bänk 6

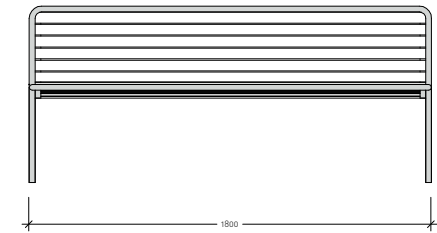
Principsektion bänk 6
Mått i mm.

Bänk 7 är en klassisk bänkvariant med ryggstöd. Jag har arbetat här med ett mer klassiskt koncept på bänk och samtidigt behålla det lekfulla och materialen. Behovet av en klassisk bänk, som ger något exklusivt till stadsrummet kommer ur gemensamma diskussioner med teamet på White arkitekter.

Soptunnan återkopplar till serien med materialen och rörkonceptet. Här har det lagts till ett element där tanken är att det ska fungera som en attraktion för barn: en pall för att nå upp till soptunnan. Pollaren förstärker känslan av ett rör som kommer upp ur marken. Pollaren fungerar även som cykelställ.

Serie 2 - Bänk 7

Principsektion bänk 7

Serie 2 - Bänk 7 med armstöd

Serie 2 - Soptunna

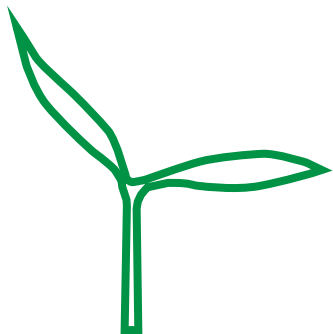
Serie 2 - Pollare /cykelställ

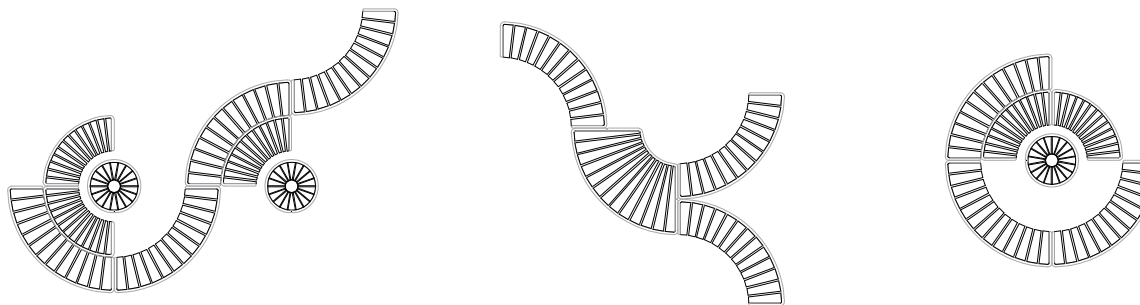
HÄSSLEHOLMS SERIEN

Under avstämningsfasen beslutade vi i teamet för att vidareutveckla serie 2 och då speciellt bänk 7 som svarar mest på det vi tror att Hässleholm vill ha, en bänk som känns exklusiv. Inspirationen till bänken kommer från ett groende tvåhjärtbladig växt, som kallas Dikotyledon. Sedd från sidan påminner sittelementets form ett första bladpar som öppnar sig. Vinkeln från kulturhuset som jag arbetade med redan i serie 1 återkommer i benen och ryggstödet.

För Hässleholmsserien finns det detaljerade specifikationer angående material och mått i bilagor.

För att ge Hässleholm någonting exklusivt och som svarar på grundkonceptet i projektet behövdes ett element utvecklas som svarar på "En stad som fungerar alla tider på dygnet och för alla". Det här elementet svarar inte på Groddens form, men tillhör samma familj genom materielen och rörkonceptet. Elementet Kallas Multielementet, då den fyller flera funktioner i en, som Multistrukturen. Multielementet består egentligen av tre olika element som går att kombinera. En sittbänk utan ryggstöd, en barstol och ett bord.

Exempel på Kombinationsmöjligheter med multielementet

Multielementet

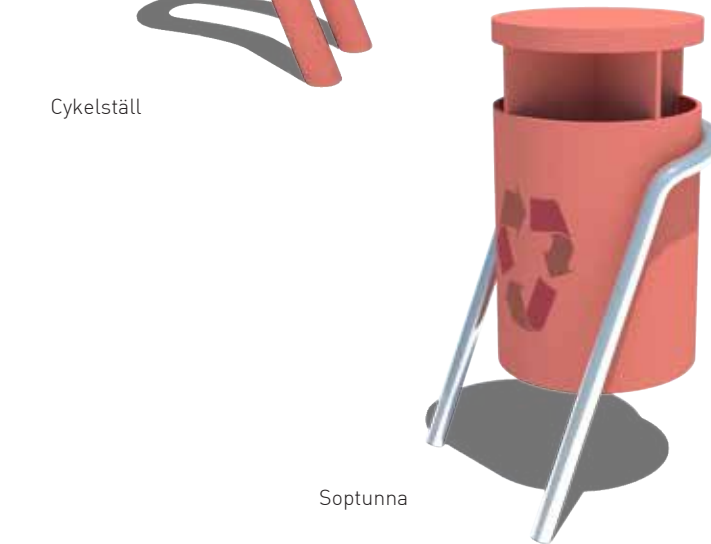
Grundformen till cykelställén härstammar från cykelställén i serie 1. Genom att arbeta med rör istället för fyrkantiga profiler blir formen rundare. Det är samma vinkel från kulturhuset som återkommer.

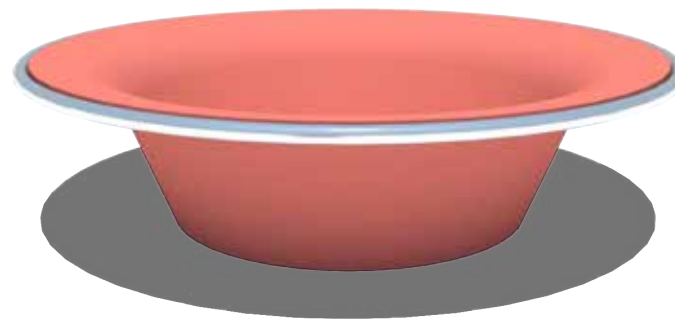
Cykelställ

Uppsamlingselementet tillfredsställer behovet av återvinning. Gestaltningen av soptunnan återkopplar till serien med de rostfria benen och Hässleholmsfärgen.

Soptunna

I planteringskärlet återkommer vinkeln från kulturhuset. Det rostfria röret återkommer här som en kant. Planteringskärlet erbjuder en alternativ sittplats.

Planteringskärlet

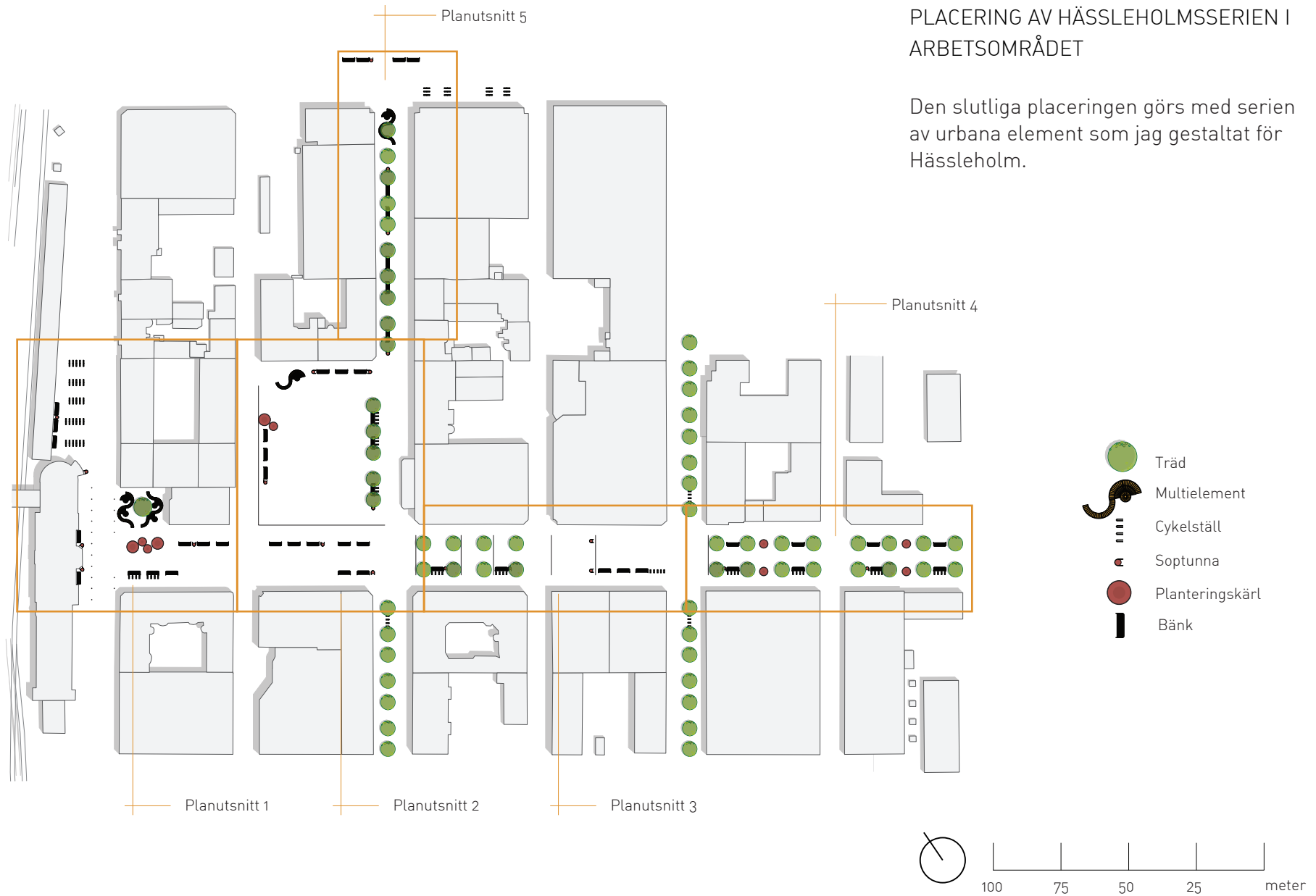
Informationselementet /reklamskylten har en enkel gestaltning där det ät rörkonstruktionen som återkopplar till serien.

Reklamskylt

PLACERING AV HÄSSLEHOLMSSERIEN I ARBETSOMRÅDET

Den slutliga placeringen görs med serien av urbana element som jag gestaltat för Hässleholm.

PLACERING HÄSSLEHOLMSSERIEN

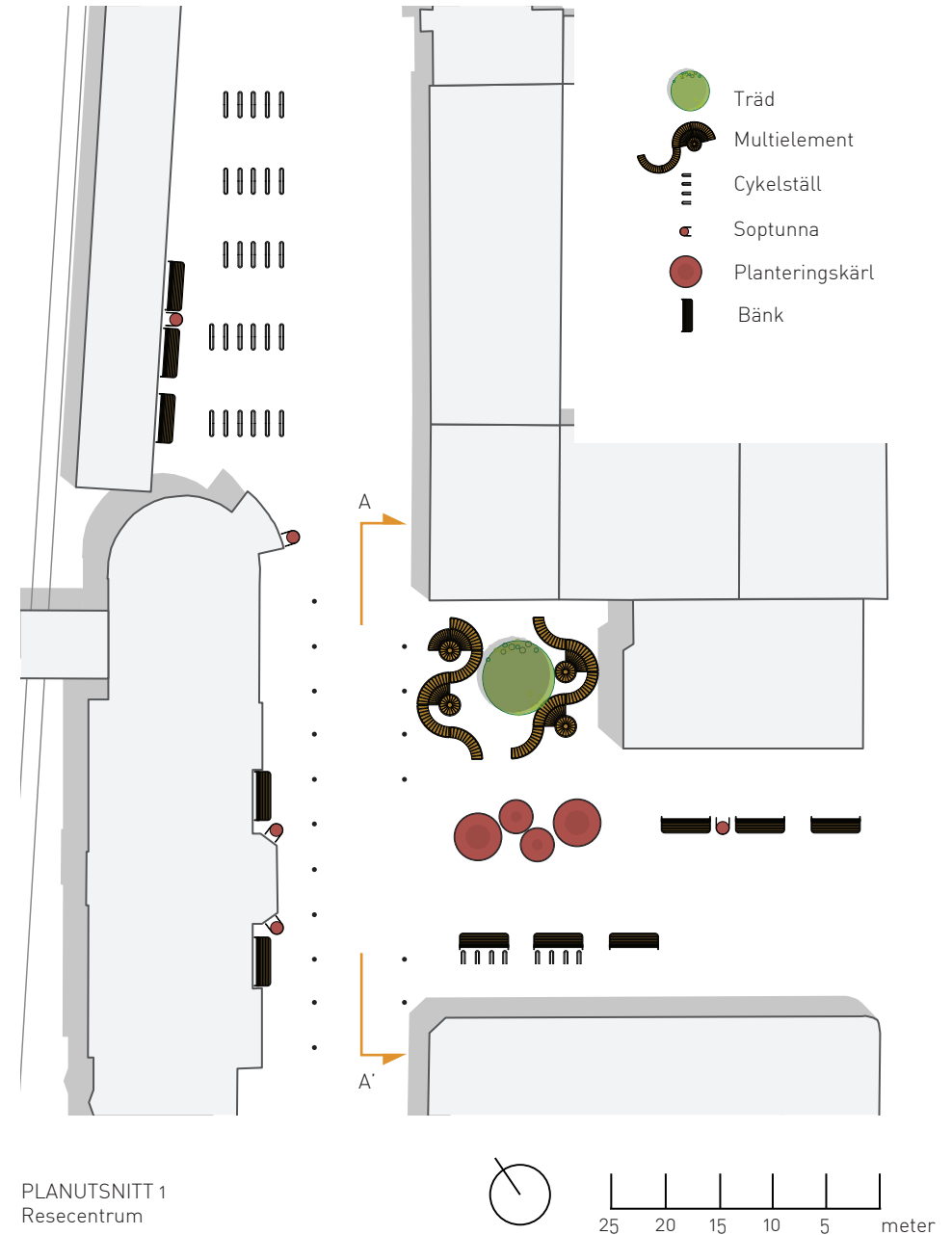
Resecentrum och Stationstorget

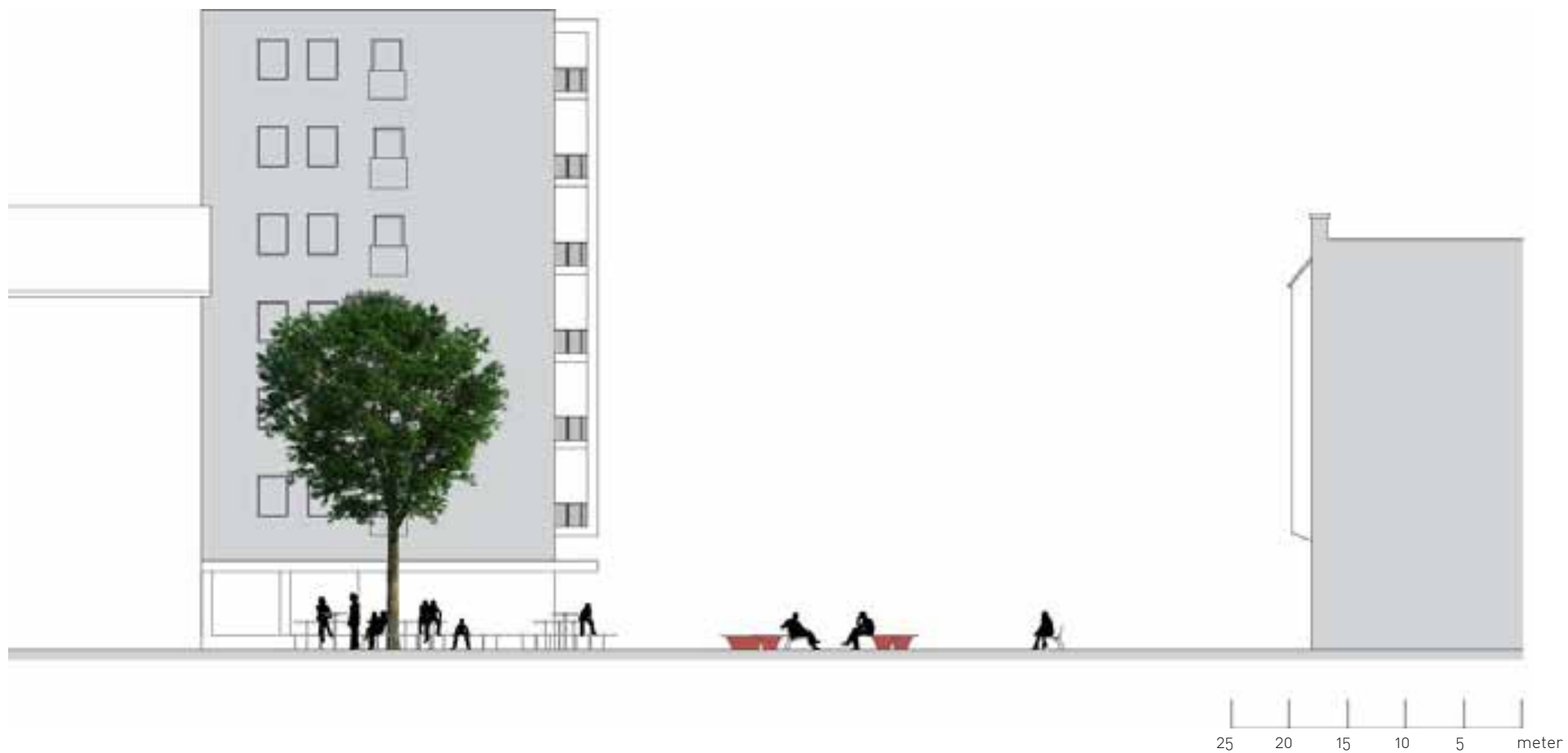
En bänk och en papperskorg placeras på vardera sidan av den gamla entrén. Dessa bänkar får ett skyddat läge med en vy över hela Första Avenyen. Norr om resecentrum placeras 54 cykelställ. Målet var att placera cirka 100 cykelställ, dock är platsen för liten och tillgängligheten prioriteras. Tre bänkar som har ryggen mot tågspåren får en plats mellan cykelställerna och perrongtakets. Tanken med dessa bänkar kommer att användas av väntande på tågen och bussarna. Här placeras också en soptunna.

Vid Stationstorget placeras en kombination av multielementet. Den ger platsen karaktär och svarar på de behov användarna som jag tänker kommer använda platsen har. Multielementet inbjuder till socialt umgänge och ger användaren möjlighet att själv välja hur den vill använda elementet, exempelvis hänga eller äta lunch.

På den första delen av Första Avenyen placeras planteringskärl. Bänkar som tittar inåt placeras på vardera sidan om mittenstråket. Sitter man mitt emot varandra är inte avståndet längre än att placeringen fungerar sociopetalt. Bakom några av bänkarna placeras cykelställ.

Längs med Järnvägsgatan placeras pollare för att skydda gångtrafikanter mot motortrafik.

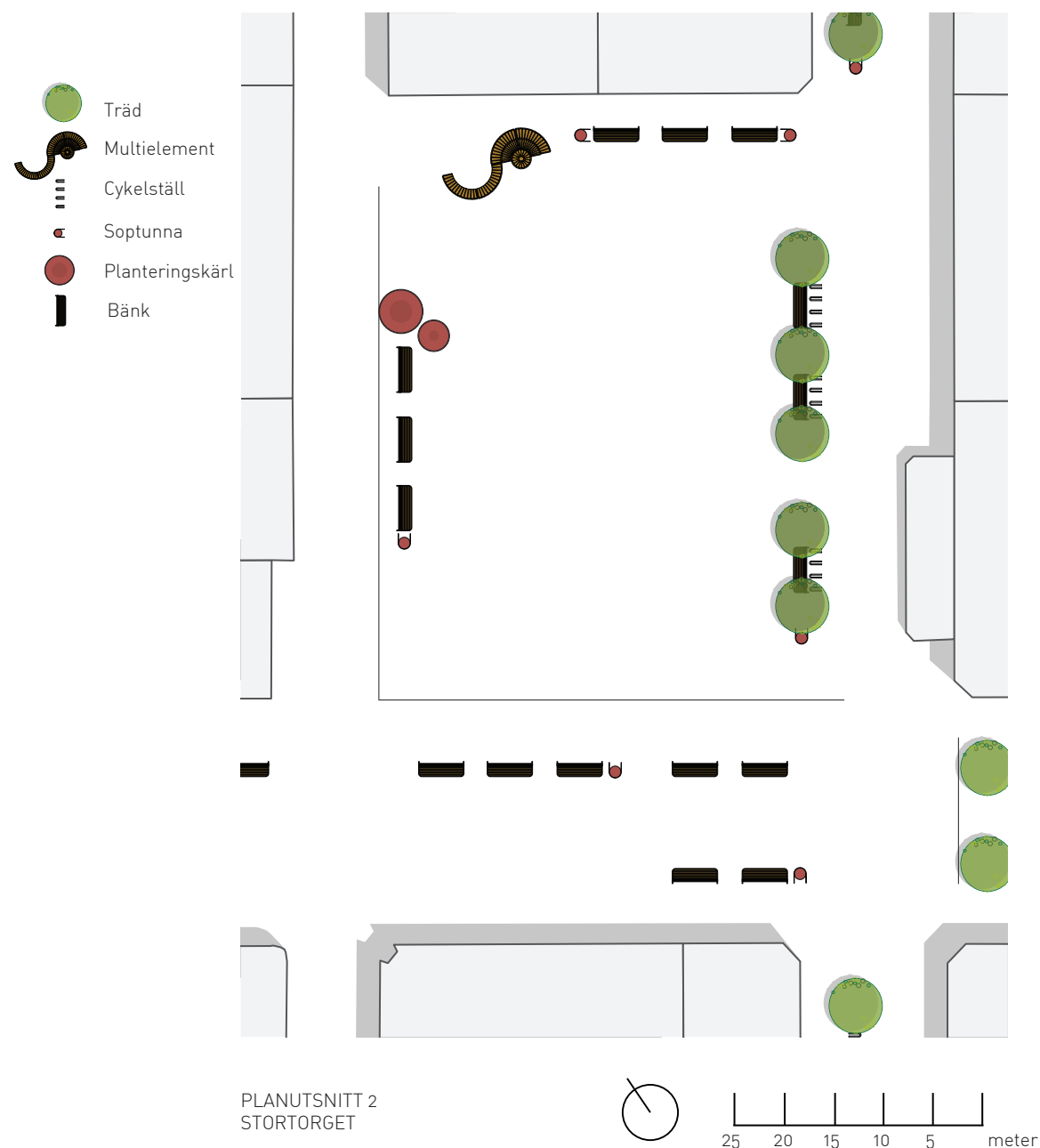

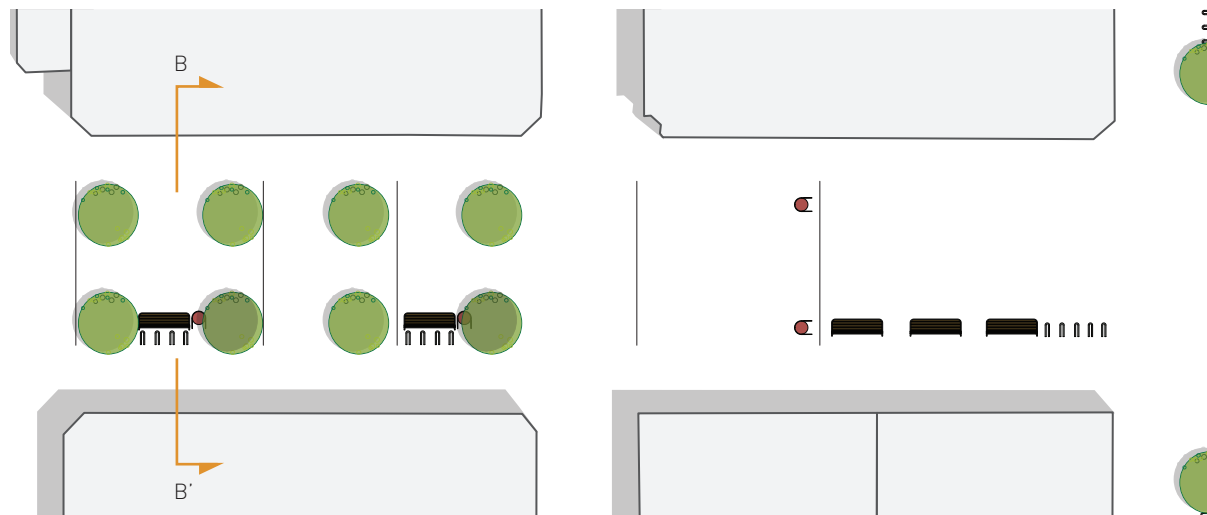

SEKTION A-A'

På Stortorget Placeras bänkar utmed det de öppna stråken längs med fasaderna. Bänkarnas tittar in mot torget, det är där det sker saker, antingen är det marknad eller så kan man sitta och observera passerande. Bänkarnas placering ger möjlighet att välja mellan sol och skugga och nästan alltid hitta en vindstilla plats. Stråken lämnas omöblerade för att räddningstjänsten ska kunna ta sig fram längs med fasaderna. Bänkarnas placering respekterar den diagonala rörelsen över torget. I det norra hörnet placeras en kombination av multielement. Den här platsen är tänkt att användas av barnfamiljer under dagtid och av ungdomar under kvällstid. Bakom bänkarna mellan träden på Stortorget östra sida placeras cykelställ. Soptunnor placeras i hörnen på torget där rörelsen är som störst.

På Första Avenyen följer bänkarna mittenstråket. Den här placeringen erbjuder användaren vila under vistelsen i stadskärnan, det blir lätt att sätta sig ner spontant. En plats lämnas för uteserveringar.

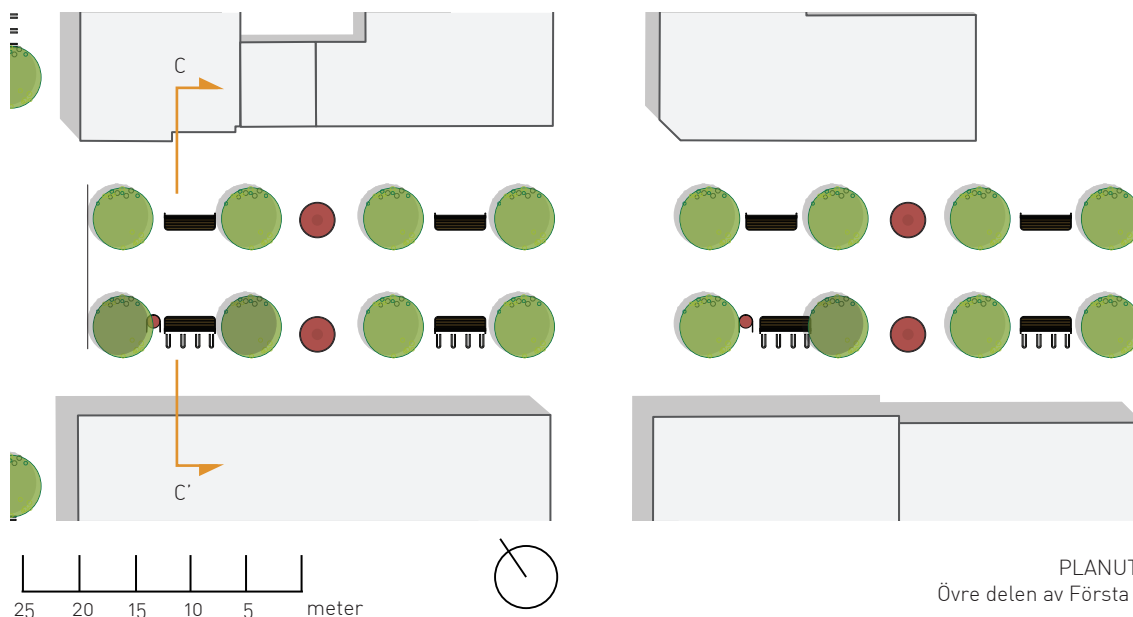

PLANUTSNITT 3
Mitten delen av Första Avenyen

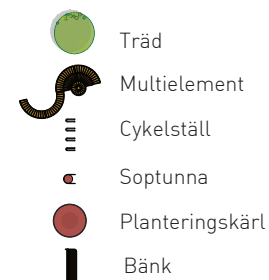
I mitten delen av Första Avenyen placeras bänkar mellan träden och vid den öppna platsen längs med mittenstråket. Uteserveringarna kommer att ta mycket plats här och då blir det viktigt att erbjuda offentliga sittplatser som tillåter vila och möjlighet att observera stadslivet. Mellan bänkarna finns det plats för rullstolar och barnvagnar. Soptunnor placeras på strategiska platser.

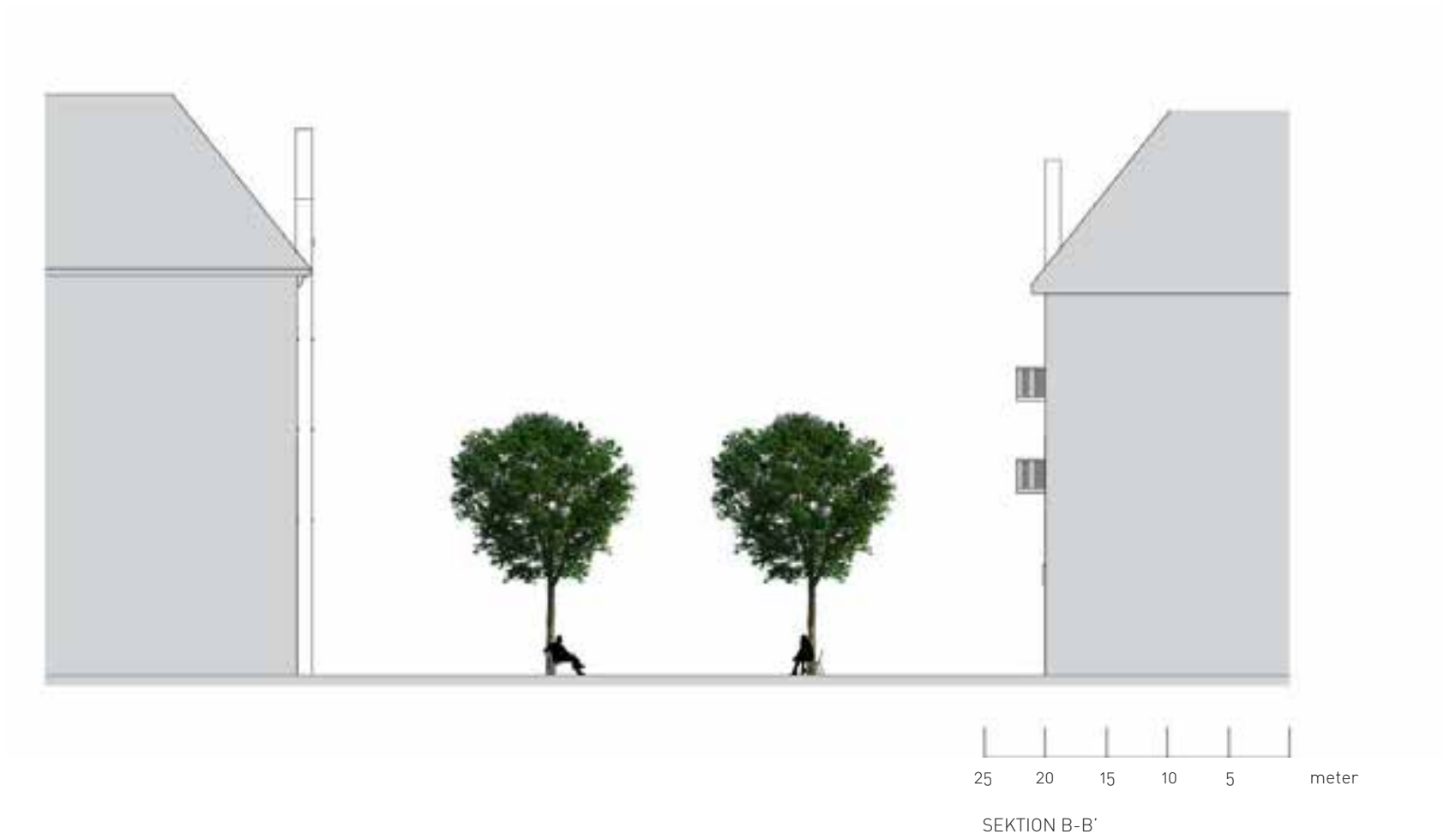
Bakom några av bänkarna placeras cykelställ.

PLANUTSNITT 4
Övre delen av Första Avenyen

På den övre delen av Första Avenyen placeras bänkar och planteringskärl mellan träden. Här blir en lugn plats med ryggen mot trafiken. Avståndet mellan bänkarna tillåter samtal och uppmuntrar det sociala umgänget. Då bänkarna är bekväma att sitta på under längre perioder och området är relativt lugnt blir det en behaglig plats.

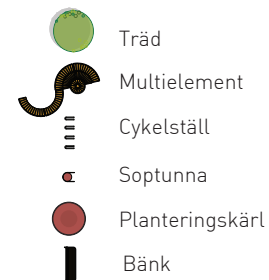

SEKTION C-C'

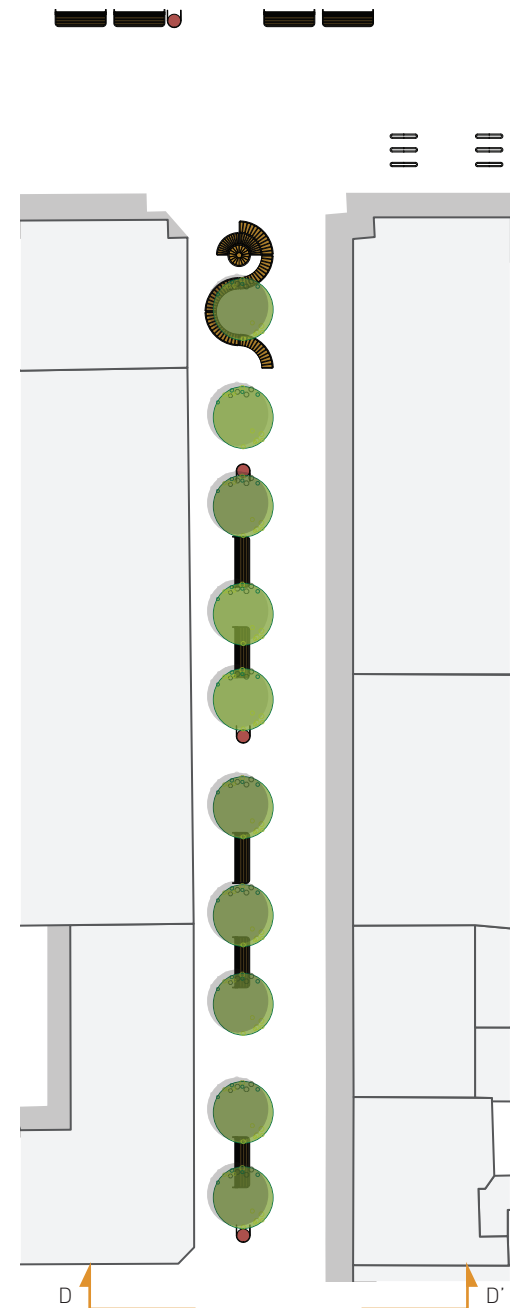

Längs med Frykholmsgatan placeras bänkar mellan träden som erbjuder vila och möjlighet för socialt umgänge. Längst upp placeras en kombination av multielement som står som en pendang till den av ungdomar använda Tingshusplatsen. Multielementet erbjuder möjlighet till att sitta ner och äta sin lunch eller att samlas i större grupper.

Soptunnor är placerade i jämna mellanrum.

PLANUTSNITT 5
Frykholmsgatan

URBANA ELEMENT

Diskussion

DISKUSSION

Ett av syftena med arbetet var att åskådliggöra hur en gestaltningsprocess och placering med hänsyn tagen till användaren kan se ut.

I ett landskapsprojekt är målet egentligen alltid att skapa en plats som tilltalar användaren. Men det är långt ifrån ofta de olika användarna definieras. Det vanliga är att man gestaltar en plats där man prioriterar att den är estetiskt tilltalande och är tänkt att användas av alla. I den här studien har jag försökt specificera användaren och deras behov för att anpassa de urbana elementens gestaltning och placering.

Jag specificerade användaren genom att kategorisera dem i åldersgrupper och undersöka deras användning av staden. Jag valde ålderskategoriseringen eftersom det är den vanligast använda inom planering. Samtidigt har jag försökt undersöka demografiska undergrupper och deras behov. Det var svårt att hitta litteratur som rörde sig på den användarnivå så jag listade de demografiska grupper som kändes som de mest självklara användarna för mig. Jag hade kunnat göra detta mycket noggrannare, men då hade det börjat luta åt en socialantropologisk uppsats. Den litteratur jag läste behandlade placeringen

utifrån generella perspektiv och jag saknade flera gånger studier kring hur olika användargrupper använder staden.

Jag gjorde många och detaljerade analyser för att definiera hur användarna brukar staden. Analyserna i sig är sedvanliga, skillnaden är att jag använder dem för att ringa in specifika användare och för att få ledtrådar till specifik placering och gestaltning. Det hade gått att göra fler och noggrannare analyser över vilka det är som rör sig i stadskärnan och hur de olika åldersgrupperna använder den, möjligtvis ge ut en enkät för att ringa in vad användarna vill ha i det urbana rummet och önskemål i hänseende till urbana element. Detta får vägas mot att sådana studier aldrig skulle genomföras för varje enskilt projekt. Det hade varit intressant att få med den aspekten i detta arbete, dock valde jag att fokusera på och avgränsa arbetet till ett gestaltningsprojekt och frågeställningen är tillräckligt stor för ett eget arbete. Det jag däremot kunde ha gjort är att ha en dialog med gatukontoret i Hässleholm angående användarmönster i arbetsområdet.

Jag sammanställde analyserna i en konceptplan avseende placering. Konceptplanen gjordes i flera steg med målet att hitta de bästa platserna för användarna. Den här arbetsgången möjliggjorde att ringa in ett

placeringskoncept som kändes välgrundat. Arbetsgången grundar sig till viss del på Mains (2010) teori.

Att arbeta med placeringen med den här metoden kändes adekvat, svårigheterna kom när det gällde gestaltning av urbana element för användaren.

Jag sammanfattade gestaltningskriterier som byggde på studien av användarna och till viss del på de analyser jag gjort över arbetsområdet. Gestaltningskriterierna bygger på mina subjektiva tolkningar av dessa. Alltså är gestaltningskriterierna inte helt och hållet ett svar på användarnas uttalade behov, utan snarare ett uttryck för hur jag har föreställt mig dem. Det är lättare att placera urbana element utifrån vissa objektiva kriterier, gestaltning å andra sidan har en mer subjektiv aspekt.

Ett av de kriterier jag bestämde som viktig var att gestalta urbana element som hade flera funktioner för flera användare. Dels ville jag att olika användare skulle kunna använda samma element, till exempel olika tider på dygnet. Dels ville jag också att ett och samma element skulle kunna användas på olika sätt, oberoende av användargrupp. Detta visade sig vara en svår uppgift.

De urbana element som jag skissade på i första skedet gjorde jag med avsikten

att koppla ihop en grundfunktion med flera andra funktioner, till exempel lekfunktioner. Här fick jag känslan av att multifunktionerna fanns på bekostnad av gestaltningen som gav ett naivt intryck. Jag fick en känsla av att ett sådant gestaltningskoncept riskerade att inte tas på allvar av användarna och beställaren. Jag insåg under arbetet att jag behövde vara mer återhållsam i mitt formspråk för att de urbana elementen skulle accepteras även om de gestaltas utifrån specifika användargrupperns behov så bör de kunna tilltala de flesta. Detta gäller de första två serierna som jag presenterade för teamet på White arkitekter. Konceptet för arbetsområdet var inte färdigutvecklat så de hade ingen form eller materialitet att förhålla sig till. Vidare arbetade jag med att vidareutveckla gestaltningen med ett koncept som knyter an till arbetsområdet med en tydlig materialitet och en återkommande vinkel. Jag frångick delvis tanken om multifunktion som ett ändamål i varje element och fokuserade på mervärde genom identitetsgivande gestaltning samtidigt som jag arbetade för att uppfylla de andra kriterierna.

Slutresultatet även kallat Hässleholmsserien har fått en enhetlig gestaltning och kan lika väl vara identitetsskapande för Hässleholm som fungera i vilken annan miljö som helst.

Även om serien uppfyllde de gestaltningskriterierna som multifunktionalitet och alla andra användaranpassade kriterier är det kanske ändå svårt att hävda hur denna serie är skapad för användaren, i slutändan skiljer den sig inte från vilken annan stadsmöbelserie som helst.

Med detta sagt kan jag konstatera att det inte är en lätt uppgift att gestalta med inriktning på användaren. Det finns risk att sådana urbana element skulle mötas med skepticism och i värsta fall att användaren inte skulle förstå hur den skulle användas.

Det urbana elementets gestaltning i sig är inte det som styr användaren. Självklart kan en viss gestaltning locka till sig en viss typ av användare, eller rent av leda till att den kanske används mer. Dock är det elementens placering som är det centrala i att skapa förutsättningar för dess användning. Urbana element kan i många fall vara det avgörande för en plats, om de är placerade med omsorg. De kan ge platsen karaktär, identitet och tillfredsställa platsen och användarens behov.

När jag sedan studerar vilka krav som styr gestaltningen av urbana element förstår jag att de svarar på kraven och på det ansvar en potentiell upphandlare har gentemot användaren. Här kan jag

tycka att, särskilt när det kommer till lekvänliga urbana element, att kraven är orimligt hårda. De urbana elementen som möblerar stadsrummet skulle kunna ha flera funktioner. När det gäller formgivning av urbana element så borde det vara en självklarhet att gestalta utifrån funktionalitet, estetik, multifunktion och att elementet inspirerar till socialt umgänge och aktivitet.

Det andra syftet med arbetet var att undersöka om det går att peka ut några riktlinjer för framtida projekt om urbana element för användaren. Jag kallar det för riktlinjer för att särskilja det från generell kunskap. Med riktlinjer avser jag på erfarenhet baserade hållpunkter i framtida liknande projekt.

Det är viktigt att landskapsarkitekten har ett användarperspektiv i sitt arbete, även om det inte alltid är möjligt, är det viktigt att ha ambitionen. Landskapsarkitektens roll är att sätta de urbana elementen i ett sammanhang i staden och med dess användare.

I arbetet med de urbana elementens placering såg jag klara fördelar med att arbeta med fokus på användaren. Som landskapsarkitekt har jag ambitionen

att svara människans behov och att slutprodukten blir något som fungerar. Att arbeta med placering utifrån detaljerade analyser av användaren och arbetsområdet var givande och gav mening. Min slutsats är att den här arbetsgången med placeringen av de urbana elementen kan fungera i de flesta urbana miljöer, oavsett geografiska, storleksmässiga och kulturella variationer.

Jag kan se tydliga fördelar med att utveckla analyser som grund för konceptplan. Ofta är analyser något som framställs i efterhand för att det förväntas att de ska finnas med i en presentation. Ofta kommer arbetet med placeringen av urbana elementen också i slutskedet, en arbetsgång som jag sett i många tidigare projekt. Fast även om man gör analyserna i efterhand så har man gjort dem ändå, mer eller mindre automatiskt vid platsbesök och kartstudier. Med arbetet om urbana element har jag kommit till insikt att de urbana elementen inte bör väljas och placeras utifrån en färdig gestaltning. Val av urbana element och placeringskoncept bör bearbetas tidigt i processen och löpa parallellt med den under hela projektet. För att kunna uppfylla sin roll att sätta de urbana elementen i ett sammanhang med staden och dess användare bör användaren stå i fokus hela vägen.

Detta är dock svårt att leva upp till

vad gäller gestaltungsarbete utifrån användaren. Som landskapsarkitekt arbetar jag även utifrån känsla, detta gäller särskilt gestaltning, och därför är det svårt att hävda att en viss sorts gestaltning i en stad är bra eller dålig i sig. Självklart har de teorier jag tillgodogjort mig gett mig en bas för att kunna arbeta intuitivt med gestaltning och ha en känsla över vad det är som fungerar. Men detta är lättare att applicera på generella grupper än på specifika grupper.

Att välja att gestalta en serie urbana element till en specifik plats är heller inte hållbart ur ett ekonomiskt perspektiv. Det har inte gjorts någon ekonomisk kalkyl på Hässleholmsserien. Men av erfarenhet vet jag att den skulle bli dyr och att det är svårt att försvara en sådan kostnad inför en klient. Gestaltungsarbetet är också i sig tidskrävande och det är sällan en sådan kompetens efterfrågas av landskapsarkitekten. Ett argument för den här typen av arbete skulle vara att en sådan platsspecifik gestaltning onekligen kommer att ge ett mervärde i form av identitet för staden. Men det är den ekonomiska faktorn som i regel styr valet av urbana element till den offentliga miljön, det är just därför det oftast väljs urbana element ur möbeltillverkarnas kataloger.

Eftersom de flesta urbana element

landskapsarkitekter arbetar med kommer från stora möbelproducenter är det på sin plats att ägna några rader i diskussionen åt dessa. Det är oftast mycket välgestaltade element som ger ett estetiskt mervärde i sin miljö. Dock är deras användning alltid uppenbar, de fyller ändamålet den var gestaltad för och inget mer. Kanske styrs de av efterfrågan eller så har de, som jag i detta arbete, dragit slutsatsen att det finns risker med att gestalta för specifika användare eller utifrån multifunktionalitet. Inte desto mindre skulle de urbana elementen som möblerar stadsrummet kunna ha en roligare gestaltning och fylla fler funktioner. Något som är av särskild vikt är att elementen inspirerar till socialt umgänge och aktivitet.

Att arbeta utifrån White arkitekters förslag blev något som försvårade arbetet, inte för att det är dåligt utan för att våra arbetsprocesser var svåra att synkronisera. Jag insåg detta faktum flera gånger under arbetets gång men valde att fortsätta. Det optimala hade varit att stå för hela gestaltningen och placeringen av Hässleholms stadskärna, eller ett liknande urbant rum. Det enklaste hade varit att pröva teorin i ett befintligt stadsrum och anpassa placeringen efter den. I gengäld hade jag inte haft den verklighetsförankring

och de värdefulla åsikter. Jag arbetade slutligen med vissa delar av Whites förslag, uppdelningen av stadskärnans rum, placeringen av träd och de upphöjningar som gjordes runt Stortorget och på Första Avenyen.

URBANA ELEMENT

Källor

KÄLLOR

Publicerade källor

Barnsäkerhetsdelegationen S2001:05, Statens offentliga utredningar.

Boverket (2005) Tillgängliga platser. Boverket. Karlskrona

Boverkets (2011) författningssamling BFS 2011:5 ALM 2.
Boverket. Karlskrona

Dovey, K. (2010). Becoming places, urbanism/architecture/
identity/power. New York: Routledge.

Gehl, J. et al. (2006). New city spaces (2006). Copenhagen: The
Danish architectural press.

Gehl, J. (2010). Life between buildings, using public space.
Copenhagen: The Danish architectural press.

Gehl, J et al (1991). Bedre byrum. Copenhagen: Dansk
byplanlaboratoriums skriftserie Nr 40.

Kirkwood, N. (1999). The art of landscape detail, fundamentals,
practices and case studies. New York: John Wiley & sons, Inc.

Lenninger, Anna(2008), Barns plats i staden. Stad & Land 174.
Movium – centrum för stadens utemiljö, Alnarp.

Lieberg, Mats (2003), Plats för ungdom – om ungdomar och
ungdomskulturer i det offentliga rummet. Rapport från
Martínez - Torán, Manuel (2010) Urban furniture and equipment
for the people. Paisea - revista de paisajismo #15. Barcelona

Main, B. et al. (2010). Site furnishings. New Jersey: John Wiley &
sons, Inc.

Serra, J-M. (2000). Urban elements, furniture and
microarchitecture. Barcelona: Editorial Gustavo Gili, S.A.

Zimmermann, A. et al. (2010). Constructing landscape, materials,
techniques, structural components. Basel: Birkhäuser.

Stadsmiljöprogram

Malmös stadsmiljöprogram - Malmös utemöbler (2009)
<http://www.projektering.nu/park----gatumilj%C3%B6.html>

Stadsmiljöprogram för Linköpings innerstad (2008). [http://www.
linkoping.se/sv/Trafik-resor/Gator-och-torg/Stadsmiljoprogram/](http://www.linkoping.se/sv/Trafik-resor/Gator-och-torg/Stadsmiljoprogram/)

Stadsmiljöprogram för Lidköping (2010)
[http://www.lidkoping.se/boendeochmiljo/aktuellaplaner/
stadsmiljoprogrammet](http://www.lidkoping.se/boendeochmiljo/aktuellaplaner/stadsmiljoprogrammet)

Stadsmiljön i det offentliga rummet (2010)
[http://www.boras.se/forvaltningar/stadskansliet/
stadskansliet/samhallsplanering/samhallsplanering/
planerochplanprogramstadsmiljoprogrammet](http://www.boras.se/forvaltningar/stadskansliet/stadskansliet/samhallsplanering/samhallsplanering/planerochplanprogramstadsmiljoprogrammet)

Stadsmiljöprogram för Luleå centrum (2004)
[http://www.lulea.se/forinvanare/byggaochbo/
samhallsplanering/stadsmiljoprogramforluleacentrum.4.1aa75d
8a1206756453680009304.html](http://www.lulea.se/forinvanare/byggaochbo/samhallsplanering/stadsmiljoprogramforluleacentrum.4.1aa75d8a1206756453680009304.html)

Södertälje stadsmiljöprogram (2010)
[http://www.sodertalje.se/Stad-miljo--boende/Trafik--
Stadsmiljo_/Parker_och_narnatur/Planering--utveckling/](http://www.sodertalje.se/Stad-miljo--boende/Trafik--Stadsmiljo_/Parker_och_narnatur/Planering--utveckling/)

Ystad stadsmiljöprogram (2008)
[http://www.ystad.se/ystadweb.nsf/AllDocuments/
B933AD87BA64053AC1257544003A12E2](http://www.ystad.se/ystadweb.nsf/AllDocuments/B933AD87BA64053AC1257544003A12E2)

Stadsmöbeltillverkare

BDdesign. Hemsida. Tillgänglig: [http://www.bdbarcelona.com/
en/products/urban_transit.php](http://www.bdbarcelona.com/en/products/urban_transit.php)

Escofet. Hemsida. Tillgänglig: <http://www.escofet.com/>

Hags Aneby AB. Hemsida. Tillgänglig: [http://www.hags.com/
index33.asp?land=se](http://www.hags.com/index33.asp?land=se) [2012-05-15]

Lappset SWEDEN AB. Hemsida. Tillgänglig: [http://www.lappset.
se/start/](http://www.lappset.se/start/) [2012-05-15]

Nola. Hemsida. Tillgänglig: <http://www.nola.se> [2012-05-15]

Streetlife. Hemsida. Tillgänglig: <http://www.streetlife.nl/-/-/-/en>
[2012-05-10]

Vestre. Hemsida. Tillgänglig: <http://www.vestre.se/> [2012-05-15]

Elektroniska källor

Hässleholm kommun (2012-04-25) www.hassleholm.se

Smhi (20120303) [http://www.smhi.se/kunskapsbanken/
meteorologi/skanes-klimat-1.4827](http://www.smhi.se/kunskapsbanken/meteorologi/skanes-klimat-1.4827) [2012-06-10]

Statistiska central byrån "Folkmängd i riket, län och kommuner 30 september 2011". Statistiska centralbyrån. [http://www.scb.se/
Pages/TableAndChart____167885.aspx](http://www.scb.se/Pages/TableAndChart____167885.aspx). [2012-04-17]

Naturvårdsprogram för Hässleholms kommun (2005) [www.
hassleholm.se/24748](http://www.hassleholm.se/24748)

Utvecklingsprogram (2012-02-10) www.hassleholm.se/36885

URBANA ELEMENT

Bilagor

Bilaga 1 Live & direct

HÄSSLEHOLM Live & Direct

Översikt över funktionsområden längs Första Avenyen

DRAGPELSEFFEKTEN

Dragpelseffekten innebär att stadsrummet ska fungera, upplevas aktivt och handelsrikt under vardagen och festligt men friktionsfritt under evenemang. Detta ska fungera långtgående och tvärgående det vill säga i såväl de fyra olika zonerna som tvärsnittet genom Första Avenyen. De fyra zonerna har flexibel användning medan de är enhetliga i vegetations-, markbeläggning och möblering. Första Avenyen indelas i långtgående zoner, som ska göra att den inte känns enslig eller övertälad. Indelningen möjliggör rörelse längs fasader i en kantzon eller längs mitten i en mittzon. Mittzonen likar i bred vid evenemang.

Översikt över Första Avenyen

CHILLA - AKTIVERA

Genom att dela in de olika platserna i stadskärnan i lugna och aktiva platser kan de förstärkas eller förändras utifrån hur de är idag. Platser på Första Avenyen, Stortorget och Frykholmssgatan är aktiva medan mindre platser inne i kvarteren är lugna och kan användas för att ta det lugnet på, chilla. Andra platser fungerar som både lugn och aktiv plats exempelvis Stortorget, som är stort nog för både lugna kanter och aktiva öppna ytor. Första Avenyen delas upp i platser av olika karaktär som skiljer i intensitet beroende på de funktioner som finns i byggnaderna på båda sidor av dem.

INTENTIONER

Intentionen är att Hässleholm blir Årets Stadskärna 2014 i samband med stadens 100-årsjubileum! Hässleholms stadskärna är den självklara mötesplatsen i Öresundsregionen och besökare kommer resande för att dela Hässleholmarnas stadsliv. En stolt berikande mötesplats som används till vardags som till fest, sommar som vinter, där det händer saker även då inget händer. Live & Direct!

IDÉER

Med live & direct menas att stadskärnan är en plats för upplevelser här & nu, den självklara mötesplatsen där det händer saker. Stadskärnan ges en indelning med olika funktioner i fyra zoner: Entréplatsen, Stortorget, Aktiva zonen och Lugna zonen. De fyra zonerna hålls samman genom en enhetlig markbeläggning och möblering. Under kvällen och nattetid förstärker ljusläggningen känslan av att vara i stadskärnan. En skulptural Multistruktur alingrar sig och visar vägen från Entréplatsen vidare runt Stortorget, dess funktion är så multifunktionell som namnet antyder. Här finns bland annat väderskydd, vattenpösl, sittplats, scen och plantering.

LEDORD FÖR STADSKÄRNANS REVITALISERING

För att lyckas med stadskärnans revitalisering har vi arbetat fram ledord för den. De bygger på det utvecklingsprogram kommunen tagit fram och tar avstamp i de värden som finns i Hässleholm idag, förutom några nya tankar och idéer. Ledorden är: Kulturkärna Hässleholm, Dragpelseffekten, Hässleholm fyller 100 år!, Återbruk med lokal förankring, Konst och Chilla/Aktivera.

HÄSSLEHOLM FYLLER 100ÅR!

I samband med 100-årsfirandet föreslås en rad mer eller mindre tydliga aktiviteter som har med publiet att göra. Stortorget, som invigs samma dag 100-årsfirandet inleds, är den tydligaste aktiviteten. En annan är invigning av det stora vattenleket - Graphic Rain Hässleholm på Stortorget samma dag. Mer diskret är framtagandet av den nya Hässleholmsplattan som görs i samarbete med lokala cementguterier inför 100-årsfirandet. Där används lokala diabastexter som berättar vilket år ett exempel på återbruk.

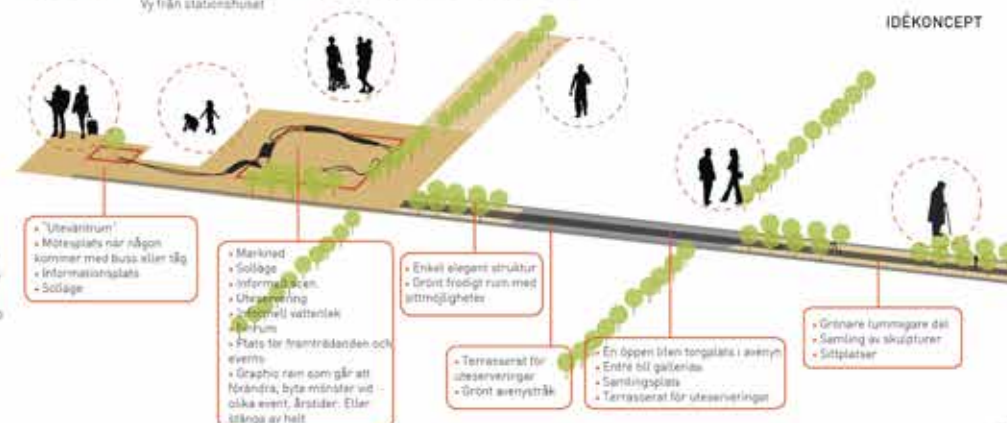
KULTURKÄRNA HÄSSLEHOLM

En iscensättning av stadens offentliga rum skapas, vilka uppmuntrar spontana skådespel och musik i vardagen eller till stora evenemang. Trappor, plattor och multistrukturer kan användas som scener. Genom att göra stadskärnan tillgänglig för evenemang kan Hässleholm utveckla sin kulturkärna.

KONST

Hässleholms stadskärna har ett ambiciöst innehåll av konst, som memoreras. En strategi för hur den kan återbrukas har utvecklats och den innehåller punkter som allt skulpturer ska flyttas till nya platser och ned från socklar samt vilken typ av ny konst som bäst kompletterar den existerande och passar vår samtid. Dock föreslås att strategin färdigställas tillsammans med kommunens grupp för offentlig konst.

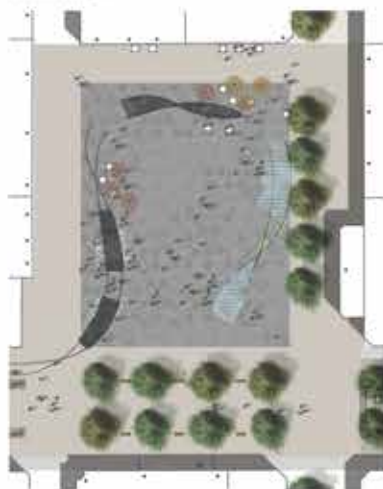
Vy från stationshuset

STORTORGET

1:500

Möjlig uppställning av marknadstånd med parkering mellan

Marknadstånd under multistrukturen

Marknadstorget

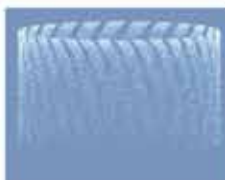
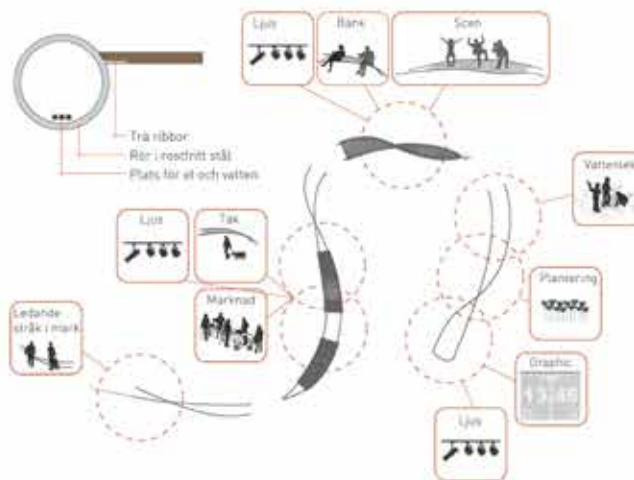
TORGHÄNDEL

Multistrukturen skapar en ram runt torghändelsen och erbjuder torghandlare och besökare väderskydd. Markbeläggningen på torget är körbar och torghandlarna får möjligheten att ha bilen nära. Besökaren erbjuds en plan yta som är lätt att röra sig över.

Förberedelseplan

Scen
Plats för evenemang och publik
Platser för mindre evenemang

MULTISTRUKTUREN

Lysig, lekfull och attraherande har Multistrukturen sin självklara plats på Stortorget. Den är i alla högsta grad spektakulär och kaos och samtidigt stillfull och elegant. Multistrukturen är mångfunktionell, tak för torghandlarna, bänk och scen i solläge, bakgrund till konserter, ställning för ljus, vattenlek, vatten orgel och som grand final, Graphic Rain Håssleholm. Multistrukturen har en bärande konstruktion av rostfritt stål som i kombination med träribborna ger ett exklusivt intryck. Samma material används i stadskärnans möblering och tillsammans är de en del av stadskärnans unika karaktär.

GRAPHIC RAIN HÅSSELEHOLM

I valet av nya konst- och formobjekt till stadskärnans nya gestaltning har ledord som attityd, interaktivitet, ljud, vatten och attraktionskraft varit tongivande. Det resulterade i Graphic Rain som innefattar alla dessa begrepp.

VISUALITET

I sin enklaste version är det en sacker vattenriktad med möjligheten att "skriva ut" grafiska mönster, texter och budskap. Man formar helt enkelt de nedfallande dropparna med hjälp av ett antal snabba munstycken i överkant. På så sätt kan man få text eller grafik att "hålla ihop" ända ner till marken där den försvinner i ett elegant galler. Genom sin form skapas möjligheter att gå in i verket och stå helt omsluten av vatten.

INTERAKTIVITET

En något mer komplex variant är att koppla verket interaktivt. Möjligheter finns att styra fontänen från en hemsida eller från mobiltelefonen. En möjlighet är att arbeta med konst och designskolor i hela landet som har möjligheten att förändra skulpturen vid olika tidpunkter på året.

INFORMATIONSBÄRARE

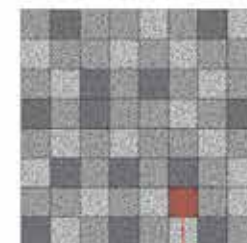
Fontänen kan fungera som en unik informationsskylt under events.

LJUS

Vattenriktad kan lysas upp på olika sätt. Dels lysas vattenet genom en ledbelysning uppträffad i önskad färg vilket gör att vattenriktad lysar. Dels går vattenriktad att belysa utifrån med gubbe eller färg vilket öppnar upp för ytterligare möjligheter, rött vatten vid jul eller som del i en lysaninstallation.

TEKNIK

Tekniken finns att tillgå i Europa och Japan. Graphic rain har ett sluttat vattenbatteri med munstycken monterade i 1 meters moduler och är styrd från en server. Anläggningen går att använda så länge det är frostfritt. Ljusspelet används året om.

Installationsplatta
Utslag för el och
eventuellt vatten

HÅSSELEHOLMSPLATTAN

Restprodukter från de olika stenbruten runt om i trakten samlas och krossas i en betongplatta och betongsten. Betongplattan är i format 1000x1000 mm och används på plan ytor som Stortorget. Betongsten med mindre mått, 175x175 eller 117x223 mm tas fram efter samma princip. De mindre formaten används på Första Ävenyn och Frykholmstorg i dekrativa länder och på större sammanhängande ytor. För att ballasten enkelt skall synas behandlar vi ytan med en referans så att ballasten framträder bättre - en typ av grov terrazzo blir resultatet. För att få fram olika nyanser föreslås att blanda in olika typer av ballast eller olika pigment på cementen.

ÅTERBRUK MED LOKAL FÖRÄNDRING

På Håssleholm går det att hitta många fina material som det vore synd att kassera. Vi vill istället ta hand om gatan och gränshälar som finns där. Både gatan och hällar kan tas upp och sparas för att sedan ligga ut igen på nya platser. Bästelsen kan t.ex. användas i kantzonerna utmed Första Ävenyns fasader. Gränshällarna kan användas som inlägg på till exempel mindre torgyt. Användandet av lokala restprodukter i grönska i ballasten på Håssleholmsplattan är ett annat exempel på detta tema. Användandet av trä från lokala sågverk i bänkar och tak är ett sätt att främja det lokala näringslivet och något som ytterligare kan öka identifikationen med förändringen av centrum.

Drainering
Uppbucklad terrass 1% lutning
Brunn för luftning
Växtjord
Skelettjord 1000 mm

VÄXTBÄDD

Genom att anlägga en genomgående växtbädd längs med ävenyn kan vi garantera god tillväxt på träden.

VÄXTVAL

Robinia pseudacacia tillför stadsummet en vintervärme med sin vackra blom. Att trädet återkommer i hela stadskärnan skapar en enhetlighet. I Multistrukturen klättrar Blåregn. Planeringskåren har en växtlighet som varierar utifrån tema.

SEKTION STORTORGET 1:200

SEKTION STORTORGET 1:200

DEN AKTIVA ZONEN

Den aktiva zonen är en av de mest aktiva delarna av Hålsjöholms centrum. Här öppnas avenyen upp så att Galleriet får en mindre torgbildning och det blir möjligt att placera större uteserveringar här. Huvudsakligen vid entréer löses med terrasser vid varje entré. I den aktiva zonen minskar lutningen mer och huvudstråden tas upp med nivåer i mittzonen för att göra ytan enklare att möblera upp för uteserveringar. Långa kantzoner är lutningen densamma som tidigare. Vi får då ett par kanter och trappsteg som är användbara som informella sittplatser och scener.

DEN LUGNA ZONEN

Den lugna zonen, en grön del av avenyen, som ligger närmast kyrkan. Byggnaderna runt om är mindre och innehåller inte lika utsträckt aktiviteter därför är intensiteten på Avenyn lägre. Zonen får en grön mjukare design med inslag av konst och kan fungera som en konstplats där en promenad längs avenyen.

FRYKHOLMSGATAN

Frykholmsgatan är en av Hålsjöholms mer aktiva gator. För att underlätta för vardagsliv planteras vi skira träd, Robinia och sätter ut bänkar och aktiverar på temat vardagsliv, med dryckesfontäner och fågelbad.

SIDOGATOR

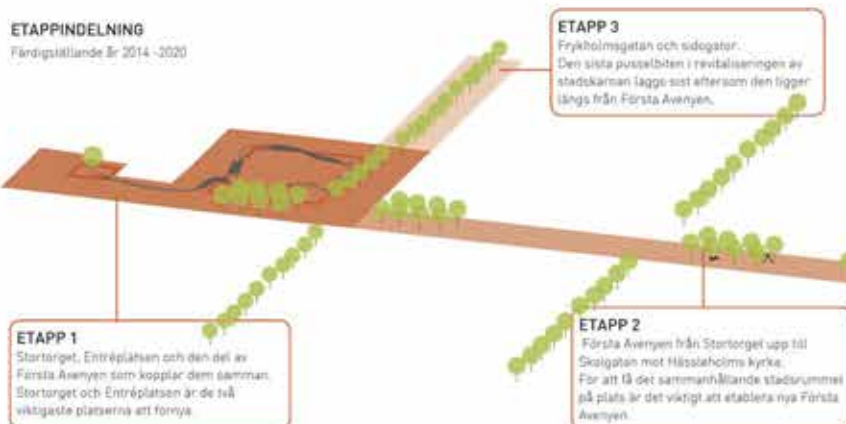
Gatorna beläggs på sikt med betongsten på körbanan och flammad gatan på trottoarerna. En trädrad får plats längs de större sidogatorna.

Vy från Vattugatan/Första Avenyn

ETAPPINDELNING

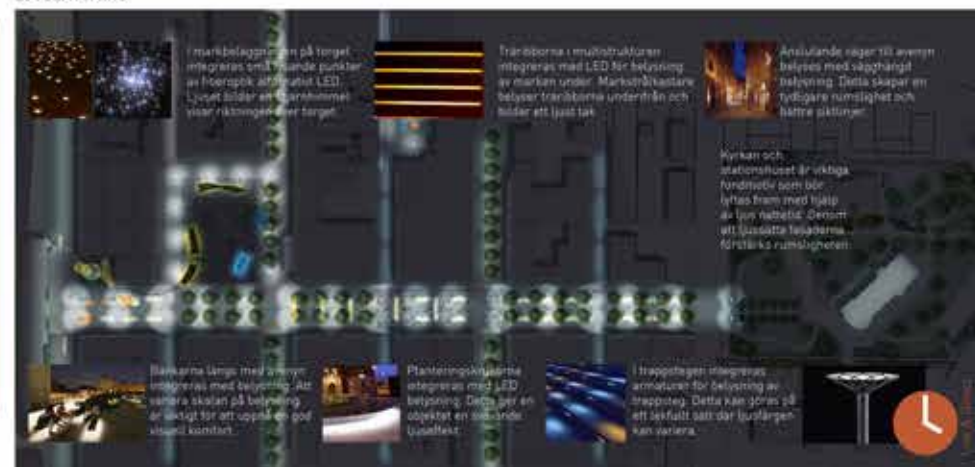
Färdigställande år 2014 - 2020

EKONOMI OCH FINANSIERING

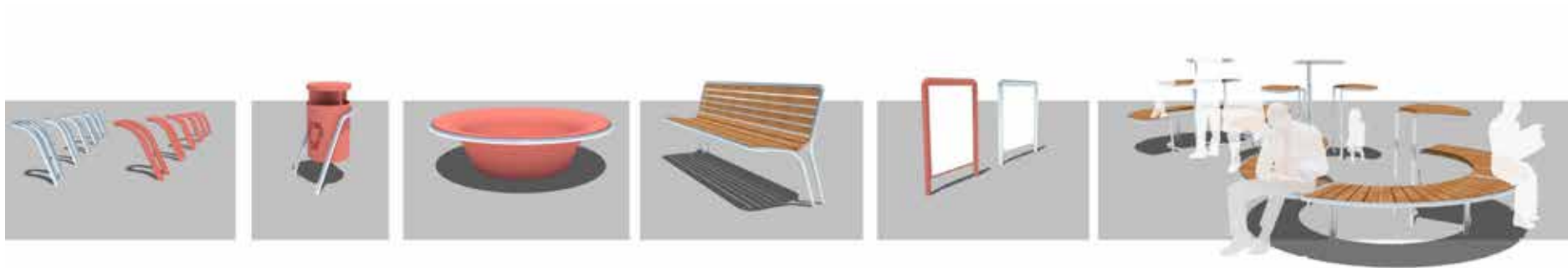
Tanken är att så mycket av ombyggnaden som möjligt kan ske med lokala producenter och företag. Detta blir i sig en motor för att kunna finansiera projektet. Spönering från både privatpersoner och företag är intressant att undersöka. För att nämna några. Ett exempel: adoptera en bana för att föra gator på det nya Stortorget står besökare kan skänka pengar till vidare upprustning av centrum eller hyra ut centrum till större evenemang som Sista och på så sätt få in pengar.

LJUSSÄTTNING

Bilaga 2 Produktblad

HÄSSLEHOLMS SERIEN

Hässleholmsserien kännetecknas av stilfulla material och element som återkopplar till både form och material. Serien ger möjlighet att skapa en helhet i staden och talar ett tydligt språk - Identitet.

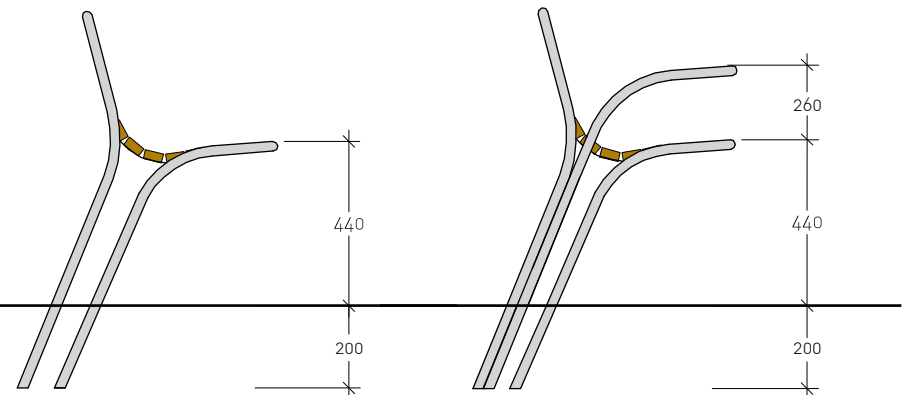
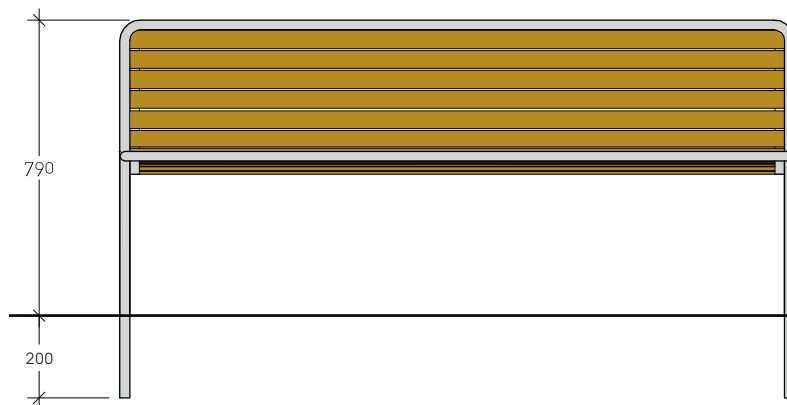
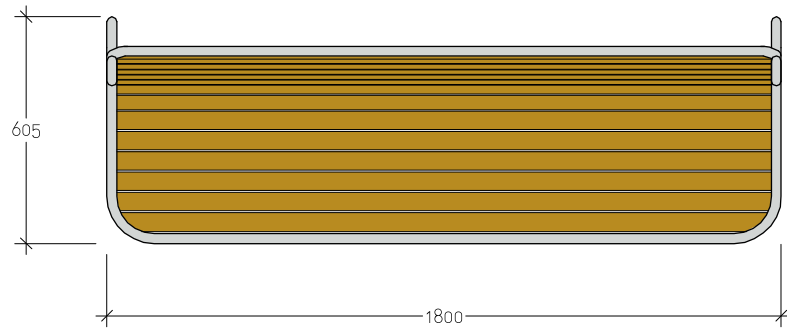
Serien består av Dikotyledonbänken, multielementet, cykelställ, planteringskärn och informationsskylt

Materialteknisk beskrivning och monteringsanvisningar finns längst bak i katalogen.

DIKOTYLEDON BÄNKEN

PRODUKTBESKRIVNING

Dikotyledon bänken är en tidlös och elegant bänk. Dikotyledon kombinerar klassisk och modern design. De rena, enkla linjerna och den utmärkta komforten tillsammans med de exklusiva materialen ger en bänk som passar för alla urbana sammanhang. Dikotyledon är utformad för avkoppling och social interaktion.

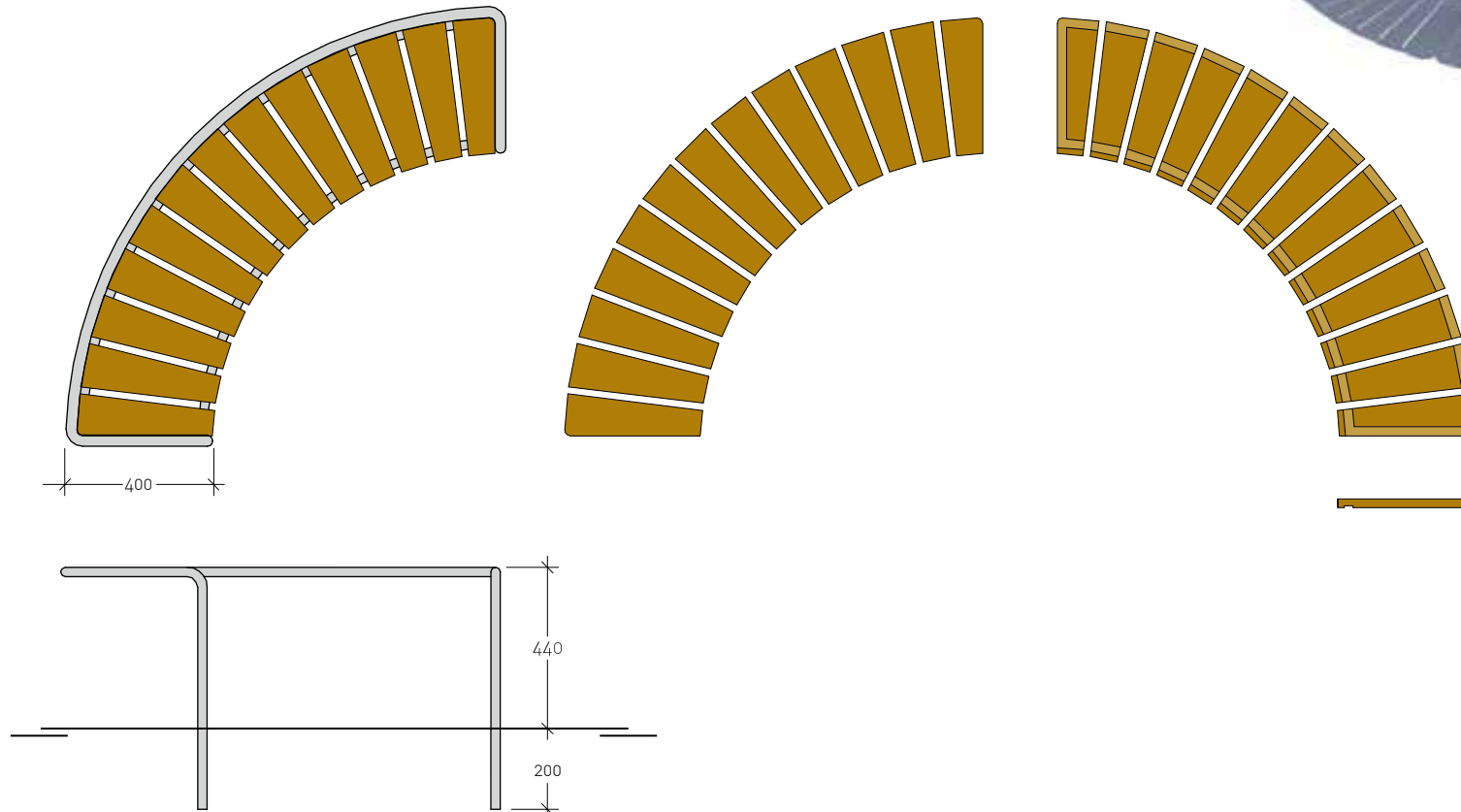

MULTIELEMENT 1

PRODUKTBESKRIVNING

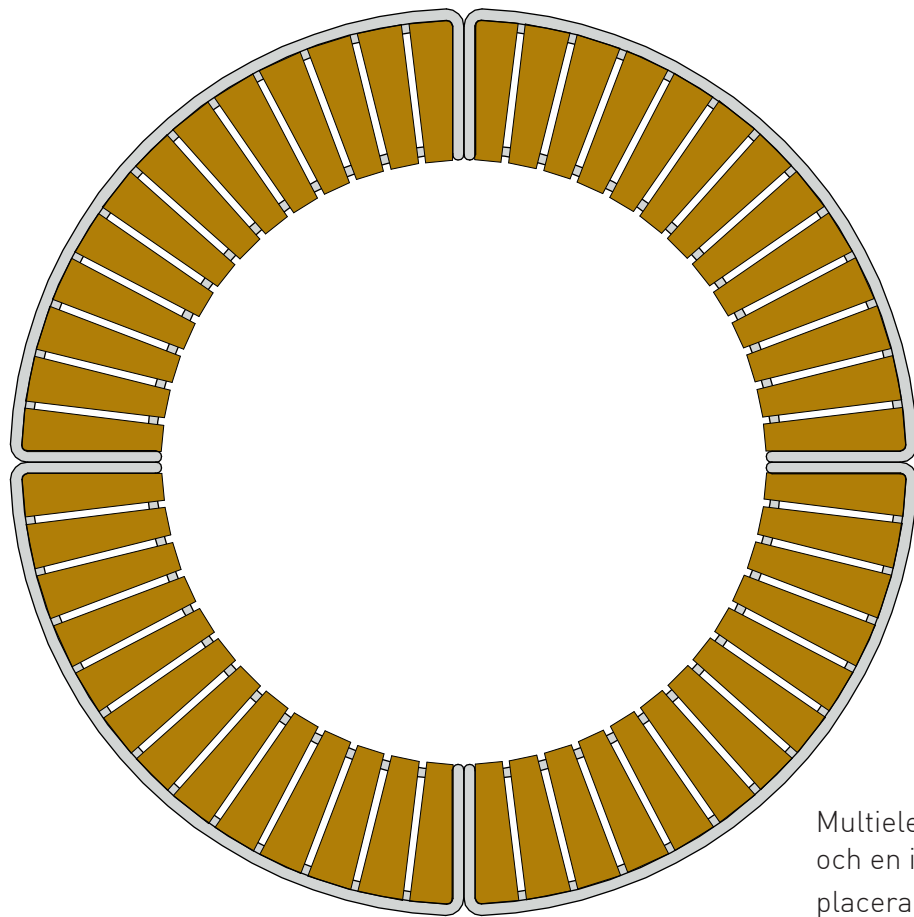
Multielementet skapar ett intressant blickfång och ger möjligheten till social interaktion. Multielementet är ett fristående, robust och modulbaserat möbelsystem. Med olika kopplingselement är det möjligt att skapa ett nästan oändligt antal former och variationer. Systemet består av fyra element som går att kombinera.

Multielement 1 är basen i systemet

MULTIELEMENT 1

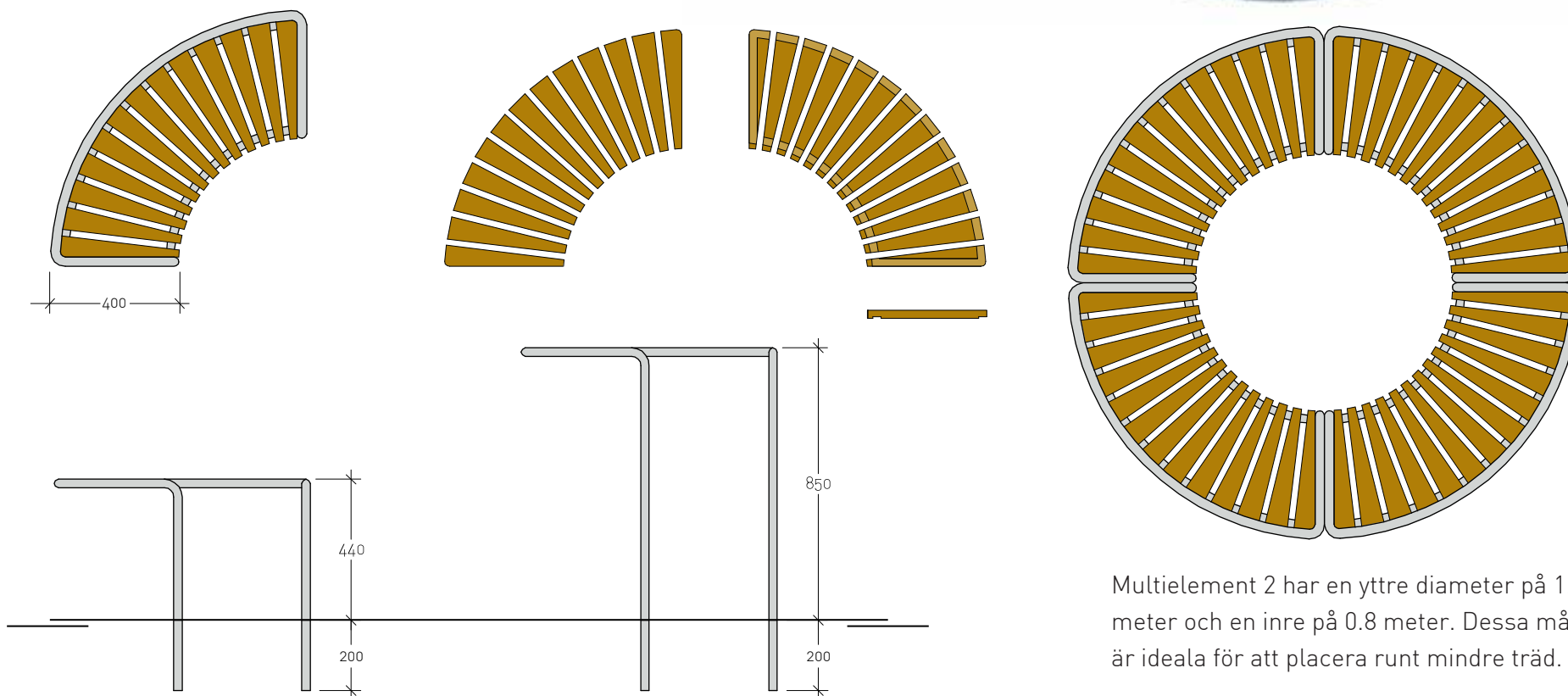

Multielement 1 har en yttre diameter på 2.4 meter och en inre på 1.6 meter. Dessa mått är ideala för att placera runt träd.

MULTIELEMENT 2

PRODUKTBESKRIVNING

Olika höjder på stommen erbjuder möjligheten att använda bänken på olika nivåer i kombination med andra element i serien.

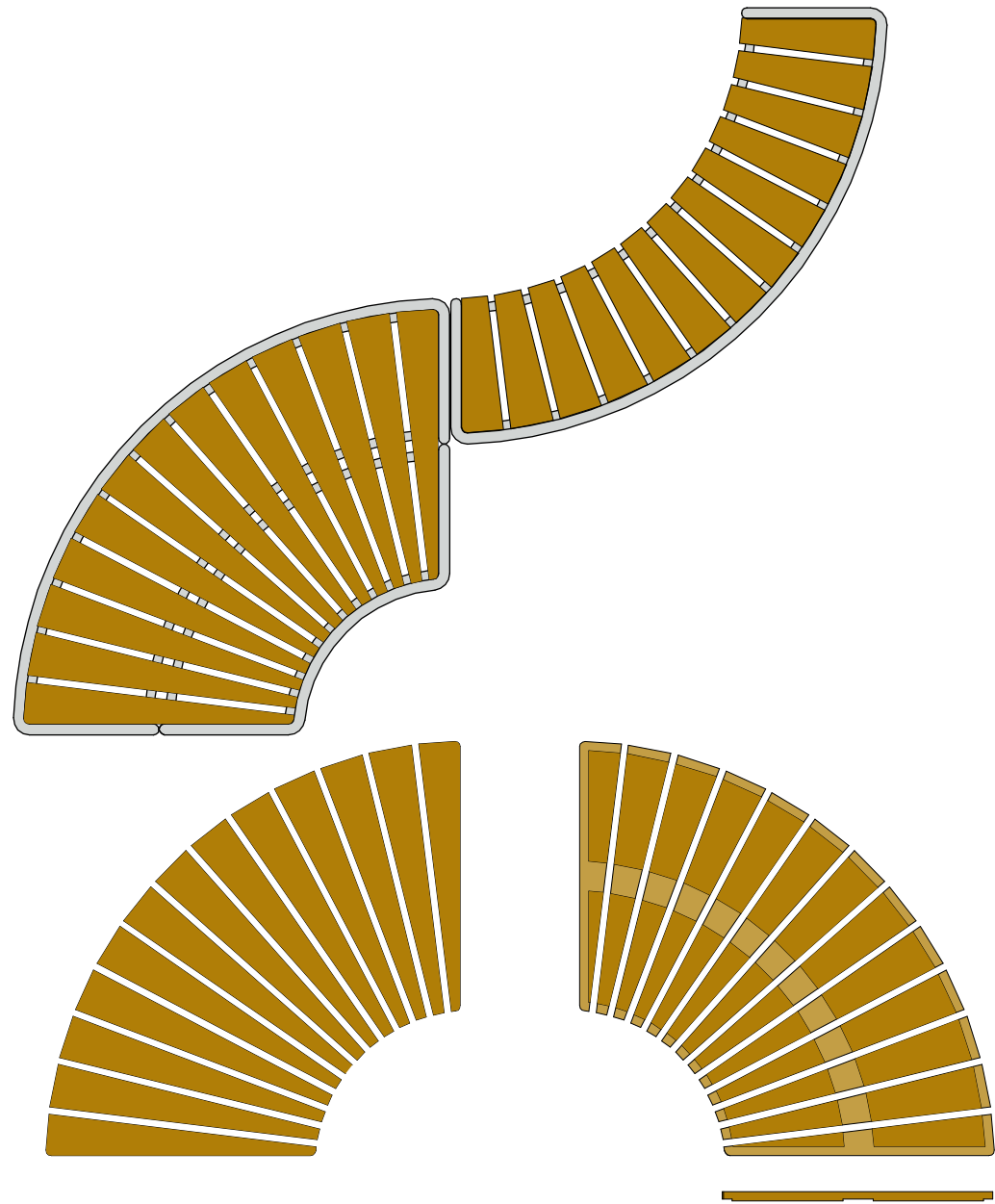
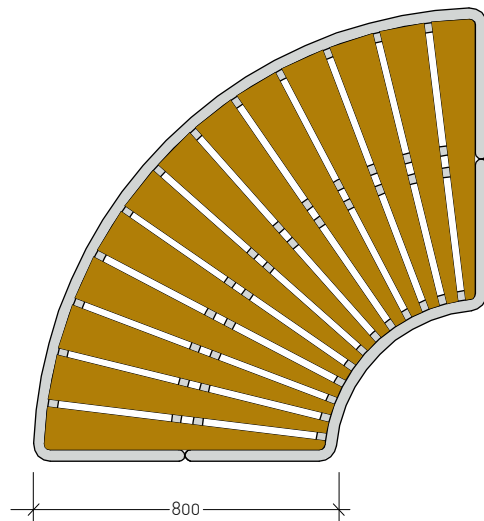

Multielement 2 har en yttre diameter på 1.6 meter och en inre på 0.8 meter. Dessa mått är ideala för att placera runt mindre träd.

MULTIELEMENT 3

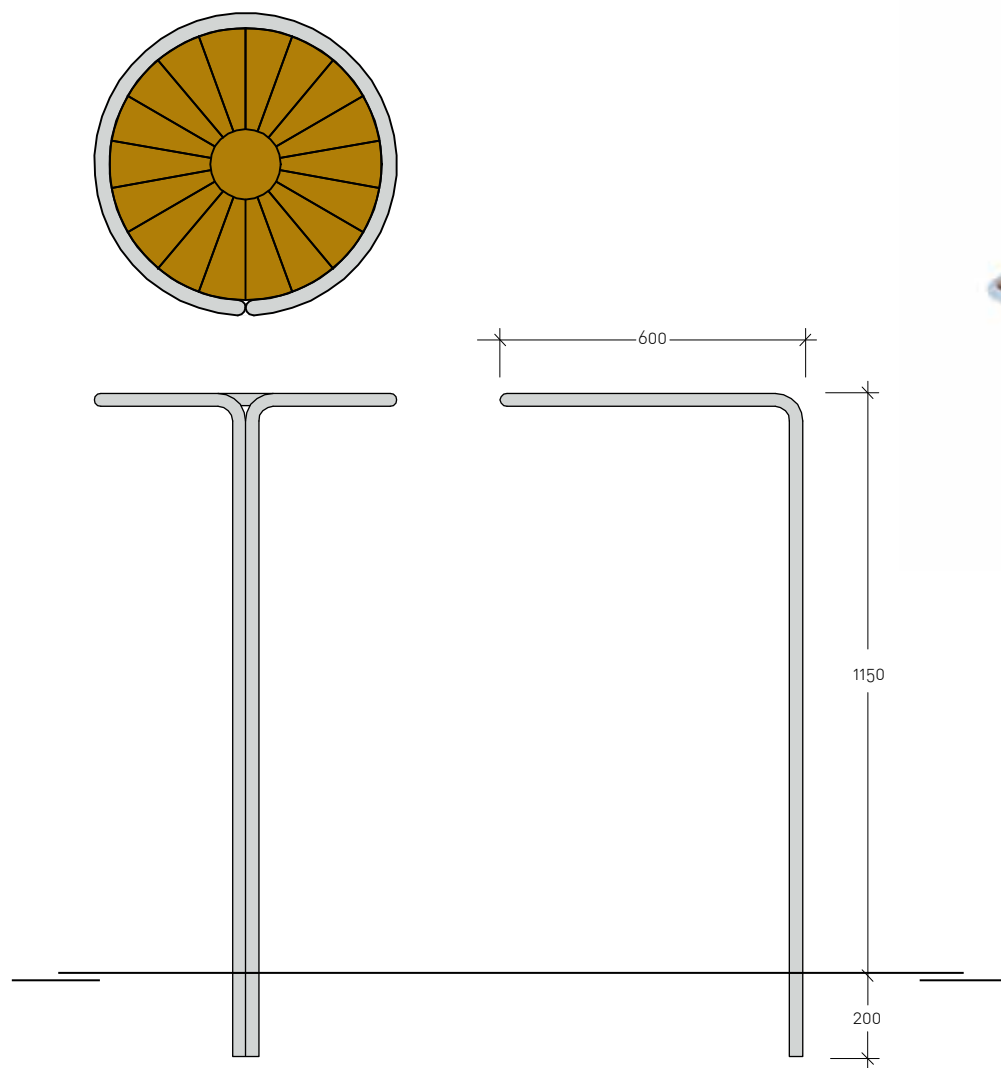
PRODUKTBESKRIVNING

Multielement 3 fungerar som en dubbelsidig bänk.

MULTIELEMENT BORD

PRODUKTBESKRIVNING

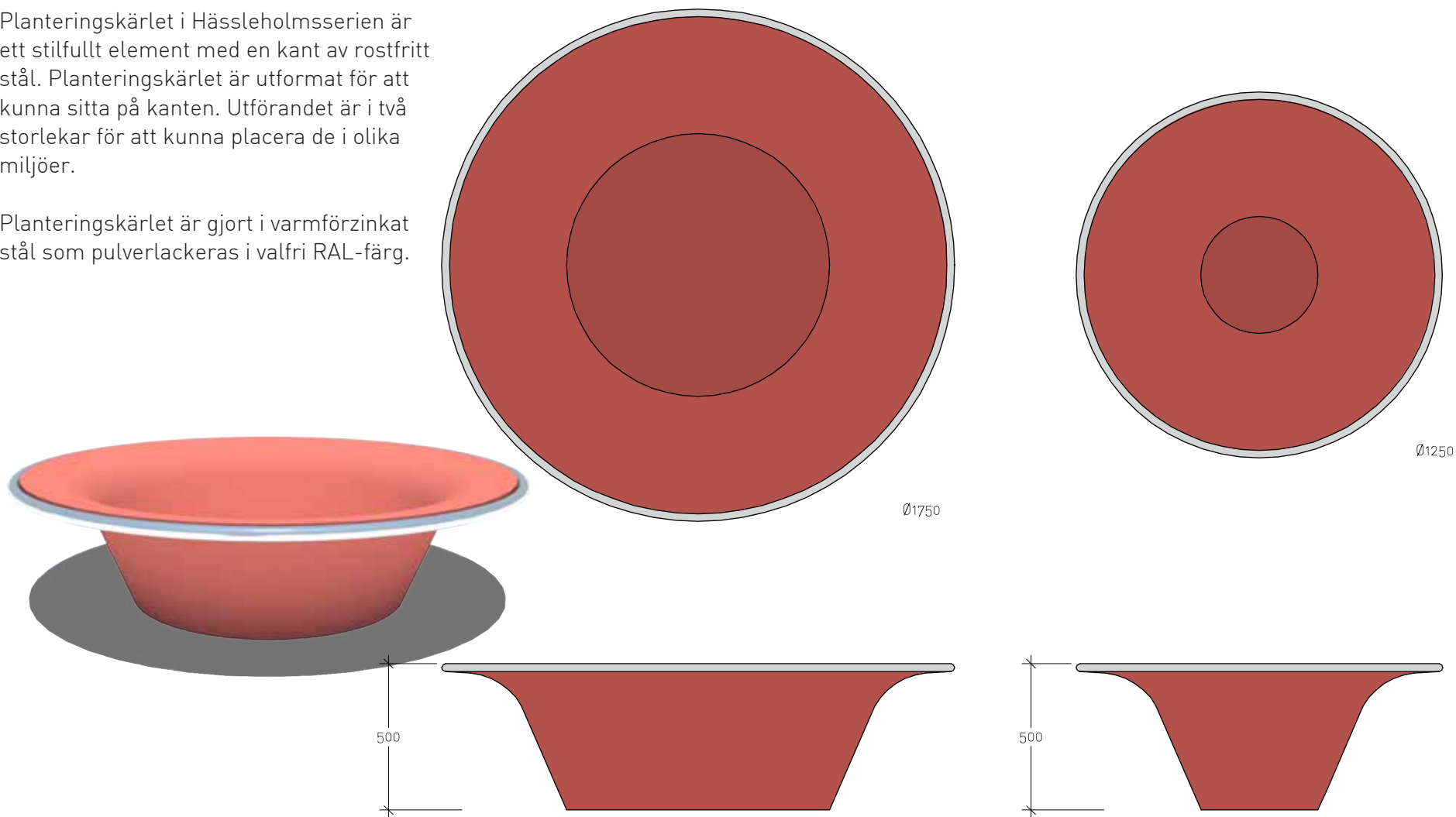
Höjden på bordet bestäms vid ingjutningen. Bordet kan fungera som barbord eller lägre bord i kombination med övriga element i multielement systemet eller solitärt.

PLANTERINGSKÄRL

PRODUKTBESKRIVNING

Planteringskärlet i Hässleholmsserien är ett stilfullt element med en kant av rostfritt stål. Planteringskärlet är utformat för att kunna sitta på kanten. Utförandet är i två storlekar för att kunna placera de i olika miljöer.

Planteringskärlet är gjort i varmförzinkat stål som pulverlackeras i valfri RAL-färg.

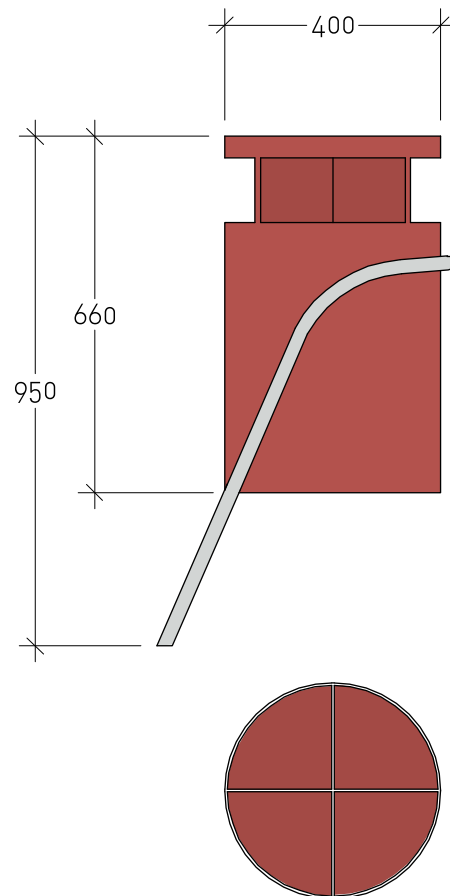

SOPTUNNA

PRODUKTBESKRIVNING

Soptunnan fungerar som en återvinningsstation. Gestaltningen återkopplar till Hässleholmsserien genom färgen, vinkeln på stödbenen och materialen. Soptunnan töms genom att öppna locket.

Modellen går att få med beslag för upphängning.

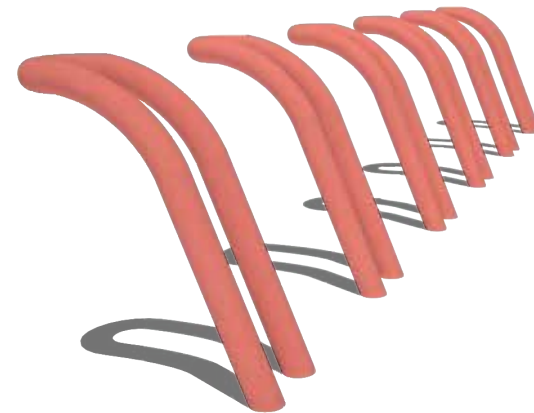
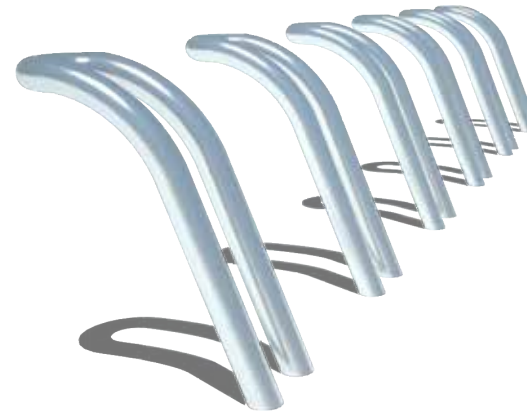
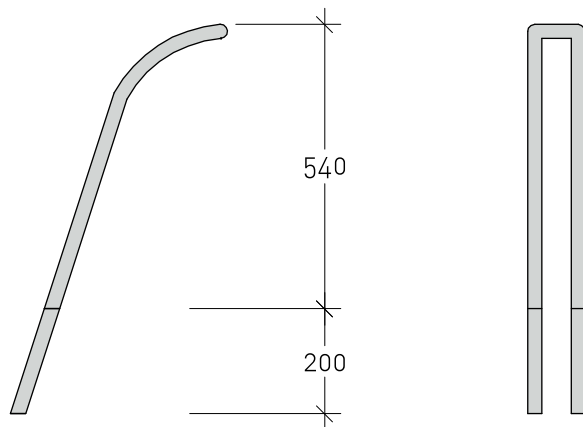
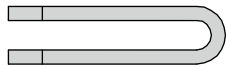

CYKELSTÄLL

PRODUKTBESKRIVNING

Materialet och känslan av att komma direkt ur marken kopplar cykelstället till Hässleholmsserien. Med det här cykelstället får man ett exklusivt urbant element.

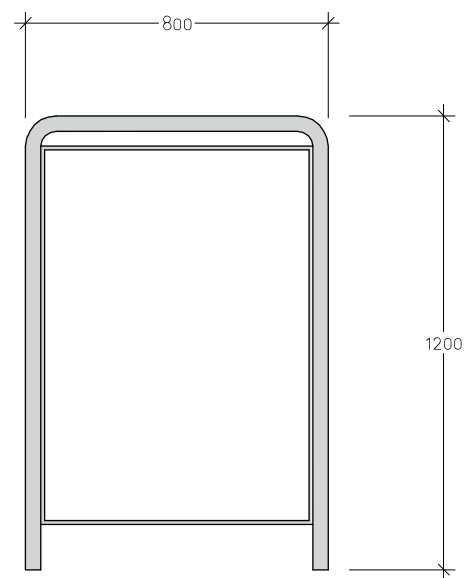
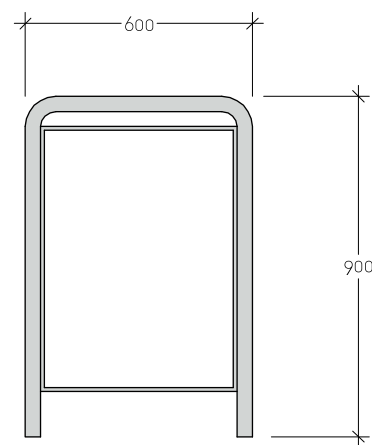
Cykelstället går att få med beslag för att bulta fast det i marken.

INFORMATIONSSKYLT

PRODUKTBESKRIVNING

Informationsskylten finns i två storlekar som passar de flesta mått på affischer. De finns i två utförande som matchar Hässleholm serien, i rostfritt stål eller pulverlackerat i Hässleholmsfärgen.

HÄSSLEHOLMSSERIEN

TEKNISKA SPECIFIKATIONER

Alla standard trädetaljer är tillverkade av FSC märkt Bolondo (Erythrophleum ivorense) alternativt linoljeimpregnerad FSC märkt nordisk furu (Linax+). Trädetaljerna levereras i massivt trä. Allt trä kan även fås i stjärnsågad kvistfri furu (PrimWood) med stående årsringar som är formstabil och fritt från märe, vilket minskar risken för sprickbildning vid torkning.

Metallstommen och detaljerna av rostfritt rör är av rostfritt stål EN 1.4418 SS2387. Som är ett hårdbart höghållfast lågkolhaltigt martensit-austenitiskt rostfritt stål. Det kombinerar hög styrka och seghet med god svetsbarhet. Egenskaper som bibehålls efter svetsning. Dimensionerna på det rostfria röret är Ø 26 mm. Vid efterfrågan går det att få Stommen varmförzinkad stål som pulverlackeras i valfri RAL-färg.

Ståldelar laser- eller plasmaskäres, som t ex plåt och rör. Detta är en miljövänlig process med minimalt materialsvinn. Detaljerna är dimensionerade för långvarigt bruk och slitage.

Allt tillhörande fästmaterial är tillverkat i varmförzinkat eller rostfritt stål.

Placering

Gräv 2 hål till frostfritt djup med C-C enligt monteringsanvisning. Grunda med dränerande material. Ställ produkten på plats, staga upp den och väg av den. Gjut därefter fast produkten. Det går att gjuta direkt i cementblandningen. Fördelen med att gjuta ner benen direkt i betongen är att nivåskillnader i marken kan tas upp lätt. Alternativ fastsättning går att få med beslag som bultas mot underlag. Hål Ø11mm för M10.

Skötsel och underhåll/

Produkterna kräver regelbunden tillsyn. Underhållsintervallerna är beroende av flera faktorer. Material, förslitning, klimatpåverkan, skadegörelse osv. Pulverlackerade gavlar i gjuten aluminium tvättas vid behov. Om lackskador på gavlarna kan dessa bättringsmålas med alkydfärg. Sits och rygg i täcklaserad furu skall underhållas regelbundet med alkydfärg. Underhållsintervall ca 1 gång per år. Skador och sprickor bör bättringsmålas omgående. Bättringsfärg finns i färghandeln.

Montering/

alla elementen levereras monterad.

